

MO

Samenlevingsopbouw

Vrijwillige inzet

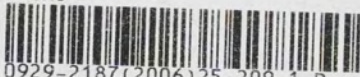
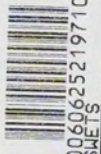

Hogeschool van Amsterdam
Mediatheek WBS
Wibautstraat 2-4
1091 GM Amsterdam
tcl.: 020 5995 530
email: mediatheekwbs@hva.nl

- *Europa op de agenda, LCO participeert in Grundtvig project: seminar legt stevige basis voor internationale uitwisseling*
- *De vrijwillige inzet van burgers en de rol van opbouwwerkers en vrijwilligersondersteuners in de 'civil society'*
- *Brede scholen steeds meer knooppunt van actieve buurtparticipatie*

003929 MO SAMENLEVINGSOPBOUW
2006 VOLUME 25 ISSUE 209
SISAC
0929-2187(2006)25:209:1-P
CMV

00606252197109
SISAC

09819994

4. **Ontmoeting tussen professionals van twee continenten, Werkconferentie local development through integrated urban planning**, Dick Boi
Internationale conferentie over het betrekken van lokale gemeenschappen bij het ontwikkelen van stedelijke planning.
8. **Europa op de agenda, LCO participeert in Grundtvig project**, Dick Bussing
Verslag van het Seminar in Boedapest -onder leiding van de werkgroep die het Grundtvig project organiseert- waar een veelbelovende start is gemaakt met het Europese Netwerk.
10. **Methodiekb beschrijving taalcampagne, 'Nederlands spreken opent deuren'**
11. **Column, Actieve burger of vrijwilliger**, Wil van de Leur
12. **www.devraag.org**, Catrinus Egas
In deze rubriek aandacht voor twee initiatieven van cliënten in het kader van de Wmo, en het versterken van de positie van cliënten op de reïntegratiemarkt.
15. **Gedrag van jongeren in kaart gebracht**
16. **Cartoon, Hotel Transvaal: een nieuwe publieke ruimte**, Marnix Rueb
18. **Social Enterprise and Community Development, a UK perspective**, Paul Henderson
21. **Intergenerationeel werken krijgt vaste voet aan de grond**
22. **'Tijd voor de basisschool'**
>>>> Thema Vrijwillige inzet
23. **Opbouwwerk en vrijwillige inzet in verandering**, Jaap Draaisma en Martha van der Meer
26. **Vrijwilligersorganisaties en burgerinitiatieven: 'what's in a name?'** Ali Mijde en Saskia Daru
De Nederlandse overheid verwacht dat burgers zelf maatschappelijke taken uitvoeren. Maar wie zijn die 'actieve burgers' en 'initiatiefnemers'? Wat zijn verschijningsvormen en groeistadia van burgerinitiatieven en welke ondersteuning is gepast?
32. **Racing for Maastricht: 'snel' antwoord op de jeugdwerkloosheid**, Johan van Schaik
36. **Bouwen aan Buurtzorg, Meedoen, ook voor de kwetsbaren?** Anita Peters en Fraukje van Dijk
Vanuit de vergelijking tussen bestaande ruilsystemen en experimenten met kleinschalige Buurtzorg-projecten bespreken de auteurs voorwaarden om straks ook de echt kwetsbaren 'gewoon' mee te laten doen.
39. **Dorpen investeren in hun zilveren kracht**
40. **Weg uit het wensdenken, Vrijwillige inzet en de Wmo**, Anita Peters en Ina Wilbrink
Vanuit de hoek van de participerende burger gaan de auteurs in op kansen en valkuilen van de Wmo en pleiten ze voor een integrale visie op participatie
43. **Knooppunt van buurtparticipatie**, Miro Propovic en Ina Wilbrink
Brede scholen vormen steeds meer een knooppunt van actieve buurtparticipatie. De beleidsmatige ondersteuning van deze 'actieve vrijwilligers' loopt echter achter.
46. **De doe-het-zelf-burger houdt van knusheid**, Oene Klumper
Op het platteland zoeken burgers steeds vaker zelf naar oplossingen, vooral als er iets schort aan de leefbaarheid van hun dorp.
48. **Door de ogen van het vrijwilligerswerk, Onderzoek als basis voor de ontwikkeling van vrijwilligerswerkbeleid binnen de Wmo**, Saskia Daru en Luuk Jacobs
Met de komst van de Wmo moeten gemeenten ieder een eigen beleid ontwikkelen, bij voorkeur gezien 'door de ogen van het vrijwilligerswerk'!
50. **Bronmethodiek bevordert leefbaarheid in wijken**, Cees van den Bos
De bronmethodiek is een vraaggerichte methode om de achterban van organisaties te betrekken en te activeren. In Arnhem voert de Vrijwilligerscentrale samen met Stichting Rijnstad deze methodiek uit.
54. **Op weg naar versterking, Succesvol vrijwilligersmanagement voor moskeeorganisaties**, Miro Popovic en René Edinga
In twee trajecten bogen Turkse en Marokkaanse jongeren zich over de vraag hoe een moskeeorganisatie een sterke vrijwilligersorganisatie kan zijn die haar maatschappelijke rol ook daadwerkelijk kan (blijven) vervullen.
56. **Verzilver het talent! Een oproep om het maatschappelijk potentieel van ouderen beter te benutten**, Daan de Bruijn en Kees Penninx
'Zilveren Kracht' is een stimuleringsprogramma van CIVIQ en XS-2 dat organisaties wil helpen het potentieel aan kennis, ervaring en talent van ouderen beter te benutten.
58. **Sociaal ondernemende allochtone vrijwilligers**, Rénie van der Putte
Sociaal ondernemerschap kan voor zelforganisaties een manier zijn om creatief om te gaan met nieuwe uitdagingen die nodig zijn om te 'overleven'. ACB Kenniscentrum voor emancipatie en participatie ondersteunt organisaties op hun eerste schreden naar het ondernemerschap.

Bij het leggen van de laatste hand aan deze zomereditie van MO/Samenlevingsopbouw valt het oog op de column van Pieter Hilhorst in de Volkskrant van 27 juni over *Maatschappelijk knutselen*. Ook ditmaal (een andere aanrader is de tekst van 4 april j.l. over *De verbindbare samenleving*) een heldere analyse. De politicoloog stelt vast dat de fout die in de grote debatten (over jong versus oud en zwart versus wit) wordt gemaakt, is dat op *grote vragen grote antwoorden* gegeven moeten worden. Hij ziet de uitdaging dan ook veeleer gelegen in 'een aanpak van kleine daden': *het is meer maatschappelijk knutselen dan het uitwerken van een groot maatschappelijk visioen. Het is ook taai en vaak ondankbaar werk. Maar dit corvee levert meer op dan al die fundamentele antwoorden op fundamentele kwesties.*

En dat is een mooie 'intro' voor een themanummer waarin de *vrijwillige inzet* van mensen, burgers centraal staat en aandacht geschonken wordt aan de opbouwwerkers en vrijwilligersondersteuners in de frontlinie.

In samenwerking met CIVIQ, instituut vrijwillige inzet kwam een editie tot stand met intrigerende voorbeelden variërend van het racing team in Maastricht tot beschouwingen over de *doe-het-zelf-burger*. Maar ook kritische noten worden gekraakt, want de *vrijwilligheid van de inzet* wordt ernstig bedreigd, wanneer die *instrumenteel* wordt gemaakt voor wetgevers en beleidsmakers. Zoals altijd dus: kansen en risico's!

Lees ze in deze MO/Samenlevingsopbouw.

De redactie

Samenstelling en redactie:
Fenny Gerrits, (hoofdredactie),
Coby van Geffen (eindredactie),
Ed Kooger, Wil van de Leur
en Kees Stuurup.
Administratieve ondersteuning:
Siepie Latuheru en John Struiken.
Cartoon pag.18/19 Marnix Rueb.
Foto/illustratie omslag foto:
CIVIQ.

Vormgeving/DTP: John Struiken.
Druk: Stimio Meteren.
Abonnementen:

De jaarabonnementsprijs
bedraagt €44,- voor het eerste en
€39,- voor het tweede en verdere
abonnementen. Losse nummers
kosten €12,50 (Prijzen exclusief
portokosten.)

Opzegging van abonnementen
dient schriftelijk vóór 1 december
te geschieden.

ISSN:0929-2187.

Redactie en administratie:

Prinsegracht 51,
2512 EX Den Haag,
Telefoon: 070-380 4431,
faxnummer: 070-380 9973.

E-mail Internet:

info@opbouwwerk.nl

Advertentie tarieven zijn op aan-
vraag verkrijgbaar.

Kopijsluitingsdatum volgende nr.:
15-8-'06

Werkconferentie *local development through* Ontmoeting tussen p van twee continenten

Van 5 t/m 7 april organiseerde het CRDA (Christian Relief and Development Association) in samenwerking met het Habitat-platform, Cordaid en het INTA in Addis Abeba de conferentie *local development through integrated urban planning*. Het onderwerp van deze internationale conferentie was het betrekken van lokale gemeenschappen bij het ontwikkelen van stedelijke planning. Aan de conferentie namen honderd deelnemers uit 22 landen deel.

De Stedenband Haarlem-Mutare was uitgenodigd om via haar vertegenwoordigers uit Haarlem en Mutare te vertellen over hun aanpak om bewoners te betrekken bij stedelijke ontwikkeling. Dik Bol, coördinator van de stedenband Haarlem-Mutare was een van de sprekers op deze conferentie. Hij was twee weken in Addis Abeba om daar de sfeer te proeven. Een verslag.

Addis Abeba

Addis Abeba is de hoofdstad van Ethiopië. De stad bestaat nog maar zo'n honderd jaar

en heeft meer dan vier miljoen inwoners. Het is de stad met de grootste markt van Afrika. Daarnaast is het sinds 1963 de zetel van de Organisatie van Afrikaanse Eenheid en haar opvolger de 'Afrikaanse Unie'. Ethiopië is als enig Afrikaanse land nooit gekoloniseerd. Wel hebben de Italianen het land een aantal jaren bezet. Deze bezetting eindigde tijdens de Tweede Wereldoorlog. Ondanks de afwezigheid van een koloniale overheersing heeft het land de afgelopen dertig jaar veel ellende gekend. Van 1975 tot 1991 was het een marxistische heilstaat onder leiding van de dictator Mengistu Haile Mariam. Hij werd verdreven door de Ethiopian People's Revolutionary Democratic Front (Ethiopische Volksrevolutionair Democratisch Front; EPRDF), een coalitie van revolutionaire bewegingen. Tegenwoordig leeft Mengistu als rijke balling en persoonlijke vriend van Robbert Mugabe in Zimbabwe.

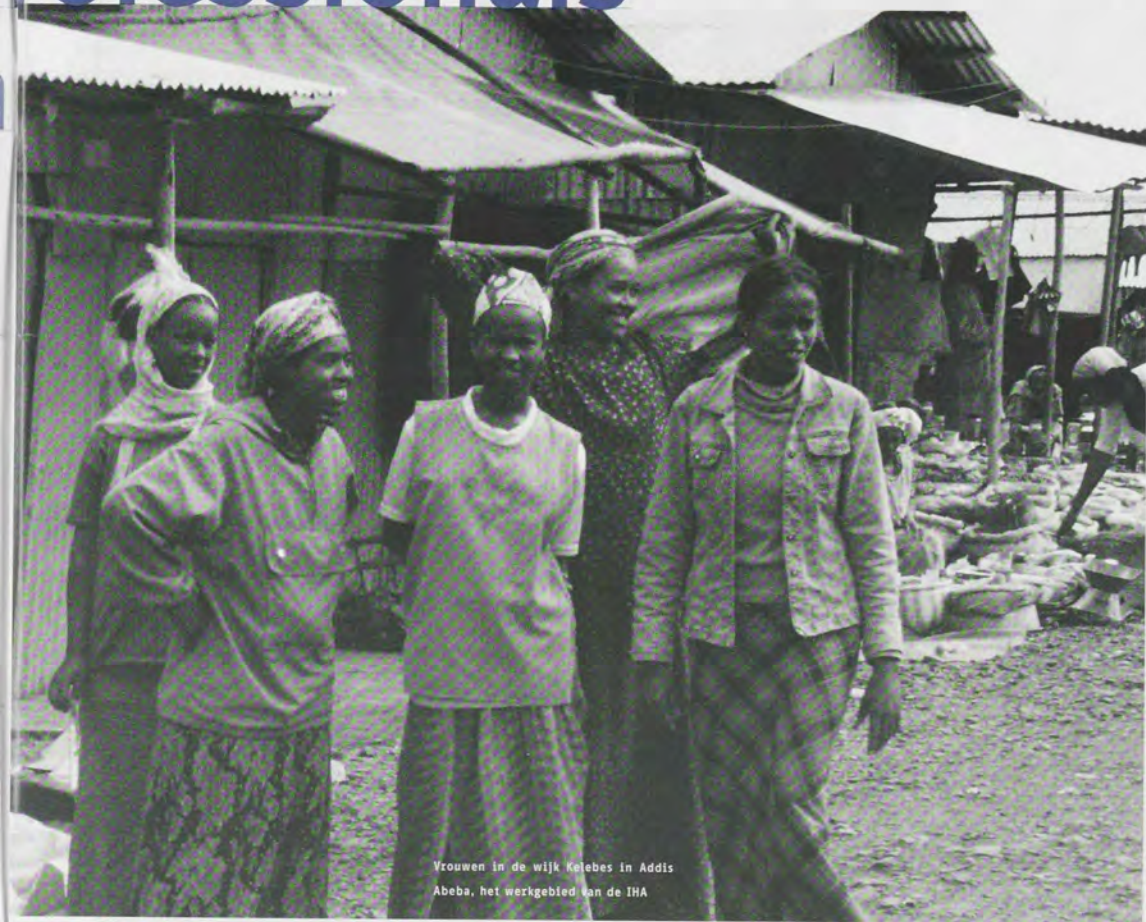
CRDA

Veel mensen associëren Ethiopië met hongersnood en burgeroorlogen die helaas de afgelopen jaren regelmatig de bevolking hebben geteisterd. Misschien mede daardoor is het aantal hulporganisaties dat actief is in dit land explosief gegroeid tot nu meer dan vijfhonderd! De relatie met de nog steeds niet al te democratische regering verloopt moeizaam. Om de onderlinge coördinatie te versterken is een landelijke koepelorganisatie actief, het Christian Relief and Development Association. Deze organisatie is in 1973 opgericht vanuit kerken en NGO's (Non gouvernementele organisaties)

en richt zich de laatste jaren vooral op het ontwikkelen van netwerken, capaciteitsversterking en fondswerving voor lokale NGO's. In 2004 waren 253 lokale en internationale NGO's aangesloten bij het CRDA. Bekende Nederlandse NGO's daaronder zijn Cordaid, ICCO en Stichting Kinderpostzegels Nederland.

Hoe rijk is je wijk Enschede-Addis Abeba
Teshome Shiburu coördineert vanuit het CRDA de conferentie. De week voorafgaande aan de conferentie heb ik informatie verzameld over het werk van Nederlandse stedenbanden. Om Nederlandse wijkorganisaties en opbouwwerkinstanties te laten samenwerken met vergelijkbare organisaties in het zuiden heeft het Habitatplatform een stimuleringsubsidie beschikbaar gesteld onder de naam Hoe rijk is je wijk. Op die basis is er een stedenbandrelatie tussen de stad Enschede en Addis Abeba ontstaan. De partner in Addis is de lokale organisatie IHA-UDP (Integrated Holistic Approach Urban Development Program). Teshome is erg enthousiast over deze particuliere Ethiopische welzijnsorganisatie. Ze werkt op grass-roots level in de sloppenwijken van de hoofdstad Addis Abeba. Sinds de oprichting in 1992 is het doel van IHA de leefomstandigheden van die bewoners van de krottenwijken in Addis Abeba die er het ernstigst aan toe zijn te verbeteren. Middelen daarbij zijn onder andere identificatie van problemen, peiling van behoeften en wensen van de bewoners, fondswerving en directe assistentie bij het oplossen van concrete problemen.

through integrated urban planning professionals

Vrouwen in de wijk Kelebes in Addis Abeba, het werkgebied van de IHA

IHA is een NGO met circa 250 medewerkers en 1700 vrijwilligers, die wereldwijd op zoek is naar partners en financiering. Vanuit Nederland zijn in het verleden bijdragen geleverd door Stichting Kinderpostzegels, Dorkas, en Oxfam-Novib (partner sinds 1998).

De integrale werkmethode van IHA, bestaat uit drie onderdelen:

* huis aan huis bezoeken door getrainde vrijwilligers en intermediairs afkomstig uit de wijk zelf;

* oprichting van wijk/buurt- of bewonersraden (merendeels vrouwen, armste gezinnen) die samen met IHA een plan van aanpak opstellen en na afloop evalueren;

* rehabilitatie van de wijk via sociaal-maatschappelijke activering, creëren van werkgelegenheidsprojecten, opvang en hulpverlening.

Het werk van IHA resulteert in zichtbare en blijvende effecten op het gebied van zelfwerkzaamheid, zelfredzaamheid en zelfrespect van de buurtbewoners. In de wijken

waar IHA actief was of nog steeds is, is de infrastructuur opgeknapt en zijn voorzieningen verbeterd door de aanleg van sanitaire voorzieningen en de bouw van nieuwe woningen. Daarnaast zijn de buurtvoorzieningen, zoals een jongerencentrum, studiefaciliteiten, medische posten, scholing, dagopvang voor peuters en ouderen, verbeterd. IHA vindt het belangrijk om door hen opgedane kennis te delen met anderen, en zijn geïnteresseerd in ervaringen uit Enschede. Daarnaast vinden ze het belangrijk om

Kinderen in de wijk Keleba in Addis Abeba

Sinds 1992 heeft Haarlem een stedenband met de inwoners van de stad Mutare in Zimbabwe. Een initiatief destijds van de gemeente Haarlem dat in de loop der jaren is geëvolueerd in een vriendschapsband tussen de Civil Society hier en daar, en waarbij een particuliere Haarlemse Stichting samenwerkt met het Local Action 21 Committee in Mutare. Het uitgangspunt is werken vanuit een gelijkwaardige positie en het leren van elkaar. De Stedenband Haarlem Mutare neemt initiatieven om in Haarlem de ontwikkelingsamenwerking met Mutare te verbinden met opbouwwerk in Haarlem. Ze doet dit in Haarlem in goede samenwerking met bewonersorganisaties en het maatschappelijk middenveld.

Chinees bouwproject in het Bolledistrict

mensen uit het westen kennis te laten maken met de situatie in sloppenwijken in Addis Abeba. Ze worden ze geholpen door 120 kleine of middelgrote donoren uit binnen en buitenland.

Conferentie The Integrated City Wide Approach

De driedaagse conferentie was bedoeld als een ontmoeting tussen lokale overheden, nationale beleidsmakers, het bedrijfsleven en het maatschappelijk middenveld. Doel was ervaringen uit te wisselen over lokale samenwerking tussen gemeentes, instellingen en bewonersorganisaties over stedelijke planning.

In heel Afrika is sprake van een demografische verschuiving, de bevolking trekt van de rurale gebieden naar de steden. Het is de verwachting dat in de komende 25 jaar meer dan de helft van de bevolking in steden zal wonen. De vraag is hoe die steden deze explosieve groei gaan opvangen. Wat is nodig om voldoende wegen, scholen, waterleiding en andere infrastructuur aan te leggen en waar komt het geld dat daarvoor nodig is vandaan. Wat is de rol van gemeentebesturen in dit proces en hoe kunnen ze het bedrijfsleven en bewoners daarbij betrekken. Over deze actuele kwesties werden ervaringen uitgewisseld, een aantal projecten werden bezocht, en zowel valkuilen als successen besproken. Veel van de aanwezigen waren erg geïnteresseerd in

wat de rol kan zijn van bewoners en bewonersorganisaties. Vanuit de stedenbandrelatie Haarlem Mutare waren uit beide zustersteden vertegenwoordigers uitgenodigd die met praktijkvoorbeelden aangaven hoe belangrijk het is om grassroots-organisaties te betrekken bij de stedelijke ontwikkelingen.

Mutare-Haarlem

Stenard Mapurisa, directeur van het Housing and Community Services Department (CSD) in Mutare (Zimbabwe) was een van de eerste sprekers op het congres. In Mutare wordt al gebruikt gemaakt van de City Wide Approach methode. Mutare is in de afgelopen veertien jaar gegroeid van 150.000 naar zo'n 300.000 inwoners. Hoewel op papier een voor Afrikaanse begrippen goede stedelijk planning is ontwikkeld in Mutare, is de uitvoering van die plannen een heel ander verhaal. Zimbabwe heeft een inflatie van 1000 procent en wordt door een HIV/Aids-epidemie geteisterd. Mei vorig jaar startte president Mugabe bovendien zijn 'clean-up' campagne waarbij in het hele land honderdduizenden 'illegale' woningen werden gesloopt. Alleen al in Mutare werden toen zo'n 40.000 mensen dakloos. Het gemeentebestuur moest machteloos toezien hoe het leger in de sloppenwijken alle illegale woningen met de grond gelijk maakte. In dat klimaat doet de gemeente wat in haar vermogen ligt om mensen te helpen.

Wat de samenwerking met Haarlem heeft opgeleverd is dat het CSD het belangrijk vindt om de bewoners te betrekken bij het ontwikkelen van voorzieningen in de wijken, te luisteren naar wat de bewoners zelf willen en vooral ook zelf kunnen. Hoewel de gemeentelijke organisatie zelf steeds minder slagkracht heeft door gebrek aan financiële middelen, heeft ze geleerd om gebruik te maken van het initiatief van bewonersorganisaties. In Mutare is daarbij goed gebruik gemaakt van alle ervaringen die in het verleden in Haarlem zijn opgedaan met bewonersorganisaties. Ook de Haarlemse delegatie gaf een presentatie. Het uitgangspunt van de Haarlemse stedenband is dat ze voor de Haarlemmers een venster willen zijn op de derde wereld en in Haarlem heel veel samenwerken met welzijns-, sport- en bewonersorganisaties om ook de leefbaarheid in Haarlem te versterken. Een combinatie van opbouwwerk en internationale samenwerking. Wellicht dat in een ander nummer van MO hier verder op in kan worden gegaan.

De conferentie in Addis was een belangrijke ontmoeting tussen professionals van twee continenten. Naast alle informatie is vooral het netwerk verder versterkt.

<

Hein Roethofprijs 2006

Op maandag 6 november aanstaande zal de minister van Justitie bekend maken welk project de winnaar is van de Hein Roethofprijs 2006. Dit project moet zich richten op de preventie van criminaliteit. Elk jaar worden maximaal vijf succesvolle en aansprekende projecten genomineerd.

De genomineerde ontvangen in ieder geval € 5000,-. De uiteindelijke winnaar krijgt het viervoudige: € 20.000,-.

De Hein Roethofprijs is in 1987 door het ministerie van Justitie in het leven geroepen met het doel nationale bekendheid te geven aan projecten die resultaten bereiken met de preventie van criminaliteit. Het ministerie van Justitie heeft het Centrum voor Criminaliteitspreventie en Veiligheid (CCV) belast met de organisatie van prijs. Projecten en initiatieven die willen meedingen naar de Hein Roethofprijs kunnen tot

uiterlijk 1 augustus aanstaande worden aangemeld. Criteria voor deelname en de wijze van aanmelding staan in de brochure die is te bestellen via [HYPERLINK](mailto:HYPERLINKmailto:info@hetccv.nl) <mailto:info@hetccv.nl> of nlinfo@hetccv.nl. Voor aanmeldingen van projecten kunt u terecht op de vernieuwde website van het CCV: [HYPERLINK](http://www.hetccv.nl) <http://www.hetccv.nl>

Europa op de LCO participeert in Grundtvig

Op 31 maart en 1 april vond in Boedapest het Seminar plaats onder leiding van de werkgroep die het Grundtvig project organiseert. Dick Bussing maakt deel uit van deze werkgroep. Samen met Fred Stafleu en Joop Hofman vertegenwoordigde hij het Nederlandse opbouwwerk. Hierbij een eerste impressie van hun bevindingen. Op basis van het formele verslag van het seminar en een evaluatierapport komt er meer informatie in de toekomst en een blik op het toekomstige Europese netwerk.

Tijdens het seminar in Boedapest is een veelbelovende start gemaakt met het Europese netwerk met vertegenwoordigers van zeventien landen. We waren te gast bij de Hongaarse organisatie voor samenlevingsopbouw (HACD) in een paleisachtig gebouw in het oude stadsdeel Buda-Castle. Misschien kwam het door de gastvrijheid van de vriendelijke Hongaren, of door het open programma of door het enthousiasme van de 35 vertegenwoordigers, want dit seminar had een prima sfeer en dynamiek. De voertaal was Engels en voor bijna iedereen dus de tweede taal. Ik wist niet dat je het woord development op zoveel verschillende manieren kunt uitspreken. Na dit seminar is duidelijk geworden dat 'community development' een uitstekend begrip is

om al die verschillende activiteiten als participatiebevordering, empowerment, zelforganisatie en inburgeren samen te vatten. Ondanks alle verschillen per land op het gebied van uitvoering, ontwikkeling en organisatie, werden vele voorbeelden aangedragen waardoor het een levend begrip werd. Het was onze taak om 'guidelines' voor opbouwwerk te ontwikkelen die door iedereen kunnen worden gebruikt. Bijzondere aandacht kreeg natuurlijk de educatie: training and learning for community development. Via brainstormsessies en de Open Space methode konden we de formele en informele vormen van scholing en training die worden gebruikt vergelijken: wanneer en hoe ze worden gebruikt, voor welke doelgroepen en met welk beoogd resultaat. Naast directeuren van nationale en regionale opbouwwerkorganisaties waren er ook trainers of docenten afgevaardigd, zodat het thema grondig werd belicht. Opvallend was de overeenkomst in het benoemen van de doelgroepen waarop men zich richt bij trainen en leren. In de eerste plaats op opbouwwerkers en andere professionals die actief zijn bij samenlevingsopbouw, zoals bij ons corporaties, politie, jongerenwerk, maar dat verschilt per land. In de tweede plaats de bewonersorganisaties in steden en regio's en de los-vaste groepen bewoners die niet georgani-

seerd zijn, maar wel actief willen zijn. Deze laatste groep werd vooral aangedragen door Scandinavische en West-Europese landen (Groot-Brittannië, België en Nederland). In de derde plaats werden de lokale autoriteiten, gemeentes en beleidsmakers als doelgroep opgevoerd. Het werd nog weer eens duidelijk dat 'trainen en leren' voor veel bewoners geen hoofdreden is om actief te worden in buurt of dorp. Ze willen iets bereiken, verbeteren of leuke dingen doen. Voor de leerinstellingen is trainen wel core business.

Er is in dit seminar hard gewerkt in een opbouwende sfeer van kennis vergaren, uitwisselen en vastleggen, nooit om gelijk te willen krijgen of een belang te moeten verdedigen. Het was bijzonder dat strijd of fel debat ontbrak. Die basis van eensgezindheid en vertrouwen in elkaar komt zeker van pas bij de vervolgpdracht: hoe gaan we het netwerken in Europa verder stimuleren op basis van concrete praktijkuitwisseling?

Inventariseren

Al voor en tijdens het seminar werd duidelijk dat er al uitwisselingsprogramma's bestaan tussen Nederland en andere landen. Vanuit diverse instellingen komt nu de vraag of ook bewonersgroepen faciliteiten kunnen krijgen voor uitwisseling. De projectgroep is nog niet in het stadium dat concrete toezeggingen gedaan kunnen worden. Wel wordt ons gevraagd om actuele thema's of programma's te inventariseren. Ook wordt per land geïnterviewd welke uitwisselingen er al zijn die kunnen passen bij het Grundtvig thema.

agenda

Rome

De werkgroep Grundtvig, waaraan LCO met zes andere landen deelneemt, heeft op zaterdag 10 juni in Rome de resultaten van het seminar in Boedapest besproken en zich voorbereid op de rapportage voor de 92 deelnemers uit zeventien landen, evenals de rapportage voor de Europese Commissie, die het Grundtvig Project subsidieert. Centraal stonden de beide projectdoelen:

- Er is overeenstemming over de definitie en voorwaarden voor het trainen en scholen binnen samenlevingsopbouw.
- Er is een basis gelegd voor het kunnen opzetten van een praktijkgericht Europees netwerk en verdere uitwisseling over dit thema.

Grote overeenstemming

Ondanks de grote verschillen per natie, qua organisatie, maatschappelijke problematiek en ervaring met de uitvoering, bleek in Boedapest een grote overeenstemming over de betekenis van Community Development, zowel als over de aspecten

Training and Learning.

Er was een opvallende eensgezindheid, maar enkele landen bleken toch nog teveel toehoorder en participeerden weinig in de workshops, zo bleek uit de evaluatie. De werkgroep vergaderde op 10 juni doelbewust in Rome om beter te kunnen kennismaken met

de Italiaanse organisatie voor volwasseneneducatie die zich had gemeld als mogelijke partner.

Het concept-verslag van het seminar in Boedapest geeft een goed beeld van de behaalde resultaten. De werkgroep maakt nu een definitieve versie, evenals een te publiceren artikel. Het verslag is sterk gericht op het thema trainen en leren. Na instemming over de tekst van het rapport zal dit breed worden verspreid, ook aan alle

(nationale) organisaties en personen die willen deelnemen aan de verdere ontwikkeling. De naam voor het rapport is nu

'Training and Learning for Community Development' (TLCD), conform de subsidietitel, maar er zijn ook andere voorstellen:

- The Art of Community Development Training,
- Adult Community Education (ACE)

De Europese Commissie wil het rapport voor eind september ontvangen. Daarbij stuurt de werkgroep ook het evaluatierapport en een voorstel voor implementatie in de vorm van een vervolgaanvraag.

Kan het netwerken beginnen?

Het tweede doel van het project blijkt toch het moeilijkste deel. Is er nu een forum voor discussie over het thema CD-training? Zijn er startende netwerken? Deze vragen kunnen zeker nog niet positief worden beantwoord. Natuurlijk kunnen de zeven landen, verenigd in de werkgroep, worden beschouwd als een netwerk, evenals de

er het initiatief om per natie een lijst te maken van programma's met hun contactpersonen of organisaties, zodat de praktijk beter in beeld kan komen. Die praktijk werd tot nu toe in de discussies over het thema CD-training erg gemist.

Vervolgproject

Met het inventariseren van emailadressen van personen en organisaties zijn er nog geen actieve netwerken, is er nog geen doelgerichte uitwisseling. De werkgroep verwacht dat daar, in een door de EC te subsidiëren vervolgproject, meer werk van kan worden gemaakt. De werkgroep wil in de vervolgaanvraag ook ruimte krijgen voor afzonderlijke Europese projecten of bijeenkomsten: bijvoorbeeld het jaarlijks of tweejaarlijks organiseren van een laboratoriumbijeenkomst, steeds in een ander gastland. Wanneer de EU vasthoudt aan haar doel om bewonersparticipatie bij de aangesloten landen te willen stimuleren, dan is een vervolg op Grundtvig kansrijk. Wanneer de EU

Stevige basis voor uitwisseling
dankzij eensgezindheid en
vertrouwen in elkaar

zeventien landen die zoveel energie hebben gestoken in het seminar te Boedapest, maar er is nog geen sprake van de bedoelde uitwisseling tussen landen over dit thema. Wel is er door de zeven een begin gemaakt met het inventariseren van organisaties en personen in de sector opbouwwerk en volwasseneneducatie die een rol kunnen spelen bij toekomstige netwerken. Een dergelijke openbare inventarisatie zou er moeten kunnen komen van alle Europese landen. Ook is

de rapportage met instemming ontvangen en beoordeeld als een goede basis voor verdere internationale praktijkuitwisseling, dan kunnen we zeker doorgaan. Dit betekent dat we nu niet afwachten, maar het begonnen werk voortzetten.

<

Methodiekbeschrijving taalcampagne 'Nederlands spreken opent deuren'

Hoe stimuleer je het leren en gebruiken van de Nederlandse taal in een levendige wijk als de Afrikaanderwijk in Rotterdam? En hoe stimuleer je ontmoetingen en communicatie tussen bewoners van diverse culturen in zo'n wijk?

De stichting Bewonersondersteuning deelgemeente Feijenoord (BdF) brengt de methodiekbeschrijving 'De Taj Mahal is niet in één dag gebouwd' uit. Het boekje is een evaluatieverslag en methodiekbeschrijving van de taalcampagne 'Nederlands spreken opent deuren'.

In de Afrikaanderwijk wordt op diverse locaties door veel bewoners intensief taalles gevolgd. Bewoners en taalcuristen gaven aan dat zij de taal weinig in de praktijk konden oefenen.

Evelyne Hurkmans, opbouwwerker in de Afrikaanderwijk en medeauteur van het boek: "Afrikaanderwijk moet voor bewoners één groot leslokaal zijn met volop mogelijkheden om het Nederlands te oefenen, elkaar te ontmoeten en te durven spreken met elkaar. Met dit in het achterhoofd starten wij de taalcampagne, waarin laagdrempelige taal- en ontmoetingsactiviteiten centraal stonden."

De methodiekbeschrijving is de verslaglegging van een jaar lang intensief campagne voeren in de wijk. De campagne met de uiteenlopende activiteiten wordt uitvoerig beschreven, evenals de betrokken organisaties en hun rol. Citaten en korte interviews in het boekje geven een beeld van de enthousiaste reacties van alle betrokkenen. De schrijvers hebben bovendien handige tips opgesteld, waardoor de taalcampagne ook door anderen opgestart kan worden. Dat is de absolute meerwaarde van de methodiekbeschrijving: het succesvolle en

innovatieve pilotproject is overdraagbaar geworden voor anderen.

Hurkmans: "Hoewel de taalcampagne 'Nederlands spreken opent deuren' officieel is afgerond, blijft het thema actueel. Er is ontzettend veel bereikt, maar er blijft nog genoeg te doen. De Taj Mahal is tenslotte ook niet in één dag gebouwd!"

Onlangs is de taalcampagne (tijdens de uitreiking van de Rotterdamse Oskars) door de stedelijke dienst Jeugd, Onderwijs en Samenleving uitgeroepen als één van de drie meest innovatieve onderwijsprojecten in Rotterdam.

Voor belangstellenden is de methodiekbeschrijving gratis op te vragen bij Bewonersorganisatie Afrikaanderwijk.

<

Actieve burger of vrijwilliger

Is een actieve burger een vrijwilliger? Neen.

Is een vrijwilliger een actieve burger? Jawel.

Het lijkt geen misverstand dat een burger die maatschappelijk actief wordt dat op vrijwillige basis doet. Maar dat maakt hem of haar niet tot vrijwilliger. Hoewel beiden zich vrijwillig en onbetaald inzetten, zijn de verschillen in principe levensgroot:

- de vrijwilliger is degene die dienstbaar een bijdrage levert aan een bestaande, werkzame organisatie en daarmee zich voegt naar de productiviteitsdoelmerken van die organisatie;
- de actieve burger is degene die maatschappelijke streefdoelen heeft, waarbij andere, nieuwe vormen van maatschappelijke organisatie en productie of zeggenschapsverhoudingen voorop staan.

In de beroepspraktijk heeft de opbouwwerker met beide vrijwillige varianten te maken en (afhankelijk van de fase in een opbouwproces) soms vloeien ze op enig moment welhaast in elkaar over.

En juist dat gegeven maakt het enorm belangrijk een goed oog voor en taxatie van de rol- en positieverschillen van de *vrijwilliger* en de *actieve burger*.

Een voorbeeld kan dat helder maken.

In een woonwijk moeten de kinderen van en naar school een drukke verkeersweg oversteken. Ouders hebben het onderling al meerdere malen gehad over de daaraan verbonden risico's en in meer hevige zin over een aantal bijna-ongelukken. En op gegeven moment is het zover: er komt een jongen onder een kleine vrachtwagen en overleeft het maar net. De actiegroep van ouders, support van de schoolleiding inbegrepen, komt in *no time* tot stand. De uitkomst van de emotionele beraadslagingen is evident: er moet een *voetgangerstunnel* komen, zodat dit nooit meer gebeuren kan. Een overtekende handtekeningactie onderstreept het draagvlak voor deze *eis* en er volgen onderhandelingen met de wethouder. De uitkomst is (uiteindelijk) dat het gemeentebestuur niet bereid (of in staat) is om de tunneloplossing voor haar rekening te nemen. Hierneer wordt beraad binnen het actiecomité. Doordat inmiddels maanden verlopen zijn en iedereen ook tal van andere besognes heeft, is (buiten de direct betrokkenen) natuurlijk het *urgentiegevoel* verminderd. Het actiecomité beraadslaagt enkele malen en lanceert (als *second best*) dat een *politie-beveiligde oversteek* gerealiseerd moet worden. Er volgen twee gesprekken tussen de woordvoerders van het actie-

comité met de commissaris van politie. De slorsom is evenwel niet positief: gelet op de vele taken en prioriteiten van het politiecorps is inwilliging van dit verlangen niet mogelijk.

In de steek gelaten, verontwaardigd beraadt het actiecomité zich opnieuw. Omdat de zorgen en de angst voor 'eens toch weer een aanrijding van een kind' prevaleren, besluit men tot *het in eigen hand nemen* van de zaak: er wordt een *ouder-oversteekbrigade* opgericht.

Binnen de wijk blijken meer dan voldoende mensen bereid om op gezette tijden (rooster) als *oversteekhulp* te willen fungeren. Er wordt een simpele werkorganisatie en -model ontwikkeld en vervolgens gaat men hiermee aan de slag.

Het voorbeeld maakt duidelijk dat er qua rol en positie duidelijke verschillen zijn tussen het als burger vrijwillig deel uitmaken van een *streefgroep* en het als vrijwilliger (ingeroosterd) leveren van een dienstbare bijdrage aan een uitvoeringsprogramma.

Een probleem van heel andere orde is dat *vrijwilligers* middelerwijd wettelijk onderhevig gemaakt zijn aan de Arbo-wetgeving. Zéér ten principale wordt daarmee de *vrijwilligheid* ondergraven; en dat onder het mom van 'bescherming'.

Zo mogelijk nóg ernstiger is dat 'strevende groepen burgers' die support krijgen van een (professionele) instelling ook Arbo-onderhevig gemaakt worden. Waarmee het grondrecht op vereniging en vergadering zelfs aangetast wordt. Analyse lijkt dringend gewenst, omdat hier (uiteraard goedbedoelde) doelwetgeving fundamentele burgerrechten in de weg gaat zitten.

(Eerder gepubliceerd in *OpbouwWerk* nr. 4, maart 2003 in de rubriek 'Signalement'.)

<

Burgers aan zet in het publieke domein

Het organiseren van de vraag in het publieke domein, is een initiatief van Catrinus Egas (bureau AanZ, www.aanz.org). Partners in dit project zijn het LCO, het Verwey Jonker Instituut en X-S2. Het project is gericht op het in kaart brengen en ontsluiten van praktijkvormen. Verder willen we het inzicht vestigen dat een actieve vraagzijde alleen kan worden bereikt als er stevig wordt geïnvesteerd in het organiseren van de vraag. In MO verzorgen wij een vaste rubriek. Deze keer aandacht voor twee initiatieven van cliënten in het kader van de Wmo: het cliënteninformatiepunt in Bunschoten en het Overijsselse project 'Huur een Noaber'. Verder aandacht voor het versterken van de positie van cliënten op de reïntegratiemarkt en een bericht over de stand van zaken in de lokale cliëntenparticipatie.

Cliënteninformatiepunt Bunschoten

- Mijn moeder heeft huishoudelijke zorg nodig, hoe regel ik dit?
- Ik heb achterstand op school, weet u iemand die mij kan helpen met mijn huiswerk?
- Hoe zit dat nou met het aanvragen van de zorgtoeslag?
- Waar kan ik een sta-op-stoel krijgen, wordt dit ook vergoed?
- Klopt het dat er een vervoersregeling voor ouderen is en dat ik gratis met de trein kan?

Zomaar een greep uit vragen waar mensen in het dagelijkse leven tegenaan kunnen lopen. Maar waar kan je met deze vragen terecht als je er zelf niet uitkomt?

Deze vraag stelden drie Cliëntenorganisaties in Bunschoten zichzelf en zij kwamen tot de ontdekking dat de brede informatievoorziening op het gebied van zorg, welzijn, wonen, vervoer en financiën voor burgers voor verbetering vatbaar was. Dit heeft geresulteerd in de oprichting van het CLIP, het cliënteninformatiepunt voor en door burgers. September 2005 opende het CLIP haar deuren. Het CLIP biedt toegankelijke informatie en advies over wonen, zorg, welzijn, vervoer en financiën aan inwoners van de gemeente Bunschoten. Bij het CLIP werken veertien vrijwilligers en één beroepskracht.

Vanaf het begin krijgen wij bij het CLIP regelmatig vragen over onze werkwijze en aanpak van geïnteresseerde organisaties en gemeenten. Graag delen wij onze ervaringen en opgebouwde kennis.

Meer informatie: www.clip-bunschoten.nl

'Huur een Noaber' voor praktische ondersteuning

In de gemeenten Ommen en Losser is begin april het project 'Huur een Noaber' van start gegaan. Mensen die praktische ondersteuning of gezelschap nodig hebben kunnen via dit project in contact komen met 'noabers' die hun diensten aanbieden. Thuiszorgorganisatie VVT bemiddelt tussen de vraag en het aanbod.

Veel mensen kunnen best zelfstandig wonen, maar hebben hulp nodig bij kleine karweitjes. Het kan gaan om huishoudelijke of administratieve taken, kleine reparaties in huis of klussen in de tuin. Ook hebben veel oudere mensen behoefte aan iemand die regelmatig op bezoek komt of mee gaat om boodschappen te doen. Andere mensen hebben tijdelijk hulp nodig, bijvoorbeeld bij ziekte. Een 'noaber' kan dan de kinderen opvangen uit school, boodschappen doen of de warme maaltijd bereiden.

Training

Het plan voor 'Huur een Noaber' is ontwikkeld door een aantal vrouwen uit Ommen onder begeleiding van het emancipatiebureau Equivalent. Mensen die tijd en interesse hebben om diensten te verlenen aan anderen in hun buurt, kunnen zich opgeven als 'noaber'. Zij krijgen dan een training aangeboden door de onderwijsinstelling Landstede. Voor de noaberhulp spreken de aanvrager en de aanbieder van diensten samen een prijs af. Het richtbedrag hiervoor is tien euro per uur. Het is ook mogelijk iemand een aantal uren 'een noaber' cadeau te doen. Website: www.huureen-noaber.nl

Cliëntenperspectief bij reïntegratie

Het woord cliëntenperspectief in de reïntegratiemarkt wordt te pas en te onpas gebruikt. Het lijkt een aparte dimensie te zijn in de dienstverlening. Het uitgangspunt zou toch moeten zijn dat de belangen van de cliënt in de dienstverlening centraal staan. Om de cliënt gaat het immers!

De cliënt had echter tot voor kort geen zelfstandige inkoopmacht. Deze lag bij de opdrachtgevers. Dit zijn werkgevers en verzekeraars in geval de werknemer nog een dienstverband heeft. Voor mensen met een WAO/WIA, Wajong of een WW-uitkering is dit het UWV. Voor cliënten in de WWB is dit de gemeente. Sinds 2001 kent de reïntegratiesector een marktwerking. Concurrentie zou de reïntegratiebedrijven scherp houden waardoor de kwaliteit vanzelf zou verbeteren. Dat dit lang niet altijd het geval is bewijzen vele onderzoeksrapporten en klachten van cliënten. Allerlei onderzoeken hebben aangetoond dat de cliënten nauwelijks invloed hebben op de opdrachtverlening. Opdrachtgevers bepalen hoe een reïntegratietraject er uit mag zien en wat het mag kosten. Er is vooral veel aandacht voor bureaucratische processen tussen opdrachtgever en opdrachtnemer, zowel in de aanbestedingsfase als in de uitvoering. De aandacht voor wat de cliënt verwacht van reïntegratie en wat werkt voor de cliënt raakt hierdoor nogal eens op de achtergrond.

De IRO een goede ontwikkeling voor het cliëntenperspectief

Een kentering in de markt is ontstaan doordat op aandrang van de Tweede Kamer de Individuele Reïntegratieovereenkomsten (IRO) zijn ingevoerd door UWV. Vanaf januari 2004 gaat het om meer dan 40.000 trajecten. Vooral mensen met een WW uitkering maken er gebruik van maar het percentage mensen met een WAO of WIA uitkering wordt snel groter. Deze ontwikkeling toont aan dat cliënten zelf willen kiezen en zelf verantwoordelijkheid nemen. Ook een aantal gemeenten begint aarzelend een vorm van persoonsgebonden budget.

De keuzevrijheid veronderstelt dat de cliënt ook kan kiezen op een transparante markt. Alleen voor de uitvoering van de IRO zijn echter al 1.600 bedrijven bekend. Elk met hun specialisme en aanpak. De vraag van de cliënt is wat nu aan dienstverlening wordt aangeboden. Is het maatwerk? En wat valt er te zeggen over kwaliteit? Wordt er waargemaakt wat er wordt afgesproken? Ook voor mensen die niet gebruik maken van een IRO traject zijn deze vragen van belang. Ook zij moeten weten wat ze kunnen verwachten.

Transparantie en Blik op Werk-keurmerk

Een belangrijke nieuwe ontwikkeling begin dit jaar is de oprichting van Stichting Blik op Werk. Deze Stichting heeft als doel voor opdrachtgevers en cliënten de transparantie en professionaliteit in de reïntegratie- en arbomarkt te bevorderen.

Instrumenten die Blik op Werk wil hanteren zijn:

- * de keuzegids (voorheen de reïntegratiemonitor van de Raad voor Werk en Inkomen);
- * het reïntegratie meldpunt (voor opdrachtgevers);
- * het BOA keurmerk (voor de arbo-dienstverlening);
- * het Borea keurmerk (voor reïntegratiedienstverlening).

In het stichtingsbestuur van Blik op Werk zitten de vertegenwoordigers van werknemers- en werkgeversorganisaties, VNG, UWV, Borea, BOA, RWI en de Landelijke cliëntenraad. Stichting Blik op Werk is eigenaar geworden van het Borea- en BOA Keurmerk en wil nog in 2006 deze keurmerken doorontwikkelen tot één breed keurmerk voor de arbo- en reïntegratiemarkt. Dit keurmerk moet gelden voor de arbomarkt en reïntegratiemarkt in brede zin (leefstijl, gezondheidsprogramma's, preventie, verzuimbegeleiding, werkherleving, interventie, outplacement trajectbegeleiding, sociale activering, werkgelegenheidsprojecten, workfirst programma's en jobcoach).
Voor meer info: www.blikopwerk.nl

ME-patiënten binden strijd aan met vooroordelen

Op 12 mei was het wereld ME-dag. De ME/CVS Vereniging en de Steungroep ME en Arbeidsongeschiktheid grepen deze dag in Nederland aan om veel voorkomende misvattingen over de ziekte ME/CVS recht te zetten. Ze hebben een folder gemaakt waarmee mensen aan de hand van tien stellingen hun kennis over ME/CVS kunnen testen.

Mensen met ME/CVS zijn vaak ernstig geïnvalideerd. Zij hebben last van abnormale uitputting en een ziek gevoel na betrekkelijk geringe inspanning. Daarnaast brengt de ziekte vaak andere klachten met zich mee, zoals spier- en gewrichtspijn, slaapproblemen, concentratie- en geheugenproblemen en overgevoeligheid voor geluiden, geuren en visuele prikkels.

Al heeft medisch wetenschappelijk onderzoek de laatste jaren steeds meer afwijkingen bij mensen met deze ziekte aangetoond, over de oorzaak of oorzaken van ME/CVS is toch nog onvoldoende bekend. Een behandeling die tot genezing leidt is nog niet beschikbaar.

Door de vele misvattingen en vooroordelen over ME/CVS worden patiënten met extra problemen geconfronteerd. Zo krijgen ze bijvoorbeeld niet altijd de thuiszorg of de arbeidsongeschiktheidsuitkering die ze door hun ziekte vaak zo hard nodig hebben - en waar ze gezien hun beperkingen ook recht op hebben.

In de folder worden stellingen als 'ME/CVS komt alleen voor bij hoogopgeleide vrouwen en perfectionisten' (fout!) en 'ME/CVS is een reële, erkende ziekte' (goed!) toegelicht. Aan de hand van hun score worden de lezers van de folder uitgenodigd zich via internet nader te informeren. De patiëntenorganisaties hopen dat de folder ertoe bijdraagt dat er meer begrip komt voor mensen met deze ingrijpende ziekte.

De folder wordt zowel via internet, www.steungroep.nl of www.me-cvsvereniging.nl, als in gedrukte vorm verspreid. Gedrukte exemplaren zijn, tegen betaling van verzendkosten, te verkrijgen via info@steungroep.nl of 050 549 29 06.

Lokale cliëntenraden in beeld; april 2006

Het Landelijke overleg cliëntenraden Sociale Zekerheid (LocSZ) liet in maart 2006 door bureau AanZ onder lokale cliëntenraden en cliëntenplatforms een enquête uitvoeren om de stand van zaken in kaart te brengen.

Het onderzoek betreft een herhalingsonderzoek en is grotendeels gebaseerd op dezelfde vragenlijst als in maart 2005 en november 2003. Daarmee kan een ontwikkeling in beeld worden gebracht. Het onderzoek bestrijkt bijna een derde van alle gemeenten

Regionalisering

Voor het eerst is een onderscheid gemaakt tussen gemeentelijke en regionale cliëntenraden. De aanleiding daartoe is de grote toename van het aantal regionale raden, de trend van opschaling van het beleidsniveau van gemeente naar regio op tal van terreinen.

Gemeenten stemmen hun beleid op elkaar af of laten het beleid door een regionale sociale dienst uitvoeren. In driekwart van de gemeenten is sprake van regionale samenwerking. In elf van die regio's bestaat een regionale sociale dienst.

Met regionale samenwerking van gemeenten op uiteenlopend terrein staat niet alleen samenwerking en afstemming van beleid centraal maar lijkt ook te worden gezocht naar een efficiënte schaalgrootte. Dat geldt ook voor cliëntenraden. Bij gemeentelijke cliëntenraden is de schaalgrootte in ruim tweederde van de gevallen kleiner dan 50.000 inwoners. Bij regionale cliëntenraden zien we een opschaling want daar heeft slechts 43 procent betrekking op een inwoneraantal tot 50.000.

Bevoegdheden en invloed van de cliëntenraad

Hoewel de meeste cliëntenraden hun adviezen in verschillende richting afgeven, blijken zij vooral een adviesrelatie te hebben met het college van B&W. Het beeld is dat zij in meerderheid vooral of uitsluitend een bestuurlijke adviesrol vervullen. Bij regionale cliëntenraden is dat beeld anders. Ook hier komt een mix van adviesadressen voor, maar bijna een derde adviseert uitsluitend aan de regionale sociale dienst. Hier mag dus voorzichtig worden geconcludeerd dat regionale cliëntenraden, meer dan gemeentelijke cliëntenraden, op de uitvoerende dienst zijn gericht.

Regionale cliëntenraden lijken minder invloed te hebben dan gemeentelijke cliëntenraden en vooral minder serieus te worden genomen. Een verklaring hiervoor kan liggen in het feit dat adviezen van gemeentelijke cliëntenraden vaak verplicht zijn in besluitvormingsprocessen. Regionale cliëntenraden hebben daar minder mee te maken, en kennelijk kan een uitvoerende dienst adviezen gemakkelijker naast zich neerleggen, zelfs zonder daar verantwoording over af te leggen.

Op welke terreinen wordt geadviseerd?

Alle respondenten geven aan dat op het gebied van minimabeleid wordt geadviseerd. Een groot deel van de cliëntenraden advi-

seert vooral op het gebied van bijstand, sociale activering en uitstroombelief. Toch zijn erg veel cliëntenraden gericht op een (zeer) breed beleidsterrein. Regionale cliëntenraden beperken zich in de meeste gevallen tot minimabeleid, bijstand, sociale activering en uitstroombelief.

Nieuw als onderwerp is de Wmo. Een kwart van de gemeentelijke cliëntenraden bemoeit zich met de beleidsvoorbereiding van de Wmo. Bij regionale raden is dat iets minder dan de helft. Bij ongeveer de helft van alle raden gebeurt dat zowel op uitnodiging van de gemeente als op eigen initiatief.

Een vijfde van de gemeentelijke cliëntenraden heeft hierover contact met andere cliëntenraden in de regio. Voor regionale cliëntenraden is dat het dubbele (40 procent).

Een op de zes gemeentelijke cliëntenraden onderhoudt hierover contacten met gehandicapten- of patiëntenorganisaties. Ook hier is dat voor de regionale raden het dubbele (30 procent).

De cliëntenraden richten zich in de meeste gevallen (75 – 92 procent) op de samenhang van WWB en Wmo en op de relatie minima en Wmo.

De aandacht voor reïntegratie en armoedebeleid is bij alle cliëntenraden sterk toegenomen van 75 procent naar bijna 90 procent.

Het onderwerp inburgering van allochtonen scoort maar matig. Bij gemeentelijke raden 27,1 procent en regionale raden 19 procent. Vergelijkende cijfers van voorgaande jaren zijn niet voorhanden.

Werkplan en eigen initiatief

43,8 procent van alle cliëntenraden heeft een werkplan. Dat is iets minder dan in 2005 en gelijk aan 2003.

Regionale cliëntenraden hebben iets vaker een werkplan dan gemeentelijke raden.

Van de gemeentelijke cliëntenraden zonder werkplan zegt 14,7 procent te reageren op de actualiteit en dus niet planmatig te werk te gaan. Bij regionale raden is dat zelfs 45,5 procent.

Zowel regionale als gemeentelijke cliëntenraden doen in een derde van de gevallen aan eigen onderzoek. In de afgelopen jaren was dat nog ongeveer de helft.

Ruim een derde van alle cliëntenraden heeft een budget voor cliëntenraadpleging en onderzoek. Dat is aanzienlijk minder dan in 2005 toen nog ruim de helft daarvoor een budget beschikbaar had en in 2003 was dat zelfs nog driekwart.

Ketendienstverlening

Evenals in 2005 kan worden vastgesteld dat er nog nauwelijks aandacht is voor ketenbrede cliëntenparticipatie. Dit geldt in het bijzonder voor de regionale cliëntenraden. Slechts 4 procent heeft overleg met cliëntenraden van CWI en UWV. Bij gemeentelijke cliëntenraden is dat beeld maar weinig beter. Ten opzichte van 2005 is er vrijwel geen verandering. Als we alle overlegcontacten van alle cliëntenraden vergelijken, dan is er ten opzichte van 2005 geen verandering opgetreden (in beide jaren 11 procent).

Gedrag van jongeren in kaart gebracht

Bij NIZW Jeugd is *Wijken gewogen* verschenen, een publicatie over het scholierenonderzoek van *Communities that Care*. CtC is een programma dat wordt ingezet in steden en wijken waar problemen zijn met het gedrag van jongeren. Met CtC wordt over langere tijd gewerkt aan de verbetering van de leefomgeving waarin deze jongeren opgroeien.

Geweld, jeugd delinquentie, problematisch alcohol- en drugsgebruik, schooluitval en tienerzwangerschappen zijn zorgwekkende fenomenen die de ontwikkeling van jongeren bedreigen. Steden en wijken in Nederland hebben hiermee te maken en zoeken hiervoor oplossingen. Daarbij hebben ze belangstelling voor preventieve strategieën die in een vroeg stadium de problemen signaleren en aanpakken. *Communities that Care* is zo'n strategie die inmiddels in vele steden en wijken in binnen- en buitenland draait.

Sociaal diagnostisch instrument

Een van de elementen die CtC interessant maakt is het scholierenonderzoek. Met behulp van dit sociaal diagnostisch instrument zijn steden en wijken in staat de problemen en de oorzaken ervan in kaart te brengen. Met behulp van deze inzichten kunnen ze greep krijgen op de ontwikkeling van hun jeugd, de verbetering van de soci-

aal-pedagogische leefomgeving in gang zetten, weten ze waar ze preventief moeten interveniëren en kunnen ze de jeugd over de jaren heen volgen. De uitkomsten van het scholierenonderzoek zijn in steden en wijken die er mee werken het uitgangspunt voor het preventieve jeugd beleid van de komende jaren.

Inhoud van de publicatie

Wijken gewogen schetst de theoretische achtergronden van dit onderzoeksinstrument. Het laat zien hoe dit instrument in de Nederlandse situatie tot stand kwam. Aan de hand van een voorbeeldstad wordt getoond wat het steden en wijken in Nederland aan inzichten biedt. De auteurs gaan allereerst in op de theorie die ten grondslag ligt aan *Communities that Care*; het sociaal ontwikkelingsmodel. Het sociaal ontwikkelingsmodel is een samenhangende theorie over de sociale ontwikkeling en het ontstaan van probleemgedrag bij jongeren. Vervolgens leggen ze uit hoe deze gedachten praktisch zijn verwerkt en krijgt met name de Nederlandse vertaling van het CtC-scholierenonderzoek aandacht. In het derde deel wordt het CtC-scholierenonderzoek in Maassluis genoemd als voorbeeld. Dit verschaft de lezer inzicht in wat dit instrument Nederlandse steden en wijken kan bieden.

Het CtC-scholierenonderzoek stelt steden en wijken in staat de ontwikkeling van jongeren en de kwaliteit van hun leefomgeving in kaart te brengen. Met deze inzichten kunnen steden en wijken greep krijgen op de ontwikkeling van hun jeugd, kunnen ze de systematische verbetering van de sociaal-pedagogische leefomgeving in gang zetten, wordt duidelijk waarop ze effectieve programma's moeten inzetten, en kunnen ze de

ontwikkeling van de jeugd door de jaren heen volgen.

Voor wie

Wijken gewogen is geschreven voor medewerkers van overheden (landelijk, provinciaal en gemeenten), maar ook voor medewerkers van instellingen die zich bezig houden met ontwikkeling van kinderen en jongeren (waaronder jeugdgezondheidszorg, jeugd welzijn, jeugdzorg, onderwijs).

Bestellen

Wijken gewogen. Gedrag van jongeren in kaart gebracht is geschreven door Harrie Jonkman, Ruben Boers, Bram van Dijk en Mark Rietveld. ISBN 90-856-002-99, € 9,90, 64 bladzijden. De publicatie is verkrijgbaar via de boekhandel of te bestellen op de website <http://www.nizw.nl/publicaties>.

<

Cartoon

Hotel Transvaal: een

nieuwe publieke ruimte

In juni 2006 wordt in de Haagse stadsvernieuwingswijk Transvaal het startschot gegeven voor het project HOTEL TRANSVAAL van RAL2005, Jan Konings en Duzan Doepel, twee architecten uit Rotterdam.

Transvaal is een wijk in transformatie, waarbij in een periode van 12 jaar 3000 huizen worden gesloopt en 1600 huizen worden gebouwd. In deze periode vallen plekken in de wijk 'buiten bedrijf': Leegstaande panden, braakliggende terreinen en een snel veranderende sociale structuur door wegtrekkende en nieuwe bewoners zijn het gevolg. In plaats van deze periode af te schrijven als een onbruikbare ontwierp RAL2005 een concept om dit deel van de stad een andere waarde te geven. Tijdelijk gebruik van tussenruimte schept nieuwe mogelijkheden en maakt nieuwe betekenissen zichtbaar. RAL2005 realiseert in deze tussenruimte het project Hotel Transvaal.

Hele wijk

Hotel Transvaal krijgt niet de vorm van een traditioneel Hotel dat in een gebouw gevestigd is, maar spreidt zich uit over de hele wijk. Hotel Transvaal gebruikt de tussenruimtes die ontstaan door de herstructurering van de wijk. Slooppanden, leegstaande winkelpanden, nog niet verkochte nieuwbouwwoningen, braakliggende terreinen en ongebruikte ruimtes bij bewoners thuis worden getransformeerd in een herberg, pension, B&B, logeerkamer, hotel en woonhotel.

Kamers

Hotel Transvaal is een hotel met één tot vijf sterren. De kamers zijn heel goedkoop of duur, sober of luxe, Spartaans of comfortabel, modern, traditioneel of generiek. Het Hotel is toegankelijk voor iedereen. Er is geen uitsluiting, doelgroepen worden niet geïsoleerd. Een stedelijke structuur en cultuur die wordt gekenmerkt door diversiteit en heterogeniteit.

Voorzieningen

Hotel Transvaal maakt gebruik van bestaande voorzieningen uit de wijk. Stomerij, kapper, wasserette, bakker, beauty- en massagesalon, badhuis, vergaderzaal, zakencentrum, bar, nachtclub, internetcafé, belhuis, fitnesscentrum, eethuis, snackbar en restaurant worden doordat ze bij het netwerk van het HOTEL horen, met elkaar verbonden.

Receptie

Op een centrale plek in de wijk komen een aantal voorzieningen bij elkaar. Deze plek is het gezicht van Hotel Transvaal. Gasten van Hotel Transvaal kunnen zich hier inchecken bij de receptie. Een restaurant, een café met gratis internet, een aantal hotelkamers en een kantoor vormen een knoop in het netwerk.

Hotel Transvaal verbindt het verleden met het heden en de toekomst en versterkt sociale en economische structuren. Hotel Transvaal verbindt het onbekende met het bekende en monumenten met krotten. Hotel Transvaal verbindt bijzondere plekken met ruimtes, mythen met alledaagse verhalen. Zij verbindt Hagenezen, Duitsers, Marokkanen, Turken, Chinezen, Antillianen, Oezbeken en Nigerianen en verbindt daklozen, zakenlieden, studenten, expats, illegalen en toeristen. Hotel Transvaal is een nieuwe publieke ruimte.

www.ral2005.nl

Social Enterprise and Community Enterprise a UK perspective

The profile of the social enterprise movement in the UK has increased considerably in recent years – some would describe this profile, more critically, as ‘hype’. A conference organised earlier this year by the Social Enterprise Coalition attracted over 800 delegates and 55 exhibitors. There was even a beamed message from the Prime Minister, Tony Blair, in which he stated that he wants social enterprise to become a mainstream choice for business start-ups. In the health service, social enterprises are to be given a new role, delivering health services in disadvantaged areas.

One of the best known examples of an expansionary social enterprise is the string of restaurants which have been franchised under the name of the well-known chef Jamie Oliver. Alongside the stylish cooking and locations, twenty or more disadvantaged young people receive training to become professional chefs. Closer to community development are the cooperatives, community business and micro-credit schemes which have taken root. There can be no doubt that social enterprise is here to stay. It covers a wide range of economic and social activities and it has taken off across the globe. Essentially, the arrival of social enterprise in the voluntary and community

sector means that a market-led approach is taken to meeting needs and delivering services.

A definition used by the UK government is that social enterprises are businesses with primarily social objectives whose surpluses are principally reinvested for that purpose in the business or in the community, rather than being driven by the need to maximise profit for shareholders and owners. Not surprisingly, this dimension of the mixed economy brings with it an emphasis on business methods. It also tends to rely for its effectiveness on enterprising individuals, sometimes referred to as social entrepreneurs. The Scarman Trust, for example, a national charity committed to helping citizens bring about changes in their communities, uses the term ‘can-doers’:

‘Remarkable people with a ‘can do’ attitude. These ‘can-doers’ in their turn mobilise many thousands of others, within their own communities and across the major institutions of society – working to make fundamental life chances to all. We aim to connect the most excluded with the corridors of power.’ (www.thescarmantrust.org)

How does the belief in business and the emphasis on individuals who have flair and leadership qualities connect with community development? As a profession, what does community development have to say about social enterprise and the extent to which it contributes to strengthening communities? I propose to address two questions in this article: firstly, the advantages and disadvantages of community development being closely linked with social enterprise; secondly, whether or not it is possible to envisage community development itself operating as a social enterprise.

Community development and sustainability

I am using the word ‘sustainability’ here to mean making things last (rather than its environmental meaning). This has often been a problem area for community development. We have had to cope with projects being funded on a short-term basis, in general for three years. After that, unless new sources of funds are obtained, the community development workers employed by a project will disappear. This has resulted, very often, in the collapse of community initiatives and activities because support has not been available for long enough.

Accordingly the chance of opening up a new source of funding through running social enterprises is an attractive one for community development. It is the same motivation that led to the setting up of community enterprises 20 – 30 years ago. At that time, community enterprises, especially in Scotland, received subsidies from local authorities. Today we live in a different environment, one in which enterprises are expected to grow and survive on their own in the mixed economy.

The contemporary approach is captured by Andrew Mawson who, having gone to Bromley-by-Bow in London as a clergyman in 1984, turned a derelict church and a dwindling congregation into a centre which houses a variety of arts and social services organisations. His efforts are undoubtedly impressive. As are those of other dynamic individuals who have felt driven to launch initiatives. Yet from a community development perspective the approach raises some questions concerning the assumptions on which action is being taken. Look in particular at the language surrounding social ent-

Community Development,

repreneurism. Andrew Mawson, for example has said that 'bottom up assumes that everyone on the ground knows what they want. They don't necessarily know what they want. Particularly if you're poor, you haven't got much experience actually of what's possible.' Am I alone in reacting negatively to such a statement? Is it not giving a message that most poor people don't have ideas and imagination, they need leadership? As Mike Waite suggests:

'... doesn't the genius myth, the suggestion that certain characters have magical qualities who can create projects 'out of nothing', risk being very daunting to others?... Another danger comes where people in leading positions in projects accept the hype that their energy and flair is not only necessary to success but go further and believe that it's all that success depends on. Doesn't such an attitude deskill and frustrate others, and blocks processes of delegation, team building and management succession? (Waite, 2000, p. 2)

Those people who believe in social enterprise have touched a nerve which is familiar to community development: the failure of the traditional welfare state to resolve social problems, the need to cut through bureaucratic systems and reach out to ordinary people, the capacity of entrepreneurs and community leaders to take risks in order to develop innovative approaches. Provided they are clear as to why they decide to support social enterprises, there is every reason for community development workers to include this aspect of public life in their activities:

- They need to be alert to the danger of enterprises being dominated by one or two individuals
- They should argue against any pre-suppositions that local people do not know what they want
- They should not allow enthusiasm for social enterprise to lead to negative views

about the role of the public sector in responding to social problems

• At a macro level, they should sometimes ask the question: is the energy being given to social enterprise in danger of diverting both the community development profession and local activists from engaging with the basic causes of poverty, social exclusion and social/environmental injustice?

by improving their chances of becoming employed. And from the perspective of voluntary organisations which employ community development workers, having a social enterprise aspect as part of their strategy holds the promise of opening up new sources of income. This in turn can be used as leverage in negotiations with local authorities and other organisations for the continuation of funding for a project.

Take seriously the efforts
of those who are searching
for new organisational models
for community development,
and keep both an open mind
and a critical perspective

If community development workers can answer these points with reasonable confidence then there is every reason why they should work with and support social enterprises. In the context of deprived communities, properly planned and managed social enterprises can be a lifeline. They can bring money into the community and they can provide a means whereby local people can acquire experience and training, there-

It is essential, however, that a social enterprise dimension of a community development project does not cut across or undermine community development values and principles. One way of helping to prevent this is to have paid and unpaid staff working alongside each other. An example in Belgium is a project in Nieuw Gent. A community restaurant, Wijkresto & Co., was set up and run by local people:

'One of the basic principles is that everyone is involved in running the project. This far-reaching form of participation means that volunteers, staff, customers and other organisations can make suggestions, take part in decision making and determine organisational policy. The coordinator ensures that the basic conditions are such that everyone's opinion can be heard. Paid staff provide back-up for the volunteers (not vice versa).' (Henderson, 2005, p.35)

Here we can see that community development goals – building a stronger community, creating employment possibilities – are dominant. They are being supported by a social enterprise. This is the emphasis that should be sought, not the other way round. Development trusts which are community-based and which aim for self-sufficiency are good examples too of achieving the right balance.

Social enterprises as employers of community workers?

The idea of community workers being employed by social enterprises is an intriguing one. The attraction lies in the potential it would offer for removing community development's dependency on public sources of funding. As a result, so the theory goes, community workers would gain a significant degree of independence: they could support groups as they thought appropriate, however, strident or radical groups were.

While some projects and voluntary organisations in the UK make use of social enterprises to add to their funding base, thereby helping them to continue to employ community workers (and other staff), there are very few examples to my knowledge of community workers being employed 100% by a social enterprise. There are, I believe, three issues which may help to explain why this model is problematic.

Firstly there is the question of viability. A social enterprise would have to be highly successful – over a long period of time – in order to employ one or more community workers. Yet the evidence is that this aspect of the social economy is relatively unstable. There is a high level of fluctuation in the fortunes of social enterprises, especially those which are locally based; the market, by definition, is limited and the support provided for social enterprises is often inconsistent. Exceptions to this are large

housing cooperatives which have diversified their activities.

Secondly, I would be concerned about the issue of accountability: would a worker end up having to carry out the wishes of his or her employing organisation rather than responding to the support needs of groups and networks in the community? Here community development can draw upon its experience of workers being employed by community groups: the idea is an attractive one but the reality has often been very different. This is because (a) most groups do not have the organisational capacity to be good employers of community workers and (b) there is often a conflict of interest between the need for a worker to retain a relatively high degree of autonomy and the wish of the employing organisation to control what he or she does. I could envisage similar problems arising if a community worker is employed by a social enterprise.

Finally, and perhaps most importantly, surely the idea of community workers being employed by social enterprises begs the question of what definition of community development is being used? The origins and indeed the profile of community development is grassroots, engaging with and supporting local people on the agendas which they set. However, the critique made of community development was that if this is its entire definition then it is too limited: real, substantive change will not be brought about by working only at the grassroots level, you have also to engage with the institutions whose decisions and services affect communities so profoundly.

Over the last 20 years the broader definition has become widely accepted. Certainly in the UK, community development workers now work very closely with local, regional and central government agencies and institutions. A small number of them work inside large agencies such as a local authority and they retain their commitment to the values and principles of community development. Having a presence inside large organisations is, they believe, essential if community development is serious about its social change goals and objectives.

It is this significant shift in the definition of community development which is reflected in the 2004 Budapest Declaration Building European civil society through community

development. In addition to strengthening the capacity of people as active citizens through their community groups, organisations and networks, community development also strengthens:

'The capacity of institutions and agencies (public, private and non-governmental) to work in dialogue with citizens to shape and determine change in their communities.' (see www.cebsd.org)

Social enterprises which employed community workers would surely be moving in the opposite direction to the broader definition of community development? They would be positioned outside the local and national state structures, operating in the open market place to survive while at the same time supporting their staff. As a result the trend for committed individuals to be effective change agents inside institutions would change.

On the one hand I feel uncomfortable with the 'new' definition of community development – because it runs the risk of diluting its commitment to the grassroots. On the other hand, I can see the force of the argument for including institutional change within the definition. It is this which makes me hesitant about advocating social enterprises as employers of community workers. We should, however, take seriously the efforts of those people who are searching for new organisational models for community development. We should keep both an open mind and a critical perspective.

References

- Henderson, P. (2005) *Including the Excluded. From practice to policy in European community development*, Policy Press.
- Waite, M. (2000) 'Questions about social entrepreneurs', Talking Point no. 188, Association of Community Workers.

Paul Henderson is a Visiting Professor at De Montfort University, Leicester and a community development consultant. From 1988 – 2003 he was Director of Practice Development at the Community Development Foundation.

<

Intergenerationeel werken krijgt vaste voet aan de grond

Intergenerationeel werken wordt meer en meer benut als een methode om de sociale veiligheid te vergroten. Dat blijkt uit het rapport Intergenerationeel werken in Nederland dat onlangs bij NIZW Sociaal Beleid is verschenen. Het dezelfde dag verschenen boekje *Bruggen bouwen tussen generaties in de wijk* doet verslag van vijf pilotprojecten en laat zien hoe welzijnsorganisaties intergenerationeel werken kunnen verankeren in hun beleid en dagelijkse praktijk.

Steeds meer gemeentebesturen raken ervan doordrongen dat niet zozeer meer blauw op straat, maar vooral meer communicatie en samenwerking tussen burgers de basis vormen voor een veilige en leefbare woonomgeving. Juist kinderen, jongeren en ouderen zijn vaak sterk aangewezen op voorzieningen in hun buurt. Maar soms staan zij lijnrecht tegenover elkaar. Intergenerationeel werk helpt generaties met elkaar in contact te komen.

Gemeenten vaak initiatiefnemer

In het rapport Intergenerationeel werken in Nederland staan de resultaten van een inventarisatie van Nederlandse intergenerationele projecten. Het verminderen van conflicten tussen jong en oud en het leefbaarder maken van de buurt blijken de belangrijkste aanleidingen om met een intergenerationeel project te beginnen. Ook sluit intergenerationeel werken goed aan bij de ontwikkeling van woon-zorgzones en brede scholen. Welzijnsorganisaties en gemeenten zijn de belangrijkste initiatiefnemers, woningcorporaties, scholen en kerken zijn

belangrijke samenwerkingspartners. Tot slot blijkt dat intergenerationeel werken in een aantal plaatsen structureel wordt opgenomen in het beleid en de praktijk van de welzijnsinstellingen en gemeenten.

Ervaringen met vijf lokale projecten

In Bruggen bouwen tussen generaties in de wijk wordt verslag gedaan van vijf intergenerationele projecten. Zo lossen jongeren en ouderen in Purmerend steeds vaker zelf conflicten op in plaats van direct de politie in te schakelen. In Friesland legden ouderen en jongeren samen de historie van het gebied de Trynwâlden vast voor de volgende generaties. Aan de hand van deze ervaringen wordt duidelijk onder welke voorwaarden intergenerationeel werken een kans van slagen heeft. Wat werkt goed? Waar liggen de valkuilen? En wanneer kunnen men maar beter besluiten om er niet aan te beginnen?

Voor wie

Beide publicaties zijn geschreven voor managers, stafmedewerkers en projectleiders in de welzijnssector. Daarnaast zullen ook directies en medewerkers van zorginstellingen, woningcorporaties, bibliotheken, scholen en wijkgerichte politiezorg er de nodige inspiratie en praktische tips in vinden.

Bestellen

Bruggen bouwen tussen generaties in de wijk, K. Penninx, ISBN 90.5957.348X, prijs € 15,- en *Intergenerationeel werken in Nederland*, K. Penninx, ISBN 90.5957.349.8, prijs €10,- zijn verschenen bij NIZW Sociaal Beleid. Beide publicaties zijn te bestellen bij Adrepak, tel. (070) 359 07 20, e-mail nizw@adrepak.nl

<

'Tijd voor de basisschool'

In het Museon in Den Haag vond op 14 juni jl. een voor Nederland unieke bijeenkomst plaats: de invitational conference 'Tijd voor School 2006'. De conferentie had als doel tot oplossingen te komen van de Nederlandse schooltijden- en overblijfsproblematiek op de basisschool. Zeven Nederlandse ministers kregen tijdens de conferentie de eerste exemplaren van de SCP-factsheet 'Tijd voor de basisschool' overhandigd.

Zo'n honderd vertegenwoordigers van de landelijke overheid, politiek en onderwijs- en andere maatschappelijke organisaties bogen zich over de belangrijkste knelpun-

ten. Belangrijke inhoudelijke bijdragen werden geleverd door het Voedingscentrum, 3VO, NIZW Jeugd en de Universiteit van Amsterdam. Vooral de ontwikkeling van de brede school en het bioritme in relatie tot de opbouw van de schooldag stonden in dit verband in de belangstelling.

Tijdens het debat kwam de motie Van Aartsen/Bos vele malen ter sprake, maar dit maakte structurele en kwalitatieve oplossingen niet makkelijker: wat is onderwijs, wat is kinderopvang en waar lopen onderwijs, opvoeding en opvang in elkaar over? De tegengestelde opvattingen van de aanwezige kamerleden Aansted en Hamer bleken het er ook niet eenvoudiger op te maken. Kerstens/OCW, Duif/AVS en Kalsbeek/VOO schetsten in welke spagaat respectievelijk de overheid, de schoolleiders en ouders zitten. Tijdens de conferentie overhandigde de voorzitter van de organiserende Stichting Pep International, Conny Bergé, de eerste exemplaren van de speciale SCP-factsheet

'Tijd voor de basisschool' aan Rob Kerstens, Directeur Generaal Primair Onderwijs van het ministerie van OCW en deel uitmakend van Operatie Jong. Via hem werden ook exemplaren aangeboden aan alle betrokken ministers, te weten OCW (onderwijs), VWS (jeugdwelzijn), SZW (dagindeling), VenW (verkeer), VROM (scholenbouw) en LNV (voeding).

Zoals ook uit de SCP-factsheet blijkt, is een kwalitatieve schooltijdenregeling niet een specifiek Nederlands probleem. Ook andere Europese landen, zoals Duitsland en Zwitserland, kampen hiermee.

Scholen waar kinderen kunnen leren, eten, spelen en ontspannen vragen om kindvriendelijke accommodaties, voldoende professionals en schooltijden die aan de behoeften van kinderen voldoen. Het inzicht dat de baten in ruime mate de kosten overstijgen begint langzaam te dagen. Een vervolg op dit initiatief op nationaal en internationaal niveau is in voorbereiding. <

Missie

Vanuit haar maatschappelijke opdracht en met hart voor de stad en haar bewoners, stelt SWA mensen in staat hun eigen welzijn vorm en inhoud te geven en bevordert zij de ontwikkeling en participatie van de bewoners van de stad.

Organisatie

Stichting Welzijn Amersfoort is de brede welzijnsorganisatie in Amersfoort. Bij SWA werken 240 medewerkers en een veelvoud aan vrijwilligers en vakkrachten. Samen met andere partijen werkt SWA aan het welzijn van bewoners in de stad. SWA heeft haar diensten en activiteiten georganiseerd binnen drie afzonderlijke productgroepen: Kinderopvang, Welzijn en Behier. De productgroep Welzijn telt 80 medewerkers, onderverdeeld in drie teams: samenlevingsopbouw, jongerenwerk en sociaal cultureel werk. De teams worden operationeel aangestuurd door een teamleider.

Binnen de productgroep Welzijn voor het team Samenlevingsopbouw, is een vacature ontstaan van

Teamleider Samenlevingsopbouw m/v (28 - 32 uur per week)

Functiespecifieke omstandigheden en eisen

De teamleider Samenlevingsopbouw speelt een cruciale rol in het implementeren van de verbeteringen en doorvoeren van de veranderingen binnen het team. De verbeteringen hebben betrekking op de kwaliteit van de organisatieprocessen, de cultuur en de medewerkers, evenals op de omslag van aanbod- naar vraaggestuurd werken. De werkzaamheden van de teamleden vragen om goede samenwerking met partners en staan regelmatig in de politieke belangstelling.

Profiel

De teamleider Samenlevingsopbouw is inhoudelijk bekend met opbouwwerk. Hij/zij weet daarbij heel goed maatschappelijke ontwikkelingen te vertalen in nieuwe diensten. Daarbij heeft hij/zij oog voor de complexe omgeving waarbinnen het werk verricht wordt. Tegelijkertijd is hij/zij een stevig figuur die zich thuis voelt in een organisatie waarin resultaatgerichtheid én veranderen hand in hand gaan. De teamleider die wij zoeken weet op basis van kennis en ervaring wat het is om leiding te geven aan een professionele organisatie, is een prima netwerker en beschikt over uitstekende communicatieve vaardigheden.

Aanstellingsvoorwaarden

De aanstelling betreft een dienstverband van 28-32 uur per week. De aanstelling geschiedt in eerste instantie voor de duur van 1 jaar met een vervolgaanstelling voor onbepaalde tijd. De CAO welzijn is van toepassing. De functie is ingedeeld in schaal 10 en wordt gehonoreerd met max. € 3.539,00 per maand bij een fulltime dienstverband.

Sollicitatie en informatie

Voor meer informatie kun u contact opnemen met de heer H. Manders, manager Welzijn, telefoon (033) 477 91 71. Sollicitaties dienen uiterlijk binnen 2 weken na plaatsing van deze advertentie in ons bezit te zijn. U kunt uw sollicitatie richten aan: Stichting Welzijn Amersfoort, T.a.v. afdeling P&O, Drentsestraat 14, 3812 EH Amersfoort.

Stichting Welzijn Amersfoort

SWA

Opbouwwerk en vrijwillige inzet in verandering

De actuele opwaardering van *Civil Society* en de zich vrijwillig inzetten burger valt samen met tal van tendensen die de andere kant op lijken te wijzen.

De meest aangehaalde is wel de *individualisering*. Die zou maken dat de inzet in sociale verbanden steeds verder afkalft. Niet los daarvan staat de *economiseren*.

Voorafgaand aan welke inspanning dan ook luidt toenemend de vraag *what's in it for me?*

Ook *schaalvergroting en professionalisering* eisen hun tol. Zo heeft menige gedreven centenophaler kennis nemend van het inkommen van de top van de Hartstichting de collectebus aan de wilgen gehangen.

Een *imagoprobleem* is er eveneens, nu sinds jaar en dag wetsovertreders klassiek vrijwilligerswerk opgelegd krijgen als 'taakstraf' en bijstandsgerechtigden op straffe van 'boete' vrijwillig aan de slag moeten. En 'last but not least' is er de *regelgeving* die maakt dat vrijwillige burgerinzet onderhevig is aan tal van bepalingen van de Arbo-wet als ware hij een werknemer. Een cynisme dat bizarre trekjes krijgt nu toenemend (zoals in de zorg) vrijwillige inzet op het netvlies komt als *substituut voor* (te duur wordende?) professionele zorg.

Dit alles (want de implicaties van bovenstaande zijn niet gering) mag *niet afleiden* van de intrinsieke waarden ten principale van actief burgerschap, vrijwillige inzet en 'civil society'.

Het is een belangrijke opdracht die *vitale eigen waardigheid* weer centraal te stellen en allerlei instrumenteel gebruik (en ook misbruik) van vrijwillige inzet daár aan te toetsen.

In hun voortreffelijke publicatie *Opbouwwerk 2006 - 2010 Een kansenschaets* zetten Jaap Draaisma en Martha van der Meer helder en genuanceerd uit hoe het opbouwwerk om kan gaan met *Vrijwillige inzet in verandering*. Een tekst die in deze thema-editie van MO/Samenlevingsopbouw niet mag ontbreken.

Vrijwillige inzet in verandering

Vrijwel iedereen die ooit een woning heeft gehuurd kent 'de bewonerscommissie'. Vaak een tamelijk slaperige verzameling bewoners die vooral op de kleine dingen let, maar weinig grote veranderingen voor elkaar krijgt. Tot voor kort was dit een heel herkenbaar beeld. Wel nuttig om te steunen 'voor het geval dat'. Dus ieder jaar wel het formulier invullen om steun te betuigen en het voortbestaan van de commissie te garanderen. Daar bleef het bij en dat bleek ook te gelden voor de meeste andere bewoners van het complex. Toen er een plek vrijkwam in de bewonerscommissie meldde niemand zich als plaatsvervanger. De overige twee leden gaven hun taken op, na een verhitte discussie via het prikbord in de hal over de stankoverlast van de naburige snackbar. Twee enorme pijpen voor de afzuiginstallatie konden niet voorkomen dat met enige regelmaat een vage hutsplotgeur de nachtelijke rust verstoort.

Overdreven om daar nog over te klagen vonden bewoners die niet in de commissie zaten. Massaal werd dan ook de oproep van de bewonerscommissie genegeerd om zoveel mogelijk te klagen via het telefoonnummer op het prikbord. Na een maand of drie werd een nieuwe bewonerscommissie gevormd. Ze lieten gelijk een enquête rondgaan met de vraag wie de planten in de gezamenlijke ruimten water wilde geven en de bankjes wilde schilderen. Verteld werd wat de commissie van plan was. De prachtige mat waarop een bewoner een fles slaolie had laten vallen werd als eerste vervangen. Een najaarsborrel stond op het programma. Dat was het begin van een veel actievere bewonerscommissie met veel meer dagelijkse steun dan de vorige.

Sociale initiatieven en vrijwillige inzet

De betrokkenheid en het actieve karakter van de tweede bewonerscommissie is wat het opbouwwerk voor ogen heeft. Eigen verantwoordelijkheid en kracht stimuleren lukt het beste door doen, zo is de redenering. Daarin staat het opbouwwerk niet alleen. Ook overheden willen dat graag.

'Meedoen' is dan het motto. Niet meer voor alles bij de overheid aankloppen maar meer zelf oplossen in sociale verbanden met een vrijwillige basis. 'Meedoen' vergt samenlevingsopbouw; het vergt een sociaal weefsel, een 'civil society', burgerinitiatief. Kortom: allerlei vrijwillige verbanden die min of meer onafhankelijk van de overheid functioneren. Burgerinitiatieven is het nieuwe 'buzzwoord' geworden zonder dat het duidelijk is wat er precies mee bedoeld wordt, zo oordeelt Hartman (TSS oktober 2004, p. II). Hij vindt het een vaag, veelvormig en veelomvattend begrip. Het omvat zowel sociale initiatieven die door Weven aan Samenleving ondersteund worden als vrijwilligerswerk, donateurschap of lidmaatschap van een vereniging. Hartman wijst op verschillen tussen lichte en zware programma's en lichte en zware vormen van lidmaatschap. Politieke partijen of kerkgenootschappen hebben een breed programma, ofwel bemoeien zich met veel thema's.

Daartegenover staan de organisaties met een veel smaller programma zoals bijvoorbeeld Greenpeace of een actiegroep tegen de consumptie van ganzenlever. Een lichte vorm van lidmaatschap kan een paar vergaderingen per jaar betekenen of zelfs alleen maar financiële steun terwijl zware lidmaatschappen veel meer betrokkenheid en tijd vragen. Hartman ziet dat steeds meer burgers 'lichte' lidmaatschappen en smalle programma's prefereren boven de zwaardere vormen. Dat merken organisaties die met vrijwilligers werken, maar ook een programma als 'Weven aan samenleving'. Het Sociaal Cultureel Planbureau komt tot vergelijkbare bevindingen. In haar rapport *Landelijke Verenigd* (februari 2005) concludeert het bureau dat het aantal actieve leden van grote maatschappelijke organisaties daalt, terwijl het aantal professionals toeneemt. De afstand tussen de organisatie en de leden wordt groter en de relatie functioneler en anoniem, zo wordt geconstateerd. In een eerdere publicatie concludeerde het bureau juist dat het aantal vrijwilligers in Nederland het afgelopen decennium is toegenomen. Grote maatschappelijke organisa-

ties lijken hier niet van te profiteren. Zij kennen vaak alleen donateurs (stichting) of passieve leden (vereniging) en doen een beroep op hun leden/donateurs in het kader van bepaalde campagnes, uitvoerend werk en marketing. Zeggenschap en inbreng van de leden, ondersteuning in het zelfstandig functioneren of het vormen van een lokale afdeling is er vaak niet bij. Sociale initiatieven en verzelfstandiging ervan vragen in principe een 'zwaar lidmaatschap'. Eigen verantwoordelijkheid dragen vraagt een forse inzet; ook al gaat het om een smal programma. Aan opbouwwerkers de taak om ervoor te zorgen dat sociale initiatieven toch aantrekkelijk blijven. Een manier om dat te doen is door de werkzaamheden eenvoudiger, sneller en creatiever in te vullen.

Van zwaar lidmaatschap licht werk maken
'Veel handen maken licht werk', ofwel: bestuurlijk en uitvoerend werk op een creatieve manier spreiden waardoor het voor iedereen veel minder belastend is. Maak gebruik van moderne communicatiemiddelen als email, website, mailbox waardoor het werk makkelijker en sneller wordt. De secretaris wordt een webmanager. Schakel externe deskundigen in om de organisatie te versterken, zoals eerder met de term 'bridging' wordt bepleit. Houdt het kleinschalig; alleen zo kunnen alle betrokkenen bij de besluiten en organisatie betrokken worden. De bovenstaande suggesties kunnen er mede voor zorgen dat er ook in de toekomst nog steeds animo blijft bestaan voor een relatief 'zwaar lidmaatschap' zoals dat bij veel sociale initiatieven nodig is. Een opbouwwerker kan er op die manier voor zorgen dat deelnemers zowel het eenvoudige uitvoerende werk willen doen én dat zij 'mede-eigenaar' zijn of worden. Initiatieven die ontstaan uit sociaal-economische noodzaak, door het verdwijnen van voorzieningen (bijvoorbeeld het overnemen van een met sluiting bedreigd buurthuis door burgers) of door armoede en afnemende welvaart (bijvoorbeeld het samen bezitten en/of onderhouden van de auto) zullen per definitie een langdurige ('zwaardere') betrokkenheid van de deelnemende burgers vereisen. Niet alleen opbouwwerkers willen het werk licht maken, ook degenen die werkzaam zijn als ondersteuner voor vrijwilligers willen dat. Zij zoeken eveneens naar een goede balans tussen de wensen van vrijwilligers en de inzet die nodig is voor zinvolle samenlevingsopbouw.

Dat dit geen eenvoudige opgave is zien we bijvoorbeeld bij Humanitas en de Vereniging Milieudefensie. Directeur Marius Ernsting leidt Humanitas nog steeds vanuit Humanistische principes waarin de eigen verantwoordelijkheid centraal staat, zoveel mogelijk zelf doen maar ook solidair zijn met anderen en hulp bieden zodra dat nodig is (de Week, p. 8, 2 juli 2004). In het noordelijke deel van Nederland functioneren de lokale afdelingen dan ook zoveel mogelijk zelfstandig. Voormalig regiocoördinator Wil Hoek zegt in een interview dat dat een bewuste keuze is. Op die manier wordt zoveel mogelijk gedaan aan samenlevingsopbouw. De afdelingen kunnen een beroep doen op professionele ondersteuning. Die ondersteuning is beperkt in duur en aantal uren. Dat niet iedereen binnen Humanitas deze lijn volgt wordt duidelijk in de aanpak van de coördinator in Amsterdam Noord. Daar is geen sprake meer van het opzetten van een eigen afdeling en eigen verantwoordelijkheid van vrijwilligers, maar worden vrijwilligers geworven voor het uitvoeren van individuele dienstverlening. Vrijwilligerswerk is in de praktijk heel breed, zegt de nieuwe coördinator, en varieert van iemand naar de dokter brengen tot een klusje in huis of een bezoek aan de supermarkt voor de wekelijkse boodschappen. Bij Vereniging Milieudefensie zien we vergelijkbare problemen. Zij heeft twee betaalde krachten in dienst om zelfstandige afdelingen en lokale themagroepen te ondersteunen. Recent heeft men besloten dat lokale afdelingen een belangrijk onderdeel van de organisatie blijven. Onderzocht wordt nu hoe de ondersteuning meer op maat gegeven kan worden, afhankelijk van het type afdeling. De Amsterdamse vrijwilligerscentrale vindt een oplossing in twee sporen. Zowel zelfstandige sociale initiatieven als grote professionele organisaties die werken met vrijwilligers kunnen hier terecht met hun vacatures en voor hun vrijwilligersbeleid. De centrale heeft een aantal adviseurs in dienst die sociale initiatieven ondersteunen bij het bestuurswerk, fondswerving of spreiding van bestuurlijke verantwoordelijkheden. Daarnaast houdt de centrale de vacaturebank in stand waarin vrijwilligers zelf kunnen zoeken naar passend werk en is de centrale zelfs 'beursgenoteerd'. Niet op de beursvloer aan het Damrak maar wel op de beursvloer van matchmaking. Het is een platform waar vraag en aanbod elkaar kunnen vinden. Een voetbalclub die moeite

heeft met de financiële administratie vindt op 'de beurs' een accountancykantoor dat hun daarover advies wil verstrekken (MO/Samenlevingsopbouw 201, juni 2004, p.59). Daarnaast zien we bijvoorbeeld de Haagse organisatie voor vrijwilligerswerk HOF die zich vooral op uitvoerend vrijwilligerswerk richt. In ruil daarvoor krijgen vrijwilligers een vrijwilligerspas waarmee tegen gereduceerd tarief bioscoop en musea bezocht kunnen worden. Het HOF richt zich niet of nauwelijks op de ondersteuning van burgers die zelfstandig een eigen sociaal initiatief/vrijwilligersorganisatie willen runnen.

Vrijwillige inzet in de toekomst

De oplossingen die er binnen het vrijwilligerswerk gevonden worden, maken duidelijk dat 'de vraag' en 'het aanbod' aan het veranderen zijn. Er is een toenemende vraag naar individuele dienstverlening waar vrijwilligers graag op inspelen zolang het bij hun motivatie past, en dat betekent vermoedelijk minder stabiliteit in het aanbod. De vrijwilliger van de toekomst wil zich blijven inzetten, maar met minder langdurige verplichtingen en in een professionele werkomgeving (Verwey-Jonker Instituut 2004, p. 18). Het vrijwilligerswerk kan een bloeitijd tegemoet zien mits het rekening houdt met deze nieuwe ontwikkelingen. We zien dat bijvoorbeeld bij bedrijven. Ook bedrijven worden op een vergelijkbare manier gemotiveerd. Vrijwilligerswerk is goed voor het imago van het bedrijf, maar ook voor de voldoening en het werkplezier van medewerkers. Sommigen geven jaarlijks een deel van de winst aan een goed doel, terwijl anderen hun medewerkers bepaalde tijd vrijmaken voor vrijwilligerswerk. Zingeving met een rijke saus van eigenbelangen lijkt het recept om in de toekomst vrijwilligers te werven. Ook opbouwwerkers moeten in de toekomst rekening houden met dit recept. Dat kan door nieuwe manieren van organiseren, van binding, van communicatie, zoals we hierboven onder het kopje 'van zwaar lidmaatschap licht werk maken', reeds lazen. Aan de opbouwwerker en ondersteuner de taak om hierbij behulpzaam te zijn.

	OPBOUWERKER	ANDERE ADVISEUR
1	Neemt initiatiefgroep als vertrekpunt of bevordert het ontstaan van een initiatiefgroep rond een thema en werkt toe naar overeenstemming ervan door deelnemers.	Neemt een concrete deelvraag als vertrekpunt.
2	Richt zich vooral op zwakke groepen en legt verbindingen met sterkere groepen.	Worden vaak ingeschakeld door 'sterkere' groepen.
3	Houdt zicht op de ontwikkelingen (helicopterview) en zorgt dat gaten worden opgevuld.	Zorgt voor specialistische kennis inbreng.
4	Is coach van dragers en schrijver.	Vervult de rol van adviseur.
5	Is in staat om groepsprocessen positief (bij) te sturen.	Niet van toepassing.
6	Heeft oog voor ontwikkelingsstadia van een op 'maatschappelijke productie' gerichte groep en de organisatievorm die daarbij past.	(soms)
7	Bewaakt outputgerichtheid van de organisatie.	Bewaakt uitvoerbaarheid van gegeven adviezen.
8	Is doorgaans langere tijd betrokken.	Betrokkenheid is van kortere duur.
9	Werkt toe naar verzelfstandiging (zeggenschap van deelnemers, waarborgen van continuïteit).	Werkt met groepen die doorgaans al zelfstandig zijn.

Schema: het onderscheid tussen opbouwwerker en andere ondersteuners / adviseur

Sociale initiatieven en toekomstig opbouwwerk

Wat betekent dit alles voor de ambities van het opbouwwerk? Moet het opbouwwerk zich niet meer richten op 'streefgroepen' (op sociale initiatieven die langdurig bepaalde zaken zelf willen realiseren) maar zich net als veel vrijwilligersorganisaties meer richten op kortlopende 'kant-en-klare' initiatieven waarin burgers uitvoerende taken hebben?

Ons advies is: opbouwwerkers houdt de betekenis voor samenlevingsopbouw centraal en pas aan waar het kan. Het opbouwwerk moet niet hetzelfde nastreven als een vrijwilligerscentrale. We zijn het met Paul Dekker van het SCP (2002) eens dat een vrijwilligerscentrale niet de motor achter sociale verbanden kan zijn. Dat blijft een taak van het opbouwwerk.

Samenwerking van het opbouwwerk met ondersteuningsorganisaties voor vrijwilligers is wel een reële optie die nu al in meerdere steden vorm krijgt. Ook vanuit het wetsvoorstel Wmo is samenwerking tussen opbouwwerkers en andere ondersteuners een logische stap. In Groningen is, na het

faillissement in 2004 van welzijnscoöperatie WING, het opbouwwerk bij de vrijwilligerscentrale ondergebracht. In de Westelijke Tuinsteden in Amsterdam werken de opbouwwerkers samen met de vrijwilligerscentrale. Samenwerking kan ook betekenen dat het opbouwwerk ondersteuning biedt bij de invulling van bestuurswerk, fondswerving of andere activiteiten die ervoor zorgen dat lokale afdelingen zoveel mogelijk zelfstandigheid behouden. Daarbij is het belangrijk om het onderscheid tussen opbouwwerker en andere ondersteuners/adviseurs scherp te houden. Alleen op die manier komen de sterke kanten van beide professionals zo goed mogelijk tot hun recht.

Bovenstaand schema, ontwikkeld als onderdeel van de evaluatie van Weven aan Samenleven (Voogt, 2005), geeft dat onderscheid weer. Tot 'andere adviseurs' rekenen we ook diegenen die vanuit een organisatie als Humanitas of een vrijwilligerscentrale ondersteuning aanbieden.

Vrijwillige inzet en de Wmo

'Meedoen in de maatschappij' voor iedereen mogelijk maken is de ambitie; de lokale 'civil society' is het speelveld waarop die ambitie onder regie van de gemeente gerealiseerd gaat worden. Zo is kort samengevat de stand van zaken na het aannemen van de Wet Maatschappelijk Ondersteuning die -mits goedgekeurd door de Eerste Kamer- per 1 januari 2007 van kracht wordt.

Een nieuwe wet met voor de burgers nieuwe kansen om aandacht te vragen voor hun ondersteuningsbehoeften en daar 'op maat' een antwoord op te krijgen. Nieuwe kansen ook voor aanbieders en dienstverleners om zich te profileren met een vernieuwend aanbod en nieuwe kansen voor de gemeente om als regisseur in dat aanbod echt samenhang te brengen. Maar natuurlijk ook met nieuwe risico's dat het niet lukt die kansen te verzilveren.

Deze special belicht de kansen en risico's van de Wmo vanuit het perspectief van de civil society, meer in het bijzonder van de vrijwillige inzet. Vanuit de keuken van CIVIQ instituut vrijwillige inzet: een selectie van actuele ontwikkelingen en thema's en methodieken om verschillende doelgroepen tot participatie te 'verleiden'. Vooraf op de hiernavolgende pagina's een beschouwing over het speelveld, de civil society gezien vanuit het perspectief van de beoogde spelers: de actief participerende burger.

Vrijwilligersorganisaties 'what's in a name?'

De Nederlandse overheid verwacht dat burgers zelf maatschappelijke taken uitvoeren. Maar wie zijn die 'actieve burgers' en 'initiatiefnemers'? Wat zijn verschijningsvormen en groeistadia van burgerinitiatieven en welke ondersteuning is gepast? Om deze vragen te beantwoorden voerde CIVIQ een verkenning uit, de belangrijkste uitkomsten daarvan worden in dit artikel besproken.

Actief burgerschap staat volop in de belangstelling. De Nederlandse overheid roept mensen op 'mee te doen' en zelf verantwoordelijkheid te nemen voor een betere samenleving. Burgers doen dat op grote schaal binnen het officiële vrijwilligerswerk, maar daarnaast steeds vaker in 'losse' initiatieven. In de betekenis waarin het begrip burgerinitiatief nu vaak wordt gebruikt, lijkt sprake van een omkering van de oorspronkelijke lading. Het zijn niet meer de burgers die willen dat de overheid een bepaalde taak vervult, maar juist de overheid die wil dat burgers zelf maatschappelijke taken uitvoeren. In hoeverre hebben we het over gewoon vrijwilligerswerk? Wie zijn die 'actieve burgers' en 'initiatiefnemers'? Wat zijn verschijningsvormen en groeistadia van burgerinitiatieven en welke ondersteuning is gepast? Om deze vragen te beantwoorden heeft CIVIQ een verkenning uitgevoerd en burgerinitiatieven en vrijwilligersorganisaties geïnterviewd over hun werk.

Is een burgerinitiatief gewoon vrijwilligerswerk?

Binnen het vrijwilligersveld wordt het term burgerinitiatief vooral gebruikt voor (nog) niet formele, door de initiatiefnemers op vrijwillige basis ondernomen maatschappelijke activiteiten. Dit sluit niet uit dat een burgerinitiatief een professionele projectleider heeft, zoals vaak het geval is bij licht geïstitutionaliseerde burgerinitiatieven. De primaire activiteiten bestaan uit het uitvoeren of oplossen van een concreet probleem dat henzelf ter harte gaat en dat ook een maatschappelijk vraagstuk is. Hiermee staat het probleem dat de burgers ter harte gaat ook hoog op de agenda van bestuurders en beleidsmakers. Dit onderscheidt een burgerinitiatief bijvoorbeeld van een kaart- of kookclub voor eigen kring, die beleidsmatig misschien minder interessant zijn (B&A groep 2002).

Ooit begonnen dankzij het initiatief van een enkeling, nu uitgegroeid tot een geformaliseerde vrijwilligersorganisatie. Deze ontwikkeling is inherent aan de levensloop van de meeste vrijwilligersorganisaties. Niet-geformaliseerde kleine initiatieven die zich richten op structurele activiteiten kunnen nauwelijks ontkomen aan groei en formalisering richting regulier vrijwilligerswerk. Een voorbeeld: de initiatiefgroep die heeft gezorgd voor het behoud van kinderboerderij Rotsoord was ten tijde van het onderzoek bezig om een officiële vereniging op te richten met de naam Vrienden van Rotsoord. De initiatiefnemers wilden werken aan politiek draagvlak en vonden een vereniging daar meer geschikt voor.

Wat is vrijwilligerswerk

Officiële definitie: werk dat in enig georganiseerd verband, onverplicht en onbetaald, wordt verricht ten behoeve van andere mensen of de samenleving (Ministerie van CRM, 1980).

Wat is nu wel en wat is nu niet 'vrijwilligerswerk'? Naar deze vraag heeft CIVIQ het onderzoek 'What's in a name' laten uitvoeren. In het onderzoek is gekeken naar vormen van vrijwillige inzet die op het grensvlak liggen van de gangbare definitie. Conclusie is dat er niet één waarheid is en dat er dus ook geen algemeen gedeelde definitie te geven is. Afhankelijk van doel, gebruik en ambities zullen betrokkenen vrijwilligerswerk in de ene situatie veel breder opvatten en inzetten dan in een andere situatie.

Omdat de definitiekwestie vooral gebruikers zoals vrijwilligersorganisaties, ambtenaren en subsidieversprekkers moet dienen, heeft CIVIQ de 'draaischijf vrijwillige inzet' ontwikkeld.

Draaischijf Vrijwillige Inzet
De Draaischijf Vrijwillige Inzet bestaat uit acht schijven:

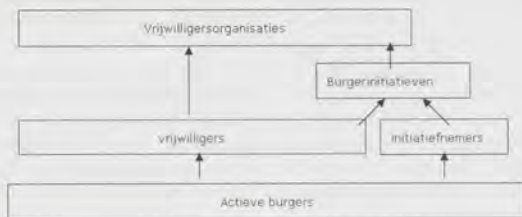
- 1 Het motief (waarom doet de vrijwilliger het werk?)
- 2 Oorsprong vrijwillige inzet (vanuit welke andere tijdsbesteding komt de vrijwilliger tot zijn inzet?)
- 3 Mate van keuzevrijheid (is de vrijwillige inzet een eigen keus van de vrijwilliger?)

s en burgerinitiatieven:

- 4 Mate van beloning (wat krijgt de vrijwilliger materieel vergoed voor zijn inzet?)
- 5 Voor wie doe je het?
- 6 Type organisatieverband (in hoeverre kun je spreken van een vrijwilligersorganisatie?)
- 7 Organisatiegraad (hoe formeel wordt het werk verdeeld?)
- 8 En we noemen het ... (het oneindig aantal namen van allerlei gradaties en vormen vrijwillige inzet).

Het begint allemaal met actieve burgers

Hoe verhoudt het begrip burgerinitiatief zich met het begrip vrijwilligerswerk? Het Sociaal Cultureel Planbureau definieert de 'civil society' als de maatschappelijke ruimte waarin mensen uit vrije wil verbanden aangaan die niet opgaan in instituties van de staat en de formele economie, noch in de persoonlijke levenssfeer (Dekker 1999). Burgerinitiatieven maken deel uit van de 'civil society' en kunnen uitgroeien tot formele vrijwilligersorganisaties. Actieve burgers zitten overal. Sommige zijn creatiever en initiatiefrijker dan andere. De vrijwilligers van zowel vrijwilligersorganisatie als professionele organisaties zoals verzorgingshuizen zijn ook actieve burgers.

Het doorlopen van de draaischijf geeft inzicht in de aspecten van de vrijwillige inzet waar men mee te maken heeft of op wil gaan sturen. De grens tussen wat wel en wat niet tot vrijwillige inzet behoort, is niet voor iedereen hetzelfde.

Nieuwsgierig naar de werking van De Draaischijf Vrijwillige Inzet? Kijk op www.civiq.nl

Het Landelijk Centrum Opbouwwerk (LCO) heeft met het project 'weven aan samenleving' een breed scala van kleinschalige sociale initiatieven onderzocht en een 'toolkit' ontwikkeld voor initiatiefnemers. Het 'kleinschalig sociaal initiatief' wordt hiernavol gezien als een tegenhanger van regulier vrijwilligerswerk, zoals dat voorkomt binnen vrijwilligersorganisaties of ziekenhuizen. De zeggenschap van die 'vrijwillige medewerkers' wordt als gering gezien vergeleken met de zeggenschap van initiatiefnemers binnen een sociaal initiatief (De grote kleine-kansen atlas; Voogt, Broekman 2003). Ook Wil van de Leur suggereert in zijn 'Signalement: actieve burger of vrijwilliger' dat vrijwilligers

dienstbaar zijn aan een de productiviteits-oogmerken van een bestaande organisatie en een actieve burger maatschappelijke streefdoelen heeft, waarbij nieuwe vormen van maatschappelijke organisatie en productie of zeggenschapsverhoudingen voorop staan.

Uit onze terreinverkenning komt een genuanceerder beeld waarin de lijn lang niet altijd zo strak te trekken is. Vrijwilligers zetten zich immers ook in bestaande organisaties in vanuit maatschappelijke streefdoelen. En actieve burgers in burgerinitiatieven doen omgekeerd vaak ook gewoon mee zonder uitgebreide doelen, maar gewoon omdat hun buurman vraagt om mee te helpen. Ook is het innovatieve karakter van burgerinitiatieven niet altijd zo duidelijk aanwezig, terwijl vrijwilligersorganisaties soms nieuwe manieren vinden om vorm te geven aan maatschappelijke inzet. Het burgerinitiatief dat de buurt optrommelt voor een schoonmaakbeurt is niet zo vernieuwend, het zorgcentrum dat een link weet te leggen tussen schoolkinderen en bewoners misschien veel meer.

Vrijheid of een duwtje in de rug?

Uit de geïnterviewde burgerinitiatieven blijkt dat sommige initiatiefnemers uit zichzelf in actie zijn gekomen en weer anderen een 'duwtje in de rug' nodig hadden. Een Irakese vrouw richtte bijvoorbeeld een groep op voor vluchtelingenvrouwen. Zij werd daarbij gesteund door een opbouwster die ook nu nog helpt bij het aanvragen van subsidie en het regelen van ruimte.

Naarmate initiatiefnemers meer autonoom en initiatiefrijk zijn, hebben zij er meer baat bij 'vrij' gelaten te worden. Het zijn vaak mensen met durf en doorzettingsvermogen die zich weinig aantrekken van beperkende regels en codes. Ze worden gedreven door

maatschappelijke motieven, namelijk de wil om een antwoord te bedenken op een maatschappelijk vraagstuk. Persoonlijke motieven spelen vaak ook een rol. Ze blijken in staat om mensen die met hen mee willen doen om zich heen te verzamelen. Belangrijk daarin is het wekken van vertrouwen: zij stralen uit dat ze het niet voor zichzelf doen, alleen al door hun grote tijdsinvestering en hun vasthoudende inzet op allerlei ongeregelde tijdstippen. Daarmee dwingen ze respect af. Dat is een heel andere positie dan die van een professionele ondersteuner.

De drang tot (persoonlijke) emancipatie (bijvoorbeeld vrouwen, allochtonen, jongeren) is vaak een belangrijk motief om een initiatiefgroep te vormen of lid te worden. Bij het merendeel van de geïnterviewde burgerinitiatieven bleek dat het om een innerlijke gedrevenheid ging, zoals het geloof ergens in, het ervaren van een bepaalde opdracht daartoe of een gevoel van solidariteit of mededogen. Maar een dergelijke drijfveer is niet voldoende om succesvol te zijn. Een initiatief moet eveneens in staat zijn om draagvlak te creëren. Daar hoort geduld bij en een realistische en enigszins strategische manier van opereren. Als een initiatief sterk groeit, moeten organisatorische en bedrijfsmatige stappen worden gezet. Initiatiefnemers moeten in staat zijn mee te groeien met hun eigen organisatie. Daar kunnen ze best wat advies en steun bij gebruiken.

Initiatiefnemers willen vaak bewust geen institutionalisering of professionalisering langs de geijkte paden. Gemeenschappelijk kenmerk is de zelforganisatie van burgers. Hun initiatief belichaamt bepaalde waarden die verloren gaan bij inpassing in formele structuren, zoals persoonlijke gedrevenheid, laagdrempeligheid en flexibiliteit. Zij willen zelf de credits houden en hun doel bereiken langs door henzelf uitgestippelde weg. Het is dus ook geen oplossing om met het oog op de continuïteit over te gaan tot een sterkere structurering. Juist het gebrek aan institutionalisering is hun kracht, want daardoor kunnen ze snel inspringen op nieuwe ideeën en nieuwe trends.

Wat is een 'burgerinitiatief'?

Er bestaat (nog) geen algemeen geaccepteerde definitie van de term burgerinitiatief. De term burgerinitiatief heeft verschillende betekenissen, wat verwarrend kan werken:

Geschiedenis

De term burgerinitiatief komt op rond 1970 in Duitsland. "Bürgerinitiativen" maken deel uit van de democratiseringsbeweging van eind jaren zestig en begin jaren zeventig, als deel van de buitenparlementaire oppositie. In de loop van de jaren zeventig verdichten vele groepen zich tot 'nieuwe sociale bewegingen' zoals de milieubeweging, kraakbeweging en homobeweging. In Nederland komt de betekenis van het begrip "Bürgerinitiative" het meest overeen met actiegroep. De organisatie is meestal informeel, geïmproviseerd en horizontaal.

De Wet Dualisering

Burgerinitiatief komt tegenwoordig ook in een andere betekenis voor. De Wet Dualisering verstaat onder burgerinitiatief het recht van burgers om onderwerpen op de agenda van de Gemeenteraad of de Provinciale Staten te plaatsten. Met de invoering van het dualisme in de gemeente staan 'burgerinitiatieven' daarmee voor een element van directe democratie in het representatieve model (IPP 2004).

Particulier initiatief

Het begrip particulier initiatief staat voor georganiseerde en soms nog verzuilde associaties op het gebied van gezondheidszorg, welzijn, onderwijs en cultuur. Het zijn verenigingen en stichtingen in het maatschappelijk middenveld die oorspronkelijk voor en vanuit de eigen achterban en in de loop van de jaren zeventig steeds meer voor iedereen diensten levert met overheidssubsidie, maar zoveel mogelijk zonder overheidsbemoediging (bijvoorbeeld coöperatieve verzekeringsmaatschappij).

Naar een werkdefinitie van burgerinitiatieven

Tijdens een expertmeeting heeft het IPP (2004) de volgende kenmerken geïnventariseerd: Het betreft een gemeenschappelijke actie (al is de initiatiefnemer alleen) ten behoeve van een maatschappelijk doel zonder winstoogmerk. Verder zijn de initiatiefnemers de geestelijke eigenaren en opere

ren onafhankelijk van overheden en professionals.

Om tot een werkbare definitie te kunnen komen hebben we de ideaaltypische situatie van de belangrijkste kenmerken nagelopen:

Kenmerk burgerinitiatief	Ideaaltypische toestand
Rechtsvorm	Niet formeel georganiseerd
Doel	Maatschappelijk doel leefomgeving initiatiefnemer(s)
Groepsgrootte	Relatief kleine groep rond een bezielend initiatiefnemer
Ontstaan	Relatief kort geleden
Onafhankelijk	Zelfstandig/ onafhankelijk van overheid/autonoom
Zeggenschap	Ligt volledig bij de initiatiefnemers en vrijwilligers
Aanpak	Concreet probleem aanpakken gericht op tastbaar resultaat

Dit leidt tot de volgende werkdefinitie: *Een burgerinitiatief is een vorm van zelforganisatie van burgers, gericht op de verbetering van de eigen levenssituatie en/of de samenleving waarbij een aantal mensen betrokken is in een al dan niet tijdelijke initiatiefgroep, actiegroep of projectgroep. Burgerinitiatieven worden gerund door vrijwilligers, zijn hoogstens semi-professioneel, kleinschalig en niet of weinig geïnstitutionaliseerd. Initiatieven zijn over het algemeen georganiseerd rond een pionier of 'initiatiefnemer'. Burgerinitiatieven bestaan naast vrijwilligersorganisaties. Ze werken met vrijwilligers, die allemaal actieve burgers zijn.*

Groeistadia en valkuilen

Sommige burgerinitiatieven eindigen als het doel bereikt is, anderen blijven 'slapend' in afwachting van een nieuwe aanleiding, maar er zijn ook vele initiatieven die uitgroeien tot min of meer formele organisaties.

In de 'Grote kleine-kansenatlas' beschrijven Voogt & Broekman (2003) drie groeistadia die maatschappelijke associaties door kunnen maken:

- Vanuit het niets naar een 'kring rond de leider'; de initiatiefnemer gaat op zoek naar draagvlak en vertrouwen.
- Bondgenoten in actie; de vrijwilligers van het eerste uur verdwijnen, professionals leveren een grotere bijdrage en de tijds-horizon is meerjarig.
- Gestabiliseerde onderneming; oprichting van bijvoorbeeld een vereniging met semi-professionele structuur, een stichting of zelfs een formele cooperatie.

Dit biedt een bruikbare invalshoek voor mogelijke groeistadia van burgerinitiatieven.

Initiatieven worden geconfronteerd met tal van valkuilen. Aan de ene kant de valkuil dat de initiatiefnemers 'te open' zijn. Wanneer ze opportunistisch zijn en eigen ideeën loslaten of aanpassen in de richting van subsidie-eisen kan het initiatief ten onder gaan. Aan de andere kant kunnen initiatiefnemers zich 'te gesloten' gedragen. Soms hebben zij de neiging om voor bepaalde zaken niet de hulp van anderen te zoeken, hoewel ze die wel goed zouden kunnen gebruiken. Een te grote zelfstandigheid kan ervoor zorgen dat er veel tijd verloren gaat aan het opnieuw uitvinden van het wiel.

Ook is er de valkuil van de 'inner circle'. Medewerkers kunnen een gevoel krijgen dat er slechts sprake is van schijnbare openheid, terwijl in werkelijkheid één persoon de touwtjes in handen heeft. De burgerinitiatieven die zijn geïnterviewd bestaan nog, en zijn dus niet al te diep in deze valkuilen gevallen.

Dergelijke valkuilen zijn overigens niet uniek voor burgerinitiatieven, ook een vereniging balanceert tussen 'te open' zijn en 'te gesloten' zijn. Ze zijn wel kenmerkend voor organisaties in het eerste en tweede stadium, waar 'de kring rond de leider' aan het groeien is naar 'de bondgenoten in actie'.

Ondersteuning van burgerinitiatieven
Volgens Van Wezel & Tabibian (2000) is ondersteuning door welzijnsinstellingen niet nodig, omdat de initiatieven hier nauwelijks behoefte aan hebben. Omdat zij niet bekend zijn met de mogelijkheden van ondersteuning zullen ze nauwelijks om ondersteuning vragen. Volgens de auteurs weten initiatiefnemers meestal niet wat er op hun weg komt; oplossingen worden al werkend gevonden. De vraag is echter of het niet mogelijk is om ondersteuning beter zichtbaar te maken en meer relevant tijdens de verschillende stappen die een initiatief doorloopt. Ondersteuning is er bovendien in soorten en maten.

Initiatiefnemers functioneren niet op een eiland en weten dat diverse soorten steun nodig zijn, uiteraard afhankelijk van het type initiatief en de doelen die zij zich stellen. Soms is politieke steun van belang, altijd is enig draagvlak in de omgeving noodzakelijk en altijd zijn er financiële middelen nodig.

In een door het Landelijk Centrum Opbouwwerk uitgebrachte handboek onder de naam 'Timmeren aan gezamenlijk initiatief' (2005) dat specifiek bedoeld is voor sociale initiatieven worden de volgende ondersteuningsmogelijkheden genoemd:

- Welzijnsorganisatie;
- Opbouwwerk;
- Vrijwilligerscentrale;
- Gemeente;
- Bedrijfsleven;
- (Ideële) adviseurs en advocaten/ notari- sen.

Succesvolle initiatieven weten veel kennis en vaardigheden te mobiliseren in hun omgeving. Dat versterkt het initiatief en vergroot het draagvlak. Vanuit deze gedachte zou ondersteuning erop gericht moeten zijn om het netwerk te vergroten (sociaal kapitaal). Als het netwerk maar groot en breed genoeg is kunnen initiatieven zichzelf voorzien van kennis en informatie.

Ook uit de door CIVIQ geïnterviewde burgerinitiatieven waarbij een welzijnsorganisatie aan het begin een stimulerende rol heeft gespeeld, blijkt dat ondersteuning door een welzijnsinstelling wel degelijk behulpzaam kan zijn. In de 'Grote kleine-kansen atlas' zijn goede voorbeelden van ondersteuning door welzijnsinstellingen te vinden.

Omdat het voor de (lokale) overheid lastig is om initiatiefnemers te bereiken, is het effec-

tiever actoren zoals de gemeente, welzijnsinstelling, opbouwwerk of vrijwilligerscentrale toe te rusten met kennis en middelen. Deze actoren kunnen op hun beurt een ondersteunende rol vervullen naar burgerinitiatieven (indirecte ondersteuning).

Het blijkt maatschappelijk wenselijk om burgers van dienst te zijn bij het vergroten en versterken van sociale zelfwerkzaamheid, zelforganisatie en zeggenschap in de (lokale) samenleving. Ondersteuning van burgerinitiatieven met subsidie en regelgeving veronderstelt tegelijkertijd participatie in het systeem terwijl initiatieven autonoom willen zijn. Dit wordt de ondersteuningsparadox genoemd. Goede ondersteuning is daarom (vooral in het begin) gericht op faciliteren in plaats van overnemen of inkapselen. Het stellen van te veel voorwaarden aan het ontvangen van ondersteuning brengt het risico met zich mee dat de eigenheid van burgerinitiatieven kan verdwijnen.

Vrijwilligersorganisaties en burgerinitiatieven

In het rijtje van de mogelijke ondersteuners van het LCO dat we hierboven aanhaalden, ontbreken vrijwilligersorganisaties. Toch kan ondersteuning van burgerinitiatieven door vrijwilligersorganisaties voor beide partijen interessant zijn.

- Motieven van vrijwilligersorganisaties om een initiatief te ondersteunen kunnen zijn:
- Burgerinitiatieven kunnen de eigen doelstellingen helpen verwezenlijken.
 - Burgerinitiatieven kunnen leiden tot innovatie van de eigen dienstverlening.
 - Samenwerken met goede burgerinitiatieven kan de eigen zichtbaarheid en imago versterken.
 - Het meewerken aan een activiteit van initiatiefnemers kan leiden tot nieuwe leden.
 - Met de ondersteuning van het initiatief geeft de organisatie invulling aan haar bredere maatschappelijke functie.

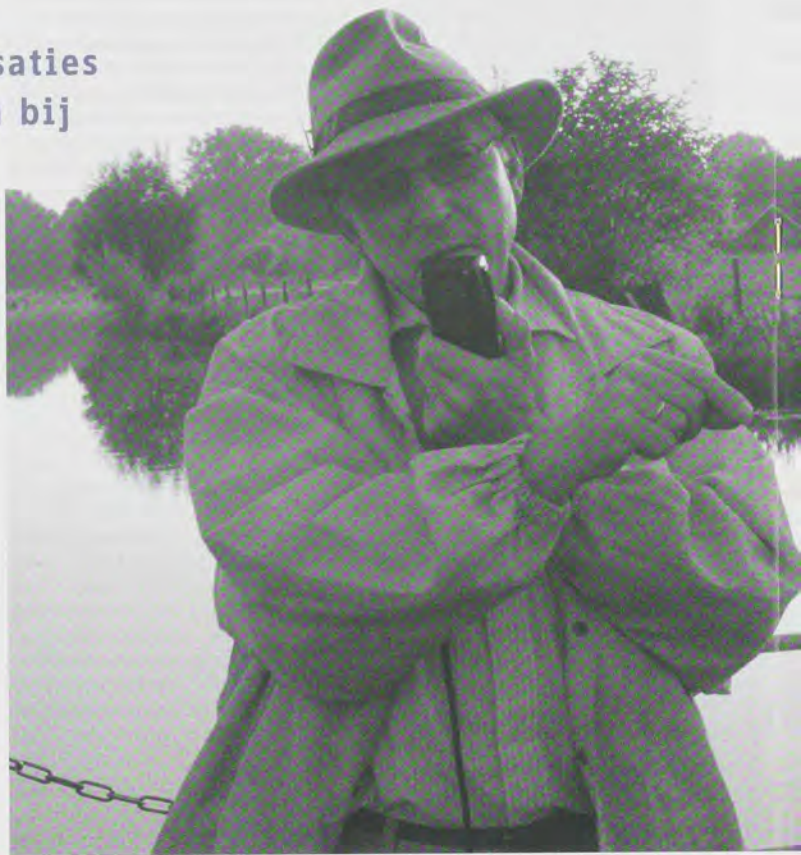
Ook het burgerinitiatief kan verschillende motieven hebben om aansluiting te zoeken bij een vrijwilligersorganisatie:

- Een gesetelde vrijwilligersorganisatie kan zodanige ondersteuning bieden dat de initiatiefnemers vooral veel tijd kunnen besteden aan de inhoud.
- Doorgewinterde vrijwilligersorganisaties hebben een bruikbaar netwerk binnen organisaties, bedrijven en de gemeente.

Vrijwilligersorganisaties kunnen baat hebben bij stimulerend beleid om inventiviteit eigen leden te benutten

- Door de naamsbekendheid van een bestaande vrijwilligersorganisatie kunnen initiatiefnemers wellicht eerder iets voor elkaar krijgen.

Opvallend is dat geen enkele organisatie de burgerinitiatieven als concurrenten zag. Wel is er vanuit het perspectief van vrijwilligersorganisaties een duidelijk verschil tussen initiatieven vanuit de eigen leden en initiatieven door buitenstaanders. Het is voor een organisatie niet altijd vanzelfsprekend om externe initiatieven te steunen. Van de geïnterviewde vrijwilligersorganisaties waren het vooral de campagneorganisaties die actief contact zochten of steun boden. Bij de afdeling Utrecht van de Fietsersbond kwam de doelgroep 'ouders met kinderen op de fiets' pas goed in beeld door de ondersteuning van een initiatief van ouders voor een veilig fietspad bij school. Het nut van zulke contacten werd erkend, maar de capaciteit van de organisatie is onvoldoende om ondersteuning in de vorm van menskracht te leveren. Er is dus eerder sprake van politieke steun, of steun door het ter beschikking stellen van materiaal. Bij Milieudefensie maken medewerkers onderscheid tussen de ondersteuning van initiatieven die passen binnen de doelstellingen van landelijke campagnes en zij die dat niet doen. Wanneer het initiatief daar niet in past, kan het wel worden ondersteund, maar wordt het kritischer getoetst. Er wordt gekeken of er sprake is van een 'overstijgend belang' en niet alleen van eigenbelang.

De eigen vrijwilligers van een vrijwilligersorganisatie zijn natuurlijk ook actieve burgers. Door gericht beleid kan de creativiteit voor interne (nieuwe) initiatieven geprikkeld worden. Het grote verschil met de reguliere activiteiten van de organisatie is dat actieve mensen buiten de reguliere structuren aan de slag kunnen gaan. Zij zijn de dragers van het idee en krijgen de ruimte en middelen

om iets uit te proberen. Een experiment mag ook mislukken. De rol van het bestuur is faciliteren door er een intern budget met eenvoudige spelregels voor beschikbaar te stellen. Faciliteren is niet voldoende, enige ondersteuning en het organiseren van uitwisseling met eventueel een prijsvraag zijn goede prikkels.

Actieve burgers zijn niet alleen motoren voor bestaande vrijwilligersorganisaties, maar ook potentiële motoren voor burgerinitiatieven van morgen

Vrijwilligers geven rondleiding in de natuur

dities om burgers te activeren. Dit geldt zowel voor de (lokale) overheid met haar instellingen, als voor vrijwilligersorganisaties met hun initiatiefrijke leden.

De uitkomsten van deze verkenning bieden bruikbare aanbevelingen om 'de natuur (van burgerinitiatieven) een handje te helpen'.

NB: het volledige rapport 'Actieve burgers' is te bestellen bij CIVIQ

Geraadpleegde literatuur

- B&A groep (2002). *Hoe ondersteun je burgerinitiatieven? Verslag van de Haagse Kring 'Burgerinitiatieven' van 19 september 2003*. Den Haag: B&A groep
- Dekker, Paul (1999). *Vrijwilligerswerk vergeleken. Nederland in internationaal en historisch perspectief*. Den Haag: Sociaal Cultureel Planbureau
- IPP (2004). *Verslag conferentie burgerinitiatief, een goed idee! 13 februari 2004*. Amsterdam: Instituut voor Publiek en Politiek
- LCO (Landelijk Centrum Opbouwwerk).
- Timmeren aan gezamenlijk initiatief' (2005) *Leur, Wil van de, "Actieve burger of vrijwilliger?"; in: OpbouwWerk* nr.4, mrt '03.
- Voogt, Peter W., Harry Broekman (2003). *De grote Kleine-kansen atlas*. Den Haag: Landelijk Centrum Opbouwwerk
- Wezel, M. van, Tabibian (2000). *Uit liefde en uit boosheid. Maatschappelijke initiatieven in Noord-Brabant*. Tilburg: PON Instituut voor advies, onderzoek en ontwikkeling in Noord-Brabant

Een voorbeeld: Humanitas heeft een zogenaamd Fonds Stimulering en Activering beschikbaar gesteld voor lokale afdelingen om aanvragen in te dienen voor nieuwe initiatieven. De criteria zijn laagdrempelig en de beoordeling decentraal. Dit blijkt stimulerend te werken. Sommige initiatieven gaan uiteindelijk buiten Humanitas verder, sommige worden onderdeel van het algemene aanbod aan diensten.

Samenwerken: innoveren en versterken

Deze verkenning laat zien dat er een rijke schakering is aan vormen van vrijwillige inzet en drijfveren van actieve burgers om zich in te zetten binnen de 'civil society'. De één doet dat liever binnen bestaande structuren en de ander ontplooit liever een eigen initiatief. De één doet dat geheel op eigen kracht en de ander heeft een zetje nodig. Hiermee zijn actieve burgers zowel motoren

voor bestaande vrijwilligersorganisaties als potentiële motoren voor de burgerinitiatieven van morgen.

Een ander conclusie is dat vrijwilligersorganisaties veel baat kunnen hebben bij het voeren van stimulerend beleid om de inventiviteit van de eigen leden te benutten. Hieruit volgt dat vrijwilligersorganisaties dit proces niet aan het toeval moeten overlaten maar er juist pro-actief en ambitieus mee omgaan.

Vanuit de wetenschap dat vrijwilligersorganisaties in de toekomst niet meer vanzelfsprekend een nieuwe stroom van vrijwilligers hoeven te verwachten en de wens vanuit de (lokale)overheid dat burgers meer eigen verantwoordelijkheid gaan nemen, is het zeer wenselijk dat er meer aandacht komt voor het scheppen van de juiste con-

Racing for Maastricht: 'snel' anty

Maria van der Hoeven enthousiast over schoolverlatersprojecten

Maandag 19 juni was minister van onderwijs Maria van der Hoeven te gast bij Racing for Maastricht. Ook was ze aanwezig bij de certificeringbijeenkomst van een NFTE-training. Beide projecten helpen jongeren die geen diploma hebben (kunnen) halen op een bij hen passende manier aan een zogenaamde startkwalificatie.

Het eerste project doet dit door een raceteam centraal te stellen waar jongeren naast autotechniek ook leren over de organisatie van een raceteam, de PR, catering enzovoort.

Het tweede door jongeren te leren wat ondernemen is en wat het zou betekenen als ze een eigen bedrijf zouden op zetten.

In beide projecten wordt samengewerkt door instellingen voor welzijn (waaronder Stichting Trajekt), onderwijs, en partners uit het maatschappelijke veld en het bedrijfsleven.

Maria van der Hoeven was enthousiast over beide projecten, complimenteerde alle betrokkenen, en had ook oog voor de belemmeringen die dergelijke praktisch gerichte projecten soms kunnen hebben. Ze wil dat het ministerie de projecten nader onderzoekt en ook de landelijke inzetbaarheid bekijkt.

Minister Van der Hoeven sloot af met de jongeren een hart onder de riem te steken: de echte ondernemer zit in jezelf. Jij bent de ondernemer van je eigen leven, alleen jijzelf kunt er iets van maken.

(Met dank aan Saskia Prinsen, Stichting Trajekt)

In korte tijd hebben kanszoekende jongeren en buurtvrijwilligers uit de wijk Daalhof de Vereniging Racing for Maastricht opgericht. Het begon allemaal in 2003 met een zelfgebouwde zeepkist, bedoeld om jongeren een zinvolle vrije tijdsactiviteit te bieden. Nu rijden er een Rally Racing Team en een Touringcup Team rond op circuits in België, vlak over de grens.

Jongeren, jongvolwassenen en enkele ervaren volwassen vrijwilligers werken in die raceteams mee als racers, monteurs, plaatwerkers, spuiters, catering, transport PR en management. Het bedrijfsleven in Maastricht en omstreken bood en biedt veel concrete steun, men heeft waardering voor deze aansprekende vorm van vrijwilligerswerk. Ook de gemeente waardeert dit burgerinitiatief. Voor een aantal jonge initiatiefnemers betekende deelname verwezenlijking van hun droom, nieuwe perspectieven en/of een opstap naar regulier werk.

Achtergrond

Naar aanleiding van overlastproblemen in de wijk Daalhof in Maastricht in 2002/2003 het Jongerenvereniging 't Pleinsje' met ondersteuning van enkele actieve vrijwilligers, het buurtplatform, de wijkagent en het jongerenwerk van Trajekt in 2004 een heus racingteam opgezet (zie www.racingformaastricht.nl).

De Vereniging Racing for Maastricht is de facto een jongerenvrijwilligersorganisatie die functioneert als een miniondernehmung zonder winsttoegmerk. Jongeren werken mee als racers, monteurs, plaatwerkers, teamleden voor de catering, transport, PR en het management. Op dit moment zijn er twee teams gevormd, bestaande uit jongeren (scholieren, werkenden en werklozen), jongvolwassenen en volwassen (buurt)vrijwilligers.

Racing for Maastricht is in een heel kort tijdsbestek in Maastricht en omstreken een zeer motiverende en aansprekende vrijwilligersbeweging met een semi-professionele uitstraling in de autosport geworden. In de wijk Daalhof is ze inmiddels uit haar jasje gegroeid. Meerdere jongeren onder de 23 jaar, zowel binnen als buiten de wijk, zouden graag mee willen doen. Ook ouders van kanszoekende jongeren zoeken op eigen initiatief contact. De gemeente Maastricht heeft haar waardering voor de werkwijze en resultaten meermaals laten blijken, en haar ondersteuning van dit initiatief uitgesproken (Burgemeester Leers: "Jongeren dwingen op deze manier onze ondersteuning af", RTL4-uitzending).

Het Junior Team

Omdat ook in Maastricht het probleem van voortijdig schoolverlaten en jeugdwerkloosheid relatief groot is, en omdat er zich spontaan uit deze groep 'nieuwe' jongeren melden, is bij Racing for Maastricht het plan ontstaan om een derde team op te richten: het

Antwoord op de jeugdwerkloosheid

Junior Team. Doel van dit project is niet alleen om kanszoekende jongeren een zinvolle vrijetijdsbesteding te bieden, hen te leren in groepsverband hun dromen waar te maken, maar ook om hen een startkwalificatie te laten behalen en een opstap naar de arbeidsmarkt te bieden. Dat is in Maastricht hard nodig. Er vallen jaarlijks vier- tot zeshonderd jongeren uit. Daarom is het Junior Team er in de eerste plaats voor jongeren die om enigerlei reden zonder diploma het reguliere onderwijs hebben verlaten en werkloos zijn.

Daarvoor is samenwerking gezocht met Start Foundation Trajekt – Ondernemen in Welzijn-, Yonder Preventie en Reintegratie, ROC Leeuwenborgh Opleidingen en Woonpunt (woningbouwcorporatie). In korte tijd is een projectplan uitgewerkt met bijbehorende begroting. Het vrijwilligersinitiatief blijft de grote motor achter deze nieuwe samenwerking. Deze jongeren gaan snel, ze racen! Ze dagen de instellingen en gemeente (en andere overheden) uit om hun tempo te volgen.

Startfoundation sloot zich bij dit gezelschap aan omdat de uitstraling en het innovatieve karakter van dit initiatief als vernieuwend en uitdagend wordt gezien.

Zij besloten de maximale financiële bijdrage van 175.000 euro voor de duur van twee jaren hiervoor beschikbaar te stellen.

Tevens ondersteunen zij Racing for Maastricht gedurende de uitvoering van dit initiatief.

25 kanszoekende jongeren, werkloos en zonder startkwalificatie en werkloos, die zich aangesproken voelen door autoracen en alles wat daarbij komt kijken, nemen deel aan dit project.

Het Junior Team ging op 1 januari 2006 van start. De pilotfase zal twee jaar duren tot en met 31 december 2007. Het is de bedoeling dat het project ook na deze periode blijft bestaan en selfsupporting zal zijn. Aan promotie en overdracht van ervaringen wordt veel aandacht besteed. Dat is nu al zichtbaar. In het project zal dat verder worden versterkt, ook door de ontwikkeling van een methodisch draaiboek. Daarmee is de kans

groot dat dit project aanstekelijk werkt voor andere jongereninitiatieven in Maastricht en navolging vindt op andere plekken in Nederland.

De doelstellingen van het project (op het niveau van de jongeren) zijn:

- kanszoekende jongeren door middel van een aansprekende en zinvolle vrijetijdsbesteding scholing en groei naar werk aanbieden;
- hen leren in groepsverband te functioneren, begeleid door herkenbare rolmodellen;
- alle deelnemers een startkwalificatie laten halen door te leren in de praktijk;
- hen een opstap bieden naar werk (75 procent) of andere vormen van bedrijvigheid (25 procent).

Het is uitdrukkelijk de bedoeling dat jongeren die deelnemen aan dit project een startkwalificatie halen en na enige tijd ook regulier werk vinden. Jongeren kunnen alleen deelnemen als ze zich bij Leeuwenborgh inschrijven als leerling, hun opleiding afronden, en als ze actief meewerken aan het vinden van stageplaatsen, leerwerkbanen en werk.

Het Junior Team stelde zich ten doel om één racewagen op te bouwen en daarmee als multidisciplinair team deel te nemen aan de Belcar Sprint Cup op de circuits van Zolder en Francorchamps (zeven wekenend per jaar). Deelname betekent automatisch ook inschrijving bij het ROC Leeuwenborgh Opleidingen en daarmee instappen in een leerwerktraject gericht op het behalen van startkwalificaties. Via contacten met Yonder en het bedrijfsleven worden toelidingstrajecten naar werk gerealiseerd.

De doelstellingen van het project (op het niveau van de betrokken volwassenen) zijn:

- inschakeling van vrijwilligers van Racing for Maastricht als aansprekende rolmodellen;
- sluiten van nieuwe arrangementen tussen organisaties, vrijwilligers en bedrijfsleven;
- inzet van werkloze vrijwilligers als onderdeel van hun reïntegratietraject.

Als derde hoofddoel (naast de doelstellingen ten aanzien van de jongeren en de volwassenen) van het project is door de samenwerkingspartners gesteld dat het project dient bij te dragen tot nieuwe vormen van bedrijvigheid en ondernemerschap van kanszoekende jongeren aan de onderkant van de arbeidsmarkt. Het Junior Team kan daarbij als voorbeeld voor nieuwe jongereninitiatieven gelden, het nieuwe gebouw kan als bedrijfsverzamelgebouw voor jongeren faciliterend en uitnodigend gaan werken. Het opknappen en inrichten van een nieuwe garage, leerwerkplaats en bedrijfsverzamelgebouw hoort daarom ook bij de activiteiten van het Junior Team. Er wordt naar gestreefd in het project de volgende resultaten te bereiken:

- tenminste 25 werkloze jongeren tussen de 16 en 23 jaar nemen deel aan de activiteiten van het Junior Team gedurende maximaal 2 jaar;
- door middel van een aangepaste opleiding behalen zij een zo hoog mogelijke startkwalificatie, daarbij minimaal geschoold tot WEB niveau 1;
- van deze jongeren vindt 75 procent daadwerkelijk gedurende deze periode een

baan (wel/niet via een beroepspraktijk-overeenkomst). De overigen worden toegelid naar andere vormen van bedrijvigheid en ondernemerschap;

- een zo hoog mogelijk aantal werkloze volwassen vrijwilligers wordt ten behoeve van het project ingezet als onderdeel van een reïntegratietraject naar werk;
- jongeren, vrijwilligers, professionele organisaties, bedrijfsleven en overheden sluiten nieuwe arrangementen om een doorbraak in de uitval te realiseren;
- een nieuw bedrijfsverzamelgebouw voor jongereninitiatieven is beschikbaar en leidt tot verhoogde vormen van bedrijvigheid en ondernemerschap;
- resultaten van deze innovatieve aanpak worden overgedragen aan soortgelijke initiatiefnemers in Maastricht, in Limburg en elders in Nederland.

De kosten voor dit project zijn voor twee jaar voorlopig begroot op 945.500 euro. Een groot deel daarvan bestaat uit reguliere kosten van de ondersteunende instellingen en de gemeente. Start Foundation doet een maximale bijdrage van 175.000 euro om dit unieke project te kunnen uitvoeren en

van het Junior Team; het uitvoeren van alle concrete activiteiten in het kader van dit team, gericht op deelname aan de Belcar Sprint Cup te Zolder/Francorchamps. Daarnaast het actief werven van deelnemers, sponsors en meewerkende bedrijven;

- **Traject:** operationeel projectmanagement, beheer projectgelden, werving van deelnemers en het begeleiden van deelnemers op diverse (levens)terreinen via jongerenwerk en sociale activering;
- **Yonder:** het werven van deelnemers, aanbieden van gesubsidieerde groeibanen, het werven van stageplekken en banen en trajectbegeleiding richting werk;
- **ROC Leeuwenborgh Opleidingen:** het werven van deelnemers, het aanbieden van individueel aangepaste opleidingsmogelijkheden, het uitwerken in de praktijk van aangepaste opleidingsmethodieken, het werven van stageplekken en BBL-plekken;
- **Woonpunt:** bijdragen aan ruimtelijke facilitering, beheer, inrichting en onderverhuur van het pand Korvetweg 20 te Maastricht (garage, stage- en leerwerkplaats, nieuw bedrijfsverzamelgebouw).

Een innovatieve aanpak van schooluitval en jeugdwerkloosheid, waarin jongeren zelf het voortouw nemen

daarmee een basis te leggen voor een nieuwe en concrete start voor tal van jongeren die hun perspectieven en dromen verloren of dreigen te verliezen. De instellingen leggen 56.300 euro bij. Van sponsors verwachten we bijdragen ter waarde van 74.860 euro te ontvangen.

Projectorganisatie

Het project zal worden geleid door een operationeel projectteam bestaande uit vertegenwoordigers van de vijf samenwerkende instellingen. De organisaties hebben daarvoor voorafsnog de volgende rolverdeling afgesproken:

- **Racing for Maastricht:** daadwerkelijke dagelijkse leiding, begeleiding en beheer

Al werkende, op basis van kennis van de uit te voeren werkzaamheden met en voor de geworven jongeren, zullen tussen de hoofdaanemer (Traject) en de overige deelnemende organisaties werkafspraken worden verbeterd en een contract worden afgesloten, waarin wederzijdse verplichtingen worden vastgelegd. Zelfwerkzaamheid en verantwoordelijkheid van de deelnemende jongeren staat daarbij voorop.

Het project kan worden gekenmerkt als een innovatieve aanpak van schooluitval en jeugdwerkloosheid, waarin jongeren zelf het voortouw nemen. Bestuurlijke steun van de lokale overheid is inmiddels verkregen (Burgemeester Leers, Wethouder Costongs). Ambtelijke ondersteuning van afdelingen

onderwijs, welzijn, sociale zaken en werkgelegenheid en van economische zaken wordt geregeld. Samenwerking met VMBO, CWI, UWV, RMC (werving en sluitende registratie) en andere partnerorganisaties ligt in het voornemen. Over het initiatief en de voortgang van ontwikkelingen wordt gerapporteerd in het gewestelijke overleg CMM (Contactpersonen Arbeidsmarkt Maastricht en Mergelland).

Beoogd neveneffect is de bijdrage die dit project kan leveren aan nieuwe vormen van bedrijvigheid en ondernemerschap aan de onderkant van de arbeidsmarkt in een stad die nog altijd geplaagd wordt door een relatief laag opleidingsniveau en hoge werkloosheid.

Opzet Junior Team

Het Junior Team is een multidisciplinair team, nu exclusief voor kanszoekende jongeren tussen 16 en 23 jaar. Het is het derde team van Racing for Maastricht. Racing for Maastricht is met het Junior Team per januari 2006 formeel gestart. Het Junior Team heeft met één auto meegedaan aan de Belcar Sprint Cup, met wedstrijden op de circuits van Zolder en Francorchamps. Het team wordt begeleid worden door 'vakmensen' uit de racewereld.

Voor iedere discipline is beschreven wat de hoofdlijnen van de werkzaamheden zijn. De ervaringen die zijn opgedaan worden overgedragen. Het team is opgebouwd uit de volgende disciplines:

Management

- Leggen en onderhouden contacten netwerk
- Aansturen teamleiders
- Inplannen werk, wedstrijden, evenementen
- Bewaken reglementen

Monteurs

- Motoronderhoud inclusief alle draaiende delen
- Specialisatie motormanagement/tuning
- Bandspecialist

Plaatwerkers

- Carrosseriewerkzaamheden inclusief spuitwerk
- Specialisatie styling/composietmaterialen
- Lassen
- Ruitenspecialist

Catering

- Kok
- Gastvrouw/gastheer
- Verslaglegging/brochures
- Communicatie/netwerk
- Website
- Materiaalonderhoud
- Magazijnbeheer/inventarisatie
- Laden/lossen
- Transport (rijbewijzen)

Langere termijn

De lange termijn doelstelling van het project is ervaring op te doen met een andere aanpak voor het bestrijden van schooluitval en jeugdwerkloosheid. De basisgedachte hierbij is om direct aan te sluiten bij de jongerencultuur en bij eigen initiatieven van jongeren en vrijwilligers, om van daaruit, vraaggericht en dialoog gestuurd tot nieuwe samenwerkingsarrangementen te komen. De jongeren zelf gaan gemotiveerd aan de slag in een hen erg aansprekende activiteit. Vrijwilligers, instellingen en bedrijfsleven bieden ondersteuning daaraan en begeleiden jongeren naar startkwalificaties en arbeidsmarkt.

Dit project sluit aan bij bestaande lokale initiatieven zoals bijvoorbeeld NFTE-trainingen, ontwikkeld door Trajekt-Xonar in Maastricht, Verdien je Baan en het Transferium Werk en Bijstand van Yonder, Competentiegericht Leren en Waarderen van Talent van ROC Leeuwenborgh Opleidingen en het project Jongeren@Work van de gemeente Maastricht.

Verrassend en nieuw is de participatie van een grote woningbouwcorporatie. Stichting Woonpunt wil graag investeren in 'maatschappelijk vastgoed', zeker als dit ten goede komt aan de groep kanszoekende jongeren en de stimulering van nieuwe vormen van bedrijvigheid en ondernemerschap in de stad.

Om optimale begeleiding voor de jongeren te verzekeren zal verder worden gezocht naar vrijwilligers die ondersteunend kunnen werken voor Racing for Maastricht en het Junior Team. Het gaat dan om mensen van diverse achtergrond. Een beroep wordt expliciet gedaan op werkenden en Vutters, maar ook op werkloze vaklieden en WAO-ers. Deze zouden ook een reïntegratietraject aangeboden kunnen krijgen, waarbij ze hun ondersteunend werk voor het junior team

kunnen benutten om weer (geheel of gedeeltelijk) te reïntegreren op de arbeidsmarkt. In samenwerking met Yonder zal dit concept verder worden uitgewerkt.

Racing for Maastricht overweegt momenteel ook een Senior Team in te richten, mogelijk gericht op zogenaamde 'hangouderen'. Ook de leden van dit team zouden een coachende rol richting Junior Team kunnen vervullen. Andersom mogelijk ook. De koppeling jong-oud, sterk-zwak, gericht op win-win-uitkomsten dient daarbij steeds centraal te staan.

Raceschema seizoen 2006

Racing for Maastricht

29 juni 2006
Belcar Midsummer Race

22/23 juli 2006
Belcar Holiday Race Lausitzring

26 augustus 2006
Euphony 24 Hours of Zolder

8 oktober 2006
Racing Festival

22 oktober 2006
Belcar Last Race

Informatie en contact:

Racing for Maastricht
Romulushof 8
6215 EJ Maastricht
E-mail: johan@racingformaastricht.nl
Tel: 06 420 77 626
Website: www.racingformaastricht.nl

Adres Werkplaats:
Korvetstraat 20
6222 NE Maastricht
Tel: 043 36 33 276

<

Bouwen aan Buurtzorg

Meedoen, ook voor de kwetsbaren?

Zelfredzaamheid, verantwoordelijkheid voor het eigen leven en voor elkaar, dat is wat de Wet Maatschappelijke Ondersteuning moet gaan opleveren. Maar kunnen burgers dat altijd zelf? Ook als het erom gaat de echt kwetsbaren 'gewoon' mee te laten doen? Of komt er dan toch meer bij kijken? Vanuit de vergelijking tussen bestaande ruilsystemen en experimenten met kleinschalige Buurtzorg-projecten worden daarvoor in dit artikel enkele voorwaarden benoemd.

Het activeren van burgers in de wijk is een belangrijke pijler van het huidige beleid op het gebied van zorg en welzijn. Maar steeds weer blijkt dat buurten niet vanzelf actief worden. En dat ze daarbij zeker niet spontaan de groeiende groep kwetsbare medeburgers betrekken die in het kader van de extramuralisering vanuit instellingen naar gewone huizen in gewone wijken zijn verhuisd. In een verhardend maatschappelijk klimaat zijn die wijken voor de nieuwe bewoners vaak eerder een 'guur oord' dan het door de beleidsmakers veronderstelde 'kuuroord', zoals Duyvendak het eens treffend uitdrukte. Voor een deel van de nieuwkomers leidt het ideaal van 'meedoen voor iedereen' in de praktijk tot verpieteren achter de geraniums, soms zelfs tot terugplaatsing naar de instelling waaruit ze zo hoopvol vertrokken waren. Voor een ander deel blijft meedoen beperkt tot de cliëntenrol. Tot deelname aan activiteiten of gebruik van dienstverlening die door 'fitte' medeburgers worden georganiseerd voor ouderen of mensen met beperkingen. Hierdoor blijft er binnen de buurt een kloof bestaan tussen verschillende bewonersgroepen.

Ruilsystemen

Vanuit het streven van de Wmo om die kloof tussen kwetsbare en zelfredzame burgers te overbruggen kijken we in dit artikel eerst naar de mogelijkheden van twee bestaande 'ruilsystemen'. Daarna gaan we in op uitgangspunten en praktijk van het Buurtzorg-project om tot slot een aantal voorwaarden te benoemen.

Een manier om de zelfredzaamheid van burgers en de sociale samenhang te versterken bieden bestaande 'ruilsystemen', zoals Lets en Timebanks. Een Lets-systeem is een

gesloten kring van mensen die onderling diensten en goederen aan elkaar aanbieden en van elkaar vragen. Lets-systemen bestaan al langere tijd en zijn over de hele wereld verspreid. Ze voorzien kennelijk in een universele behoefte tot ruilen zonder commerciële belangen, iets doen voor een ander en tegenwicht bieden aan de markteconomie. Er zijn meestal geen professionals in het spel; burgers onderling zetten het systeem op en runnen de organisatie. Voor het uitwisselen van de diensten hebben zij een eigen valuta (zoals noppus, sterren, druppels). Valuta's die niet uitgegeven worden leveren geen rente op, wat de onderlinge handel moet bevorderen. De uitwisseling van vraag en aanbod vindt plaats via een folder, krantje, gids of internetsite. Zo kunnen mensen onderling contact leggen en naar hartelust ruilen met elkaar. Net als in de gangbare economie is een uur schilderen 'duurder' dan een uur voorlezen. Het systeem is niet specifiek gericht op het betrekken van mensen die niet goed voor zichzelf op kunnen komen, zoals het geval kan zijn bij gehandicapten en ouderen. Interessant is het voorbeeld van een Lets-systeem in Woudrichem, waar het betrekken van asielzoekers bij de lokale gemeenschap het hoofddoel was. Hier bleek dat het met goede begeleiding vanuit de Lets-kring het mogelijk was om asielzoekers op te nemen in het systeem en daarmee meer te integreren in de lokale gemeenschap.

Ruilen van tijd

Time Banks is eveneens een ruilsysteem. Hier gaat het echter uitsluitend om het ruilen van tijd. Elk uur dat iemand zich inzet wordt gewaardeerd met bijvoorbeeld een roosje (ook wel uurtje, tijdje, of steentje). Uitgangspunt is dat mensen tijd maken

voor elkaar en dat iedereen een vraag en een aanbod heeft. Een uur oppassen of voorlezen is bij de TimeBank evenveel waard als een uur computerhulp. De koppeling van vraag en aanbod gaat bij dit project via een website. Bewoners kunnen hierop hun vraag en aanbod plaatsen op het gebied van gezamenlijke activiteiten of onderlinge hulp. Dit kan zonder tussenkomst van de organisatie; deelnemers hoeven zich vooraf niet te melden of lid te worden. Mensen die daar behoefte aan hebben kunnen vanuit de TimeBank wel ondersteuning krijgen, bij het vertrouwd raken met het systeem, bij het profileren van hun eigen aanbod of bij het leggen van contact met een aanbieder. Bij TijdVoorElkaar (TVE), de eerste Nederlandse Time Bank die vorig jaar in Utrecht-Zuid werd opgezet, is daarvoor hulp van een van de stafleden beschikbaar. Met deze extra voorzieningen lijkt TVE erin te slagen om ook kwetsbare mensen te betrekken bij de buurt. Zij worden in dit systeem niet eenzijdig gezien als hulpvrager, maar worden ook aangesproken als hulpgever. Een oude dame kan prima kinderen voorlezen en een gehandicapte kan ook voor de poezen van de burens zorgen. Dat versterkt deelnemers in hun eigenwaarde en vergroot hun zelfredzaamheid.

Buurtzorg

Een andere poging om zelfredzame burgers en 'bewoners met zorgvragen' bij elkaar en de buurt te betrekken is het door CIVIQ en Hogeschool Utrecht opgezette project Buurtzorg. De term 'Buurtzorg' geeft uitdrukking aan het streven naar community care en community support door vrijwillige inzet in een min of meer georganiseerd verband. Het doel van Buurtzorg is het bevorderen van de sociale samenhang en partici-

patie en integratie van kwetsbare groepen uit de wijk, om daarmee de zelfredzaamheid van burgers te versterken. Centraal in de benadering staat de ontmoeting tussen buurtbewoners door laagdrempelige activiteiten die op een eenvoudige manier worden georganiseerd. Hierbij wordt zoveel mogelijk gebruikgemaakt van bestaande mogelijkheden. Buurtbewoners met en zonder handicap organiseren zoveel mogelijk zelf!

Uitgangspunten buurtzorg:

- Iedereen die woont in een buurt of wijk moet zich daar thuis kunnen voelen, ook mensen met een lichamelijke, psychische of sociale beperking
- Buurtbewoners participeren op gelijkwaardige wijze in buurtzorg
- Buurtzorg gaat om het stimuleren van laagdrempelige contacten in de wijk om bewoners met beperkingen te ondersteunen.
- Ontmoeting staat centraal door activiteiten die op een eenvoudige manier worden georganiseerd. Hierbij wordt zoveel mogelijk gebruikgemaakt van bestaande mogelijkheden. Buurtbewoners met en zonder handicap organiseren zoveel mogelijk zelf!
- Buurtbewoners met of zonder handicap zijn bij het initiatief betrokken op basis van wederzijds respect voor elkaars mogelijkheden.

Op vijf locaties in Nederland zijn in 2005 pilots Buurtzorg gestart. Het initiatief daarvoor gaat uit van een of meerdere professionele instellingen in de wijk. De eerste fase van het project staat in het teken van het verkennen van de formele en informele infrastructuur van de wijk en het inventariseren van de behoeften die leven onder de buurtbewoners. Op basis hiervan bepalen de initiatiefnemers in welke buurt en met welke activiteit Buurtzorg van start gaat. In eerste instantie fungeren de professionele pilottrekkers dus als initiator van de buurtactiviteiten, het is echter de bedoeling dat dit initiatief zo snel mogelijk wordt overgenomen door de buurt.

Buurtateliers

Hoe dit concept in de praktijk vorm krijgt zien we bijvoorbeeld in Amsterdam-IJburg, waar Buurtzorg is begonnen met een koffieochtend voor bewoners van Sanne Sannes hof, een complex met zelfstandige appartementen voor mensen met en zonder zorgvraag (waaronder ouderen en mensen met een beperking). Uit de eerste ontmoetingen zijn vrij snel een eetgroep en een wandelclub ontstaan. Dit succes is waarschijnlijk mede te danken aan het feit dat IJburg een 'vinexlocatie' is, waar bewoners allen een belang hebben bij het opbouwen van een netwerk in hun nieuwe woonomgeving. In Nijmegen zijn de vrijwilligerscentrale en Verpleeghuis Margriet, onderdeel van Zorggroep Zuid Gelderland, de initiatiefnemers van Buurtzorg en is in een latere fase

ook welzinstichting Tandem bij het project betrokken. De keuze viel op het opzetten van 'buurtateliers' in de wijk rond het verpleeghuis, medewerkers van dit huis namen de organisatie op zich. Het buurtatelier bestond uit bijeenkomsten waar bewoners van het verpleeghuis en 'gewone' buurtbewoners creatief aan de slag gingen. Door het atelier op wisselende locaties in de buurt te organiseren (zoals school, kerk of buurthuis), raakten steeds weer andere bewoners betrokken. De buurtateliers werden door verpleeghuisbewoners en door zo'n zeventig buurtgenoten bezocht. De geproduceerde kunstwerken zijn op verschillende locaties in de buurt geëxposeerd en werden geveild op een slotmanifestatie. Deze manifestatie bood buurtgenoten opnieuw te mogelijkheid elkaar te ontmoeten en had ook als doel een aanzet te maken met de uitwisseling van vraag en aanbod gericht op kleine hulpvragen van buurtgenoten. Een aanzet voor een ruilsysteem dus, maar dan wel een ruil tussen buurtbewoners die elkaar op een of andere manier al eens ontmoet hebben. Om dit deel van buurtzorg gaande te houden is ook de wijkwinkel betrokken bij het project. Daar worden nieuwe vragen aan hulpaanbod gekoppeld.

Uit de ervaringen zoals we ze hebben beschreven in dit artikel kunnen we enkele voorwaarden benoemen die ervoor zorgen dat de groepen weerbare en kwetsbare burgers gezamenlijk deel uitmaken van de buurt en daarmee samen een eerste stap zetten in de richting van het door de Wmo beoogde 'zelfredzaamheidsuitgangspunt'.

Laagdrempelig contact

Basisvoorwaarde is dat buurtgenoten op een vanzelfsprekende, laagdrempelige manier met elkaar in contact komen. Mensen moeten niet meteen het beklemmende gevoel krijgen dat er aan contacten een onderlinge 'zorgplicht' vastzit. Dat is niet alleen belangrijk voor de zelfredzame bewoner die niet op voorhand allerlei verplichtingen tegenover de buurman wil hebben, maar ook voor de 'minder fitte' buurtbewoners. Die willen niet het stigma van 'de hulpvrager van de buurt' opgeplakt krijgen. Ook deze buurtbewoners hebben wat te bieden als het gaat om de leefbaarheid en sociale samenhang in de buurt. Laagdrempelig contact, of het nu ontstaat via een ruilsysteem of een op buurtniveau

gekozen activiteit, ligt aan de basis van betrokkenheid van diverse buurtbewoners.

Kleinschalige opzet

Kleinschaligheid is een tweede factor die van belang is voor het bouwen aan buurtzorg. Organisaties die actief zijn in buurten en wijken hebben vaak een voor buurtzorg relatief groot werkgebied. In een 'buurt' van tienduizend woningen ligt het voor de hand dat een groot deel van de bewoners elkaar niet kent. Juist de kwetsbare bewoners dreigen bij een dergelijke schaalgrootte toch weer buiten spel te raken. Voor buurtzorg is het van belang dat mensen elkaar wel als buurtgenoten (leren) kennen. Pas dan kan onderlinge betrokkenheid ontstaan.

Zorgvuldige vormgeving

Participatie in de buurt is in eerste instantie iets van iedereen. De grote uitdaging van participatieprojecten zoals buurtzorg, maar ook de ruilsystemen zoals Lets en TimeBanks, is daarom de interesse te wekken van een brede doelgroep. Een toegankelijk systeem voor de meest kwetsbaren kan echter voor de 'sociaal snellere' bewoners juist minder aantrekkelijk zijn. Toch is een voorwaarde voor het slagen van buurtzorg dat ook een deel van deze groep zich aangesproken voelt. Bij TimeBanks wordt

hier goed op ingespeeld. Het systeem is in principe snel en zelfstandig te gebruiken, zonder drempels als lidmaatschap en contacten met professionals. Maar voor diegenen die wel behoefte hebben aan ondersteuning biedt het systeem volop ondersteuningsfaciliteiten.

De 'buurtzorgprofessional'

Een andere voorwaarde ligt op het vlak van de benodigde professionele inzet. Hiervoor is tegelijkertijd expertise nodig vanuit verschillende invalshoeken. Naast kennis van specifieke groepen kwetsbare bewoners in de wijk, van motivaties van vrijwilligers en van de groepen die zich in de wijk of buurt inzetten voor zorgvragers, gaat het vooral om het vermogen die expertise te integreren. Belangrijk is ook dat professionals zich daarbij niet als 'probleemoplosser', maar als procesbegeleider opstellen.

De grote uitdaging van het bouwen aan buurtzorg is immers dat de buurtbewoners zichzelf gaan beschouwen als 'eigenaar' van het project. Vaardigheid in het hanteren van groepsdynamieken speelt daarbij een belangrijke rol. Hoe zorg je voor gelijkwaardigheid in een groep variërend van de drukke taakcombineerder en de integrerende

GGZ-cliënt? De vaardigheid om toch een 'buurtgevoel' te bewerkstelligen waarbij mensen wederzijds een beroep doen op elkaars talenten is goud waard bij het ondersteunen van buurtzorg.

Onderlinge betrokkenheid van zelfredzame en kwetsbare buurtbewoners spreekt niet van zelf, maar het is wel mogelijk om die betrokkenheid geleidelijk op te kweken. In dit artikel bespreken we daarvoor enkele aanknopingspunten. Belangrijk is dat dit bouwen aan buurtzorg niet overhaast gebeurt. Aanzetten voor buurtbetrokkenheid moeten de tijd krijgen om langzaam tot wasdom te komen. Die lange-termijnvisie staat op gespannen voet met de trend dat het welzijnswerk steeds harder wordt afgerekend op het bereiken van aantallen cliënten en het realiseren van aantallen activiteiten. Bouwen aan buurtzorg betekent die prestatiedruk weerstaan en durven investeren in langlopende processen met moeilijk meetbare resultaten. Het vasthouden van die lange termijn focus is waarschijnlijk de allergrootste uitdaging, voor buurtbewoners, professionals en voor lokale overheden.

<

Dorpen investeren in hun zilveren kracht

Listige oplossingen moeten trek oudere ouderen uit kleine dorpen tegengaan

Veel ouderen uit kleine dorpen verhuizen naar een grotere kern, ondanks de vele positieve kanten aan een dorpsleven. Vooral 75-plussers trekken weg door de terugloop van passende zorgvoorzieningen, zoals woon-zorgarrangementen. Vaak is het vertrek uit voorzorg ingegeven: de oudere dreigt hulpbehoevend te worden. De afname van oudere ouderen is te voorkomen door een hechte inzet van vrijwillige en professionele krachten bij wonen, welzijn en zorg.

Ongeacht eventuele lichamelijke beperkingen zijn de meeste nog volop actief in het dorp en daarbuiten. Werken in de tuin, wandelen en fietsen zijn favoriete bezigheden. Veel ouderen nemen deel aan het verenigingsleven en dragen daar vaak zelf hun steentje aan bij. Ook bieden ze hulp aan dorpsgenoten die daar behoefte aan hebben. Ouderen die zelf hulp nodig hebben, kunnen een beroep doen op familie of burens. Die helpen spontaan bij het snoeien van struiken, bij vervoer naar huisarts, of bij het doen van boodschappen. Ouderen zijn dan ook zeer tevreden met de mogelijkheden van een klein dorp.

Keerzijde naoberschap

Dorpsleven kenmerken zich door een hechte onderlinge saamhorigheid onder de bewoners; in het oosten van het land heet dit naoberschap. Naoberschap heeft echter ook een keerzijde. De vanzelfsprekendheid van het sociale contact en de burenhulp heeft vooral de oudere generaties verhinderd de nodige vaardigheden te ontwikkelen voor het aangaan van contacten. Ouderen zien zich geplaatst voor eenzaamheid en isolement door het wegtrekken van familie, burens en vrienden. Het leggen van nieuwe contacten is moeilijk, evenals vragen om hulp.

Oudere ouderen verhuizen

Voor tal van ouderen vormen de dreigende eenzaamheid en de schaarse voorzieningen in kleine dorpen een reden om het dorp te verlaten. Een deel van hen verhuist uit voorzorg naar een grotere woonkern met voorzieningen om de hoek. Ook het niet meer kunnen onderhouden van de dikwijls grote tuinen is een reden om te vertrekken. Het aandeel 75-plussers in kleine dorpen is dan ook lager dan in grotere woonkernen.

Investeren in ouderen

Verenigingen en professionele organisaties willen investeren in ouderen. Uit het onderzoek komt een grote bereidheid naar voren om te investeren in de wooncondities van ouderen in kleine dorpen. Het weggaan van oudere ouderen kan worden verhinderd door te investeren in combinaties van vrijwillige en professionele hulp bij wonen, welzijn en zorg. Juist waar de formele zorgstructuur op dorpsschaal niet kan voorzien in een antwoord, is het zaak gezamenlijk te zoeken naar listige oplossingen voor de knelpunten. De wil daartoe is bij alle betrokkenen aanwezig: mantelzorgers, vrijwilligers, verenigingen, professionele organisaties en gemeente.

Deze uitkomsten staan in het onderzoek 'Ouderen onder dak', een onderzoek naar wonen, welzijn en zorg voor ouderen in kleine dorpen. Het onderzoek is uitgevoerd door het Verwey-Jonker Instituut in nauwe samenwerking met stichting Welzijn Midden-Drenthe. Opdrachtgever was DANS (Data Archiving and Networked Services; een gezamenlijk initiatief van KNAW en NWO) en het Dorpenoverleg Midden-Drenthe. Het onderzoek is mede mogelijk gemaakt door het ministerie van VROM. Het onderzoek vormt een verdieping van het in 2002 door het ministerie gehouden nationale WoningBehoeft Onderzoek. Juist omdat studies vaak voorbij gaan aan informele processen in dorpen, is de woon- en zorgbehoefte van ouderen in kleine kernen nader verkend. De uitkomsten van het onderzoek zijn ook landelijk bruikbaar.

Actieve ouderen

Ouderen in kleine dorpen bevestigen het beeld van de moderne vitale oudere.

Vrijwillige inzet en de Wmo Weg uit het wensde

De Wet Maatschappelijke Ondersteuning (Wmo) komt eraan! Na jaren van warmlopen zal het er in 2007 dan toch van komen. De 'wet in wording' is in vele toonaarden vanuit verschillende invalshoeken becommentarieerd. Dit artikel gaat vanuit de invalshoek van de participerende burger in op kansen en valkuilen en bepleit een integrale visie op participatie. In de uitwerking ervan zijn opbouwwerkers en vrijwilligerswerkondersteuners elkaars natuurlijke partners.

Om te beginnen de nieuwe kansen die de Wmo biedt: De wet neemt de individuele burger serieus in zijn mogelijkheden tot maatschappelijk participeren, maar ook in zijn behoeften daarin zo nodig ondersteuning te krijgen. Met alle vragen daarover kan de burger straks terecht bij één lokaal loket. De wet geeft de gemeente bovendien een grotere beleidsvrijheid om vanuit dat ene loket burgers te voorzien van maatwerk.

De Wmo neemt ook de formele en informele verbanden serieus waarin burgers hun maatschappelijke participatie gezamenlijk vormgeven. Zo serieus, dat er een apart 'prestatieveld' voor is ingeruimd. In feite zijn het er twee, want naast het prestatieveld 4, waarin ondersteuning van vrijwilligerswerk expliciet benoemd wordt, is vrijwillige inzet ook de motor als het gaat om leefbaarheid en sociale samenhang (veld 1). Vrijwilligers(organisaties) die zich als zorg- of dienstverlener inzetten, bewegen zich daarnaast nog op specifieke Wmo-prestatie-

velden. Ook in de ondersteuning van de vrijwillig georganiseerde burger heeft de gemeente straks een grotere beleidsvrijheid om te komen tot maatwerk dat past bij de lokale omstandigheden.

Wensdenken

Bij elkaar geeft dat nieuwe kansen voor afstemming tussen lokale partners en nieuwe mogelijkheden voor vrijwilligersorganisaties om daarbij als volwaardige partner aan te schuiven. Op de weg naar de realisering ervan doemen echter ook valkuilen op. Hieronder behandelen we er drie, die alle drie hebben te maken met een vorm van 'wensdenken'. Dat wil zeggen, ze gaan uit van aannames die meer op wensen dan op werkelijkheid zijn gestoeld.

Wensdenken over 'civil society'

De civil society is het belangrijkste speelveld waarop de ambities van de Wmo waargemaakt moeten worden. Immers, de wet legt de taak om burgers te ondersteunen in hun participatiebehoeften primair bij de medeburgers; professionele ondersteuning is niet langer vanzelfsprekend. De term civil society wordt dan ook veelvuldig gebuikt in de teksten die de invoering van de Wmo begeleiden. Er klinkt iets in door van de context waarin hij ontstond, het streven van de Amerikaanse Founding Fathers naar een samenleving waarin burgers zich in vrijheid verenigen en initiatieven ontplooiën. Maar wat betekenen die idealen nu, in de huidige Nederlandse context? Wens en werkelijkheid lopen daarin op een ondoorzichtige wijze door elkaar.

De begrippenlijst op www.invoeringwmo.nl geeft de volgende omschrijving: *de civil society is het systeem van verbanden waar mensen vrijwillig deel van uitmaken. De verbanden in een civil society vallen buiten de sfeer van de 'gevestigde' verbanden, zoals de overheid, de markt en de verbanden van familie en vrienden. Wat het niet is, geen overheid, geen markt en geen familie of vrien-*

denkring, is daarmee wel duidelijk. Wat we er dan wel onder moeten verstaan is vooral een verzameling goede bedoelingen: de civil society gaat uit van betrokkenheid van burgers bij de publieke zaak, vergroting van maatschappelijk zelfbestuur, minder overheidsbemoeienis, beperking van commerciële invloeden en versterking van gemeenschapszin en tolerantie.

Het voordeel is dat dit alle ruimte laat voor een eigen lokale invulling. Maar wat als die invulling beperkt blijft tot een paar obligate zinnestukjes? Dan is de kans groot dat er geen visie op de samenhang tussen maatschappelijke, politieke en economische participatie op tafel komt. Dat achterliggende oorzaken van kwetsbaarheid buiten beeld blijven en dat creatieve invalshoeken en onorthodoxe dwarsverbanden tussen verschillende maatschappelijke sectoren onbenut blijven. Waar die volle breedte van de civil society buiten beeld blijft, versmalt de blikrichting zich maar al te gauw tot de zorgsector. In naam van de civil society een beroep doen op 'fitted' medeburgers om de kwetsbaren te hulp te schieten is dan wel een erg gemakkelijke uitweg.

Wensdenken over vrijwillig potentieel

Een tweede vorm van wensdenken is het overschatten van het beschikbare potentieel aan vrijwilligers. Het reservoir lijkt oneindig; als er nu al 4 miljoen mensen actief zijn in ons land, waarom kunnen we er dan geen 4,5 of 5 miljoen van maken? De cijfers laten al enige jaren een ander beeld zien. Het aantal vrijwilligers blijft op zich relatief constant, maar verschillende studies wijzen op een teruglopend aantal bestede uren en een 'vluchtiger' relatie met de organisatie. Zo liep in het tijdbestedingonderzoek van het SCP de inzet per vrijwilliger terug van 5,5 uur in 1990 naar 4,7 uur in 2000. Opmerkelijk is ook dat burgers zelf verwachten dat ze in de toekomst nog minder tijd aan vrijwilligerswerk zullen besteden (SCP 2004).

nken

Vrijwilligers geven rondleiding in een natuurgebied

Als antwoord op signalen van stagnerende vrijwilligersanimatie zijn de afgelopen jaren al veel initiatieven genomen. Organisaties zelf reageren vooral door hun wervingspogingen te intensiveren en vrijwilligerswerk daarbij vaak in een wat vrijblijvender vorm aan te bieden. Omvangrijke, vaste verplichtingen voor onbepaalde tijd worden onderverdeeld in makkelijker behapbare eenheden, soms zelfs in eenmalige klussen. Initiatieven vanuit de overheid gaan eerder in de richting van een min of meer verplichtend opleggen van vrijwilligerswerk, bijvoorbeeld als taalstage voor inburgeraars, als alternatieve straf of als vorm van sociale activering. Ook de 'maatschappelijke stage' voor scholieren in het middelbaar onderwijs past binnen deze meer verplichte vormen van vrijwilligerswerk.

Al deze initiatieven bij elkaar hebben de stagnatie nog niet kunnen keren. Het per-

centage organisaties dat tekorten aan vrijwilligers meldt is dan ook aanzienlijk; circa 40 procent kampt hiermee (Devilee 2005). Een gegeven dat in verband met de Wmo speciale aandacht verdient is het grote vrijwilligerstekort in de sector zorg- en hulpverlening. Hier gaat het om 47 procent, bijna de helft van de organisaties. Aandacht verdient ook het feit dat het in het kader van de Wmo zo belangrijke lokale niveau door verschillende doelgroepen verschillend wordt beleefd. Jongeren en hogeropgeleiden onderhouden meer bovenlokale contacten en hebben over het algemeen minder binding met buurt of wijk. Deze verschillen komen ook tot uiting in de doelen waarvoor mensen zich inzetten. Ouderen en lager opgeleiden zijn eerder actief op buurt- en wijkniveau, terwijl hoger opgeleiden vaker kiezen voor een inhoudelijk doel. Voor een deel van de jongeren is de wereld zelfs zo'n global village, dat ze liever kiezen

voor een project in Latijns-Amerika dan actief te worden in de eigen omgeving.

Wensdenken over 'harde' resultaten

De laatste vorm van wensdenken is de jacht op de 'harde' resultaten. Het lijkt een contradictie, want het meetbaar maken van resultaten is juist gericht op een feitelijke onderbouwing van de nagestreefde doelen. In de praktijk blijkt echter steeds weer dat de jacht op harde resultaten makkelijk leidt tot oppervlakkig 'neuzen' tellen. Tot 'snel scoren' onder makkelijk bereikbare doelgroepen, terwijl de echt kwetsbaren aan de kant blijven staan. Eenzijdige resultaatgerichtheid stimuleert bovendien doorgaans niet tot innovatie. Experimenteren heeft immers het risico dat resultaten niet worden gehaald!

Naast deze algemene valkuilen van het resultaatdenken, is er als het om vrijwillige

inzet gaat, nog een extra complicatie. Vrijwillige inzet verstaat zich namelijk slecht met verplichte prestaties. Sterke druk op de uitkomsten kan er makkelijk toe leiden dat vrijwilligers het plezier in het werk verliezen. Natuurlijk, behalven van resultaten kan ook vrijwilligers veel voldoening geven, maar daarnaast spelen ook motieven als contacten, gezelligheid en zingeving. Als de organisatie vanwege de prestatiedruk aan de bevrediging van die motieven niet meer toekomt, haken vrijwilligers onherroepelijk af. Met als gevolg dat de organisatie uiteindelijk op haar belangrijkste hulpbron, het menselijk kapitaal. De kracht van de civil society neemt in zo'n geval af in plaats van toe!

Integrale participatievisie

Wie de kansen van de Wmo wil benutten komt met 'wensdenken' niet verder, zo kunnen we concluderen. Voor het realiseren van die kansen is een stevige inhoudelijke fundering nodig, een integrale visie op participatie die de volle hele breedte van de civil society benut en het potentieel van alle burgers aanspreekt.

Uitgangspunt van deze integrale participatievisie is de vraag wat een mens nodig heeft om een gezond en gelukkig leven te leiden. Elk individu heeft daarvoor verschillende 'schillen' nodig. In de eerste plaats zijn primaire netwerken: partner, gezinsleden, familie, vrienden en burens. Een tweede schil wordt gevormd door deelname aan werk, vrije tijdsbesteding, formele lidmaatschappen van (vrijwilligers)organisaties en deelname aan informeler verbanden. Deze beide schillen zijn nodig om een prettig leven te hebben. Ze zijn ook de eerste verdedigingslijnen als het eens wat minder goed gaat. Dan is de steun van familie, sportvrienden of collega's hard nodig. De ondersteuning in deze beide schillen vindt plaats op basis van wederkerigheid; iedereen is beurtelings geveer en ontvanger van ondersteuning. In de derde schil van maatschappelijke ondersteuning, is dat anders; dat is de laag van de vrijwilligers en professionals die verbonden zijn aan instellingen op het gebied van welzijn en zorg. Variërend van informatie, advies of bemiddeling tot en met gespecialiseerde vormen van therapie of langdurige zorg.

Afhankelijk van de situatie doet een mens afwisselend beroep op verschillende schillen. Naarmate de kwaliteit van de eerste twee schillen groter is, is de kans groter dat

de onderlinge ondersteuning volstaat en er dus geen aanvullende steun vanuit de derde schil nodig is. Maar er kan ook een gegronde reden zijn om wel een schil over te slaan. Burens of familie zijn soms juist te 'dichtbij' om bepaalde zaken aan de keukentafel te delen. Ook bij een transparanter en toegankelijker hulpaanbod, een van de doelen van de Wmo, valt de volgorde van aan te spreken schillen daarom nooit dwingend op te leggen.

De winst van dit integrale participatieperspectief is driedelig:

- * Het maakt niet bij voorbaat onderscheid tussen 'kwetsbaren' en 'fittige burgers'; maar spreekt iedereen aan op zijn vermogen tot eigen zelfredzaamheid en tot het ondersteunen van anderen.
- * Het houdt rekening met de samenhang tussen de verschillende levenssferen. Immers, de vitaliteit van de hele secundaire schil van betaald werk en van de banden die mensen aangaan in verenigingsleven en vrijwilligerswerk is van belang.
- * De volle breedte van vrijwillige inzet komt in beeld; de inzet voor zorg- en hulpverlening, maar ook die in sportclub, zangkoor of het comité dat ageert voor verbetering van de buitenschoolse opvang. Al die verbanden dragen bij aan de sociale cohesie en verdienen daarom aandacht en ondersteuning.

Partners in ondersteuning

In het ondersteunen van dit brede veld van vrijwillige inzet opereren opbouwwerkers en ondersteuners van vrijwilligerswerk tot nog toe vaak gescheiden. In het vorm geven van de Wmo zullen beide disciplines echter meer met elkaar te maken krijgen. Dat biedt goede perspectieven voor een partnerschap, waarin elke partner de ander een meerwaarde te bieden heeft.

Sterke punten van het opbouwwerk zijn kennis van lokale omstandigheden en contacten met lokale netwerken, niet alleen met formeel georganiseerde, maar ook met informele groepen en initiatieven. Ook hebben opbouwwerkers vaak veel ervaring in het omgaan met diverse 'subculturen' en het begeleiden van complexe groepsprocessen. Een andere meerwaarde van het opbouwwerk is bovendien de het contact met de 'onderkant', met de meest kwetsbare groepen in de lokale samenleving.

Ondersteuners van vrijwilligerswerk -denk aan functionarissen van een vrijwilligerscentrale, een CMO, een categorale ondersteuningsinstelling of een vrijwilligerscoördinator van een professionele instelling- bewegen zich op een breder terrein. Een sterke troef is dat veel vrijwilligerswerk zich afspeelt in aantrekkelijke sectoren als sport, kunst en cultuur en andere vormen van recreatie. Vrijwilligersondersteuners kennen de dynamiek van de vrijwillige inzet en de specifieke processen binnen vrijwilligersorganisaties. Ze weten wat mensen motiveert en ze hebben een repertoire aan methodieken om verschillende doelgroepen bij vrijwillige inzet te betrekken.

Vanuit deze verschillen in expertise en netwerken kunnen opbouwwerkers en ondersteuners van vrijwilligers elkaars inzet versterken. Samen kunnen ze weerstand bieden tegen de valkuilen van het wensdenken, samen kunnen ze creatieve dwarsverbindingen leggen tussen initiatieven en talenten in verschillende hoeken van de civil society en zo samen vorm geven aan het integrale participatieperspectief.

<

Knooppunt van buurtparticipatie

Met een sluitend aanbod van onderwijs, opvang en vrije tijd vervullen brede scholen een spilfunctie in steeds meer wijken. Vanuit die spilfunctie zijn de scholen ook een knooppunt van actieve buurtparticipatie, voor ouders, andere buurtbewoners en voor de kinderen zelf. De inzet van deze verschillende soorten 'vrijwilligers' is groot, maar de beleidsmatige ondersteuning loopt achter.

Samenwerking op wijkniveau tussen basisschool en lokale welzijnsorganisaties in de vorm van een brede school staat volop in de belangstelling. Hoewel een relatief nieuw verschijnsel, wordt het concept inmiddels in Nederland breed toegepast; er bestaan al meer dan 500 brede scholen. Als het aan het kabinet ligt, is dit aantal in 2010 meer dan verdubbeld. Bovendien moeten scholen, als ouders daarom vragen, vanaf januari 2007 vóór en na de lessen opvang aanbieden. Het kabinet is bereid hierin te investeren: zo is er in de komende twee jaar 46 miljoen euro extra beschikbaar om brede scholen geschikt te maken voor buurtactiviteiten (bijvoorbeeld een sportzaal bouwen of een multifunctionele ruimte inrichten). Een belangrijk, maar onderbelicht aspect van het fenomeen is vrijwillige inzet. CIVIQ, instituut vrijwillige inzet deed een verkenning naar verschillende vormen van vrijwillige inzet rond de brede scholen en de ontwikkeling van vrijwilligersbeleid.

In vele gedaanten

Brede scholen worden vanuit uiteenlopende concepten opgezet, variërend van achterstandsbeleid, efficiencyoverwegingen tot 'las-

tenverlichting' voor drukbezette ouders. Dit vertrekpunt bepaalt ook welke partijen bij de school betrokken zijn, wie het primaat krijgt en vanuit welke visie de school wordt ingevuld. Kortom, brede school-ontwikkeling is lokaal maatwerk dat in iedere gemeente en op elke locatie een eigen uitwerking en faseering krijgt. Een zelfde variëteit zien we in visie op- en vormgeving van de vrijwillige inzet op de scholen. In scholen die primair vanuit de onderwijsinsteek zijn opgezet, is vrijwillige inzet doorgaans beperkt tot ouderparticipatie. Scholen die streven naar integratie van meer disciplines, kennen meestal een grotere variëteit aan vormen van ouder-, buurt- en jeugdparticipatie.

Een voorbeeld van de invloed van achterliggende visie op de rol en vorm van vrijwillige inzet is te vinden in de plattelandsgemeente Veenhuizen. De gemeente startte in 2001 met de ontwikkeling van de brede school 't Wijde Nest. Door de realisatie van een brede school konden de voorzieningen voor de bewoners in de kern Wijdenes behouden blijven en zelfs versterkt worden. De school vormt een ontmoetingspunt waarin verschillende verenigingen en instellingen samenwerken aan het vergroten van de leefbaarheid in de dorpskern. Voor een zeer groot deel op basis van de inzet van de bewoners als vrijwilligers. De Brede School heeft daarvoor zelfs een vrijwilligerscoördinator aangesteld. Deze beperkt zich in zijn functie niet alleen tot de school zelf, hij heeft een begeleidende en initiërende functie binnen het totale vrijwilligerswerk in de gemeente en is voor alle vrijwilligers het aanspreekpunt.

Rol vrijwillige inzet

Uit de verkenning blijkt dat vrijwillige inzet over het algemeen een belangrijke rol speelt in het concept én vooral in de praktijk van de brede school. Dat is ook bijna onvermijdelijk: bij nagenoeg alle betrokken partijen neemt vrijwillige inzet een plek in. Bij de basisschool is dit de ouderparticipatie, een welzijnsinstel-

ling spreekt van buurtparticipatie en in een sportvereniging de ledenbetrokkenheid. Het is logisch dat deze partijen in het nieuwe organisatieverband dit aspect 'meenemen'. De vrijwillige inzet blijft dan meestal onder de vlag van de instelling. Functies die er al waren vóór de ontwikkeling van de brede school bij de individuele onderdelen (bijvoorbeeld binnen buurthuizen, basisscholen en sportverenigingen) krijgen (deels) een plek in de nieuwe structuur. Naast de reeds bestaande vormen ontstaat doorgaans ook 'nieuwe' ondersteunende vrijwillige inzet: functies die dienen om de samenwerking tussen de individuele onderdelen van de brede school te realiseren en in stand te houden.

Ouderparticipatie

De meest voorkomende vorm van vrijwillige inzet binnen de brede school is ouderparticipatie. Naast de participatie die ook op reguliere scholen gebruikelijk is, zijn er vaak allerlei activiteiten die tot doel hebben ouders te ondersteunen of te betrekken bij de school. Dat doen de scholen uit pedagogische overwegingen (onderwijsondersteuning, bijvoorbeeld door leesouders), maar ook uit praktische (de school heeft helpende handen nodig bijvoorbeeld voor het versieren van een zaal). Toch zijn veel scholen niet tevreden over de betrokkenheid van de ouders; met name over de contacten met allochtone en lager opgeleide ouders. Hier speelt niet alleen 'koudwatervrees', maar ook een kennisprobleem: men weet niet altijd hoe ouderbetrokkenheid goed op gang te krijgen. Sommige brede scholen schakelen daarom (allochtone) oudercontactpersonen in, bijvoorbeeld om samen met de schooldocent huisbezoeken bij ouders af te leggen. Andere voorbeelden om ouders te betrekken zijn de ouderkamer en de inlooptochten.

In een Haarlemse wijk met veel allochtone inwoners zijn twee scholen met verschillende participatiegraad te vinden. Bij de ene

school zijn ouders betrokken bij de school. Verschillende factoren lijken daarbij een rol te spelen. In de eerste plaats de waardering die actief betrokken ouders binnen de school ervaren. Zo biedt een van de scholen elk jaar de vrijwilligers een extra "musicalavond" aan van leerlingen van groep 8 die afscheid nemen. De ouders krijgen aan het eind van de avond een bedankje in de vorm van een kleine attentie. Ook de houding van de leerkrachten in de benadering van ouders en vrijwilligers is van belang. Leerkrachten die zich open opstellen naar ouders of bezoekers in het algemeen, hen begroeten als zij in de school zijn of hen dienstbaar tegemoet treden, creëren een open klimaat waarin ouders zich snel thuis voelen en ook hulp willen aanbieden. Het is verder belangrijk gebleken voor het zelfvertrouwen en het enthousiasme van vrijwilligers dan de schoolorganisatie: de onderwijzers en de directie, de inbreng van deze mensen serieus neemt en inpast in de organisatie. Bijvoorbeeld in de tussenschoolse opvang krijgen vrijwillige overblijfmoeders de kinderen overgedragen door de leerkracht en er vindt een overdracht plaats aan de leerkracht na afloop. Ouders voelen zich dan onderdeel van het geheel, gewaardeerd en serieus genomen. Ook als de directeur gemakkelijk aanspreekbaar is, zich onder de ouders mengt en voor hun gevoel dicht bij hen staat, leidt dit eerder tot betrokken of actieve ouders binnen de school. Cursussen of activiteiten binnen de school voor ouders, leiden tot meer ontmoeting en kennismaking onderling, waardoor de drempel om binnen de school iets te doen kleiner kan worden.

Andere participatievormen

Naast ouders participeren in veel brede scholen ook buurtbewoners die geen kinderen op de school hebben. Buurtparticipatie ontstaat vanuit de gedachte dat de brede school deel uitmaakt van een lokale gemeenschap en daarin een belangrijke rol vervult. Een goed voorbeeld van buurtbetrokkenheid is te vinden bij de Rotterdamse Brede School Nesseland (BSN). De BSN is een samenwerkingsverband tussen kinderopvang, basisonderwijs, sociaal-cultureel werk, ouderenhuisvesting, mensen met een verstandelijke beperking, opbouwwerk en wijkorganisatie, onder voorzitterschap van deelgemeente Prins Alexander. Bewoners van Nesselint, een onderdeel van het complex van de Brede School met 116 seniorenwoningen worden uitgenodigd om deel te nemen aan schoolactiviteiten. Senioren zijn als vrijwilliger actief

in de bar en helpen op de kerstmarkt. Ook deelnemers van Helias, een dagverblijf voor verstandelijk gehandicapte volwassenen doen mee. Ze verzorgen maaltijden en werken in de tuin.

Een andere participatievorm is de jongerenparticipatie, gericht op het betrekken van kinderen bij hun leefomgeving. Voorbeelden van jongerenparticipatie zijn: kinderen vragen om mee te denken over de vormgeving van het gebouw in de vorm van een kinder-

platform of onder leiding van een jongerenwerker in een kinderraad zitten. Zo is in Alkmaar een bijzondere samenwerking ontstaan rond het *Kinderpersbureau* waarvoor de school en de wijkraad samen opdrachtgever zijn. Het *Kinderpersbureau* is een activiteit waarbij kinderen van groep 7 op zoek gaan naar nieuws in de buurt en daarover artikelen en foto's maken. Uiteindelijk product is een krant die twee keer per jaar uitkomt als een speciale editie van de wijkkrant *Nieuwe Overdie*.

een 'strippenkaart' voor de opvang van het eigen kind.

Weinig beleid

Met hun sluitend aanbod van onderwijs, opvang en vrije tijd vervullen brede scholen een spilfunctie in de wijk. Vanuit die spilfunctie zijn de scholen ook een knooppunt van actieve participatie, voor ouders, andere buurtbewoners en voor de kinderen zelf. Hoewel vrijwillige inzet in de praktijk een rol speelt, is het in de ontwikkelingen rondom de brede school tot nu toe (bijna) geen thema waarop beleidsmatige inspanningen worden verricht. Er is zelden sprake van een gezamenlijke visie op vrijwillige inzet die vertaald is naar een integraal vrijwilligersbeleid. Het werven van vrijwilligers, het vrijwilligersbeleid en een structurele ondersteuning voor vrijwilligers zijn geen prioriteiten. Dit wil overigens niet zeggen dat voor 'vrijwilligers' niets geregeld is. Wat betreft ondersteuningsbehoefte blijkt dat men niet beschikt over voldoende kennis van verschillende mogelijkheden van vrijwillige inzet. Daarnaast is er nu met name behoefte aan feitelijk kennis over vrijwilligerswerk: hoe regel je dat?

Vraagstukken zoals (te beperkte) betrokkenheid van ouders worden doorgaans niet gedefinieerd in termen van vrijwillige inzet. In het verlengde daarvan is ook het lokale steunpunt vrijwilligerswerk meestal niet in beeld als mogelijke ondersteuner. Terwijl in de toepassing van daar aanwezige kennis over motiverend vrijwilligersbeleid toch een deel van de oplossing zou kunnen liggen als het gaat om het stimuleren van ouderparticipatie. Brede agendering van het thema vrijwillige inzet via bestaande netwerken en bij relevante steuninstellingen kunnen de aandacht voor dit thema vergroten en beschikbare kennis breder ontsluiten.

Grijs gebied

Naast 'klassieke' vormen van vrijwillige inzet zijn er andere vormen die binnen een 'grijs gebied' vallen. Wat van deze vormen 'tweifelgevallen' maakt, is vooral de component 'onbetaald'. Ter illustratie: rondom de brede school wordt een groep gevormd van ouders en andere mensen uit de buurt die bereid zijn activiteiten (een cursus, training) voor kinderen te verzorgen. Het idee hierachter is dat zo meer verbondenheid tot stand komt, omdat activiteiten verzorgd worden door

mensen die de kinderen kennen. Deze mensen doen dit incidenteel en krijgen wel betaald, maar niet conform de marktprijzen. Een ander voorbeeld zijn activiteiten die worden verzorgd via een cursusbureau. Scholen hebben soms op onmogelijke momenten mensen nodig. Mensen die via het cursusbureau komen zijn soms professionals en soms amateurs. Ze werken via een contract maar tegen een laag tarief. Ook de ouders die tussenschoolse opvang realiseren krijgen per uur een kleine vergoeding of bijvoorbeeld

De doe-het-zelf-burger

Burgers lijken zich steeds vaker te beseffen dat ze bepaalde leefbaarheidsproblemen misschien beter zelf kunnen oplossen. Het platteland loopt daarin misschien wel voorop. Hoe kunnen professionals inspelen op deze doe-het-zelf-trend?

Traditioneel bestaat er een beeld van 'de mondige burger' als een persoon die uitsteekend in staat is zijn rechten op te eisen en de overheid graag aanspreekt op haar fouten of tekortkomingen. Een enkeling heeft het in dit verband liever over 'de klagende burger'.

Op het platteland klinkt echter steeds vaker een ander geluid. Daar kijken burgers steeds minder richting de overheid als er iets schort aan de leefbaarheid van hun dorp. Het gaat dan niet over zaken als zorg en veiligheid. Veeleerder lijkt men in actie te komen als de levendigheid in het geding is. De doe-het-zelf-burger houdt van gezelligheid.

Coöperatieve supermarkt

Wie zich de afgelopen jaren wel eens heeft verdiept in de verschraving van het platteland heeft ongetwijfeld wel eens gehoord van het voorbeeld van de coöperatieve supermarkt in het Brabantse Sterksel. In 2002 sloot daar de supermarkt zijn deuren, tot groot verdriet van veel bewoners. Er werd daarmee immers ook een ontmoetingsplek ontnomen. Een groepje dorpsbewoners liet het er niet bij zitten. Na een enquête bleek dat er veel draagvlak was voor een dorpswinkel met een servicepunt. 73 procent van de dorpsbewoners zou regelmatig boodschappen gaan doen bij de

nieuwe dorpswinkel. Om veel mensen medeverantwoordelijk te maken werd er een coöperatie opgericht. Met de verkoop van ledencertificaten en financiële ondersteuning van zowel de Rabobank als de provincie was er voldoende startkapitaal gegeneerd. Op dit moment draait de supermarkt met zo'n veertig vrijwilligers uit het dorp en slechts één betaalde bedrijfsleider.

Een eigen kroeg

In het Gelderse Elst misten de 40-plussers een gezellige kroeg. Iedereen zag zowel de lol als het nut in van een eigen ontmoetingsplek in. Het duurde niet lang om met elkaar een kroeg op te kopen. Uiteindelijk waren er rond de 250 personen en bedrijven die mede-eigenaar van het café wilden worden. Dit café staat nu bekend als 'Aandelencafé In den Ommelanden' (www.ommelanden-elst.nl).

Eigen starterswoningen

In het Brabantse dorp Esbeek trokken steeds meer jonge mensen weg. Een veel gehoorde reden was de hoge huizenprijzen. Deze dwong jongeren die een gezin wilden stichten buiten hun dorp naar een betaalbare woonruimte te zoeken. Omdat een werkgroep, Esbeek 2030, inzag dat deze leegloop op den duur schadelijk zou zijn voor het voorzieningenniveau en het (sport)verenigingsleven ging men in gesprek met een viertal boeren. Zij bleken bereid om hun grond ter beschikking te stellen voor de bouw van starterswoningen. Toen dit voor elkaar was paste de gemeente de ruimtelijke ordening aan en werd het mogelijk deze grond te bebouwen. Nu staan er rond de dertig jongeren in de startblokken om hun eigen huis te bouwen op basis van Collectief Particulier Opdrachtgeverschap.

Van spook- tot wonderdorp

Wanneer het gaat om burgers die de leefbaarheid van hun dorp graag naar hun

eigen hand zetten, spant Dorpsbelang van het Friese dorp Reduzum misschien wel de kroon (www.reduzum.com). Daar is men bijna letterlijk op de stoel van de gemeente gaan zitten. Dat kan ook want, dik 90 procent van de huishoudens is lid van Dorpsbelang. Voor die tijd was Reduzum bijna verworden tot een spookdorp, totdat inwoners ook zelf een wijk neerzetten. Het gehucht kwam weer tot leven. Inmiddels is daar zoveel zelfvertrouwen dat men van mening is dat het vaak sneller gaat om openbare voorzieningen zelf te onderhouden of op te zetten. Zo repareert een vrijwilliger zelf de openbare speeltuin en levert een windmolen eenderde van de energievoorziening van het dorp. De winst stroomt regelrecht naar de dorpskas. Op de website van de Volkskrant is een leuk videotje te downloaden over dit wonderlijke dorp.

Hoe om te gaan met de Doe-het-zelf-burger?

Bovenstaande voorbeelden laten zien dat burgers zelf goed in staat zijn hun voorzieningen opzetten en onderhouden (Nadere beschrijvingen zijn te lezen op www.x-s2.nl). Vaak ontstaat bij het eerste succes een vertrouwen in eigen kunnen. In het kielzog ontstaat niet zelden een dynamiek waardoor vervolginiciatieven elkaar in snel tempo opvolgen. Opvallend is dat de genoemde voorbeelden succesverhalen zijn waar de hulp van professionals minimaal of 'slechts' ondersteunend van aard is geweest.

Wie zijn de doe-het-zelf-burgers in de lokale samenleving?

Hoe speel je als professional in op dit soort initiatieven? Het boekje *Dragers en schragers* geeft in ieder geval inzicht in de mensen achter dit soort succesvolle burgerinitiatieven. Het laat zien hoe doe-het-zelf-burgers hun ideeën vorm geven binnen een informele, sociale structuur die vaak los

houdt van knusheid

staat van het traditionele verenigingsleven of vrijwilligerswerk.

Lees meer:

Dragers en schragers. Galesloot (2002). Amsterdam: IPP/ LCO.

In een artikel elders in dit blad valt te lezen hoe traditionele vrijwilligersorganisaties en de doe-het-zelf-burger elkaar kunnen helpen.

Doe-het-zelvers: de gevolgen voor beleid

Doe-het-zelf-burgers vergen een andere bestuurlijke aanpak. Bestuurders moeten richtinggevend afspraken durven maken met dienstverleners binnen een context van vertrouwen. Ze moeten ruimte geven aan uitvoering en aansturen op kwalitatieve verantwoording achteraf. Het is lastig om als professional zaken uit handen te geven. De resultaten van de doe-het-zelf-burgers laten zich immers niet vastleggen in vooraf vastgelegde jaarplan of een verantwoording van activiteiten met tijdregistratie.

Lees meer:

Actief Burgerschap. Jan Steyaert e.a. (2005) Eindhoven: Fontys. Lees meer: Actief Burgerschap. Jan Steyaert e.a. (2005) Eindhoven: Fontys

Hoe krijgt de als lokale overheid of welzijnsorganisatie dan wel zicht op de initiatieven van doe-het-zelf-burgers en vrijwilligers? En op de effecten ervan?

Lees meer:

De gemeente, burgerinitiatieven en de ongebonden vrijwilliger. Eric Lagendijk e.a. (2004) Den Haag: Commissie Vrijwilligersbeleid.

Rol van professionals: modern opbouwwerk

De doe-het-zelf-burger zit niet te wachten op aansporing van buiten af. Wel kan ie af en toe wat advies nodig hebben. Om dit type burger goed van dienst te zijn, moet

het opbouwwerk zich toeleggen op het strategisch en sociaal-organisatorisch ondersteunen van kleine organisatorische verbanden. De opbouwwerker zal zich dan ook in toenemende mate als een sociaal organisatieadviseur moeten opstellen, zonder daarbij de samenhang met de bredere lokale samenlevingscontext uit het oog te verliezen.

Lees meer:

Opbouwwerk 2006 – 2010. Jaap Draaisma e.a. (2005) Den Haag: LCO.

Een manier om dat te doen bestaat natuurlijk al lang. Bij Asset-Based Community Development, de ABCD-methode, gaat men uit van de positieve en sterke kanten of kwaliteiten van de wijk en (individuele) bewoners. Zowel de opbouwwerker als de overheid moeten hieraan 'dienstbaar' zijn.

Lees meer:

Wijken voor bewoners. M. Davelaar (2001/2002). Kenniscentrum Grote Steden Verwey-Jonker Instituut/ NIZW.

Het kan echter zijn dat de burger een wake up call nodig heeft. Gemeenten en welzijnsinstellingen kunnen dan gebruik maken van een toolkit bewonersparticipatie om bewoners op een deskundige wijze te betrekken bij het versterken van de leefbaarheid op het platteland.

Lees meer:

Dorpsbewoners maken het dorp. Radboud Engbersen (2005) Utrecht: NIZW e.a.

Klusboek voor de doe-het-zelf-burger

Er zijn ook 'zelfhulpboeken' speciaal bedoeld voor de doe-het-zelf-burger. In Het Ondernemende Dorp kunnen dorpsbewoners lezen hoe zij hun eigen voorzieningen kunnen opzetten. Het boek laat stap voor stap zien hoe problemen en wensen in het dorp geïnventariseerd kunnen worden en hoe vervolgens een voorziening opgezet moet worden. Er wordt ook ruime aandacht

besteed aan het opzetten van ondernemingsplannen en alle mogelijke financiële constructies.

Lees meer:

Het ondernemende dorp. Derek Jan Klumper (2006) Utrecht: NPOE.

Tot slot

Ter inspiratie zijn er overigens ook andere voorbeelden van projecten van 'doe-het-zelvers'. In *Heft in eigen hand* worden welzijnsinitiatieven beschreven van ouderen, van ouders met gehandicapte kinderen en van particuliere ondernemers in de woon-zorg. Met tips voor starters.

Lees meer:

Heft in eigen hand Sylvia Weekers e.a. (2004) Utrecht: NIZW.

<

Door de ogen van h

Onderzoek als basis voor de ontwikkeling van vrijwilligerswerkbeleid binnen de Wmo

Met de komst van de Wet Maatschappelijke Ondersteuning (Wmo) neemt het belang dat de gemeente heeft bij een bloeiend vrijwilligerswerk flink toe. Het vrijwilligerswerk is de motor achter de 'civil society' én vrijwilligersorganisaties leveren specifieke diensten die anders door betaalde krachten verleend moeten worden. Of het gemeenten lukt op een goede manier gebruik te maken van het vrijwilligerswerk? Dat hangt voor een groot deel af van hun vermogen om beleid te ontwikkelen 'door de ogen van het vrijwilligerswerk'.

Er is één rol van het vrijwilligerswerk binnen de Wmo waar alle gemeenten wel zicht op hebben. Dat is de rol die vrijwilligers en vrijwilligersorganisaties spelen als dienstverlener. Vrijwilligers verzorgen thuiszorg, organiseren activiteiten, distribueren maaltijden en nog veel meer. Voor een belangrijk deel gaat het hierbij om diensten die anders door betaalde krachten moeten worden verleend. Een deel van dit werk gebeurt vanuit professionele instellingen die met vrijwilligers werken, en een deel gebeurt in zelfstandige vrijwilligersorganisaties. Het belang van de gemeente bij deze vrijwilligersorganisaties is zeker ook financieel.

De tweede belangrijke rol van het vrijwilligerswerk is nog niet in de hoeden van alle gemeenten doordrongen: de rol van het

vrijwilligerswerk als motor van de lokale 'civil society'. Hierbij gaat het niet alleen om de vrijwilligersorganisaties op het gebied van zorg en welzijn, maar over het vrijwilligerswerk in de volle breedte: sport, cultuur, politiek, levensbeschouwing, natuur en milieu, enzovoort. Deze rol is overigens niet alleen maar 'zacht'. Op de langere termijn zitten daar ook financiële aspecten aan vast. Als de kracht van de civil society toeneemt zullen burgers minder vaak of korter zijn aangewezen op ondersteuning door onbekenden (betaald of onbetaald). Een actieve burger met een uitgebreid sociaal netwerk vindt bij tegenslag of ongemak makkelijk steun in dat netwerk, ondersteuning door professionals is dan minder vaak nodig.

Gemeentelijke ambities

Het belang van het vrijwilligerswerk in de uitvoering van de Wmo heeft tot gevolg dat gemeenten ambities gaan ontwikkelen rondom het vrijwilligerswerk. Als we daarbij kijken naar de rol van het vrijwilligerswerk als dienstverlener, dan zal een gemeente bijvoorbeeld willen praten over de kwaliteit van diensten of het gebied waarin deze worden verleend. Ook is het voorstelbaar dat de gemeente graag met één persoon contact onderhoudt en niet met de vertegenwoordigers van alle individuele organisaties op één terrein. De moeilijkheid met deze ambities is dat zij primair het belang van de gemeente dienen en slechts indirect of soms helemaal niet stroken met het belang van de vrijwilligersorganisaties zelf.

Als we breder kijken, dus niet alleen naar de dienstverleners, maar naar het vrijwilligerswerk als geheel, dan heeft de gemeente er in de eerste plaats belang bij dat organisaties floreren en dat er ruimte is voor nieuwe initiatieven. Hierin spelen opbouwwerkers en welzijnsinstellingen een belangrijke rol. Beleid van de gemeente dat zich hier op

richt zal, mits het goed aansluit, de belangen van de verschillende organisaties zelf dienen.

Naar verwachting blijft het daar echter niet bij. Ook wat betreft vrijwilligersorganisaties buiten het terrein van de zorg en welzijn zullen gemeenten ambities ontwikkelen die niet direct stroken met het belang van de organisaties zelf. Hierbij valt te denken aan beleid op het gebied van maatschappelijke stage, sociale zekerheid of integratie van minderheden. De gemeente vraagt in dat kader aan organisaties om een vrijwilligersplek in te richten, maar vergeet daarbij vaak dat zo'n plek om extra inzet van de organisatie vraagt. Soms ook extra expertise, als het gaat om doelgroepen (jongeren, langdurig werklozen of allochtonen) - waar de organisatie weinig ervaring mee heeft.

Plezier en interesse

Er is geen ontkomen aan: gemeenten moeten en willen 'aan de slag' met het vrijwilligerswerk. Duidelijk is dat daarbij in veel gevallen ambities leidend zijn die voortkomen uit het belang van de gemeente en niet uit het belang van de vrijwilligersorganisaties. Om deze ambities te verwezenlijken, zal de gemeente bij de beleidsontwikkeling toch moeten leren kijken door de ogen van de vrijwilligersorganisaties. Regel één daarbij is dat vrijwilligers zich aan hun vrijwilligerswerk gebonden voelen door zaken als plezier en interesse. Als die waarden in gevaar komen, dan houdt alles op. De gemeente heeft er daarom veel belang bij om vooraf goed te weten hoe dat plezier en die interesse tot stand komen. Dat weten vrijwilligersorganisaties en vrijwilligers zelf het beste.

Aanpak

Een gemiddelde gemeente heeft meer dan 300 vrijwilligersorganisaties, die allemaal in

et vrijwilligerswerk

allerbelangrijkste. Belangrijker is dat het onderzoek de gemeente in staat stelt op een goede manier, gericht, het gesprek aan te gaan met de vrijwilligersorganisaties. Daarbij zijn niet alleen de onderzoeksgegevens op zich van belang. Alleen al door de communicatie te starten met een onderzoek over 'het leven' van de organisaties, toont de gemeente dat zij daar in geïnteresseerd is. Een bijkomend voordeel is dat met de taal van de enquêtevragen ook een gezamenlijke taal gecreëerd wordt, die het makkelijker maakt om elkaar te begrijpen.

Tijdens een bestuurscafé of vrijwilligersavond kan de uitslag van de monitor worden gepresenteerd. Wanneer de monitor aangeeft dat organisaties last hebben van regelgeving kan zo'n avond de gelegenheid zijn om uit te vinden welke regels het meest klemmen. Wanneer de monitor aangeeft dat slechts 20 procent van de organisaties ooit gebruik maakt van het vrijwilligerssteunpunt, kan er gepraat worden over bereikbaarheid, aanbod en kwaliteit van de dienstverlening.

meer of mindere mate een rol spelen in de Wmo. Het is geen doen om daar op individueel niveau het gesprek mee aan te gaan; en dat is ook niet nodig. In de afgelopen vijf jaar hebben ruim 25 gemeenten ervaring opgedaan met een aanpak die start met de uitvoering van een onderzoek onder alle lokale vrijwilligersorganisaties.

Sportorganisaties, kerken, scholen, bewonersorganisaties en ouderenorganisaties; allemaal passeerden ze de revue.

De meeste gemeenten hebben daarbij de door de Commissie Vrijwilligersbeleid ontwikkelde Digitale Monitor Vrijwilligerswerk ingezet (www.monitorvrijwilligerswerk.nl). Dit instrument maakt gebruik van een vragenlijst waarin vrijwilligersorganisaties wordt gevraagd naar zaken als algemene

kenmerken, ondersteuningsbehoefte, knelpunten en relatie met de gemeente. Veel gemeenten hebben daar nog een aantal vragen aan toegevoegd waarmee nader wordt ingezoomd op de lokale situatie. Door middel van de monitor kan gekeken worden naar de landelijke situatie en ervaring, maar tegelijk ook naar de plaatselijke situatie.

Gesprek

Door de beleidsontwikkeling te starten met een enquête onder alle vrijwilligersorganisaties, dus niet alleen de organisaties die subsidie krijgen of die toch de weg naar het gemeentehuis wel weten te vinden, krijgt de gemeente een goed beeld van het vles dat zij in de kuip heeft. Dat is echter niet het

Tot slot

De gemeenten die in de afgelopen jaren vrijwilligerswerkbeleid hebben ontwikkeld uitgaande van onderzoek naar de leefwereld van de betrokken organisaties hebben samen met het veld effectief beleid kunnen ontwikkelen. Dat is gebeurd in een tijd dat vrijwilligerswerkbeleid primair ten dienste stond van de sector. Nu de Wmo er aan komt, wordt de relatie gemeente-vrijwilligerswerk een stuk minder vrijblijvend. De kans wordt daarmee groter dat het vrijwilligerswerk de gemeentelijke ambities als last ervaart. Het belang van beleidsontwikkeling 'door de ogen van het vrijwilligerswerk' neemt daarmee alleen maar toe.

<

Bronmethodiek bevorderen

De Vrijwilligerscentrale Arnhem voert in twee wijken in de stad de bronmethodiek uit: een vraaggerichte methode om de achterban van organisaties te betrekken en te activeren. Zij doet dit samen met onderwijsvoorrang- en opbouwwerkers van Stichting Rijsstad, een instelling voor sociaal en cultureel werk in Arnhem.

In de wijk de Geitenkamp hebben vrijwilligers van een jongerencentrum, een basisschool, een bouwspelplaats, een buurthuis, een peuterspeelzaal, een verzorgingshuis, het ouderenwerk, het wijkplatform en de wijkwinkel net een uitgebreide enquête onder wijkbewoners achter de rug. De kerngroep, onder leiding van opbouwwerker Erma Cobussen, gaat vóór de zomervakantie de informatie over de betrokkenheid, talenten en competenties van de geënquêteerde wijkbewoners onderbrengen in een databestand, én vooral binnen hun organisaties gebruiken. In de wijk Malburgen past onderwijsvoorrangcoördinator Astrid Ariès de bronmethodiek toe bij twee basisscholen en een kinderdagverblijf, als aanloop naar een Brede School. De training van de vrijwillige enquêteurs is net achter de rug.

Geen mensen bij taken, maar taken bij mensen zoeken

Tijdens die training is de algemene vragenlijst nog wat meer toegespitst op de situatie van de Brede School.

Instructeur en coach van beide opbouwwerkers in dit proces is Els Verbeek van de Vrijwilligerscentrale. Deze aanpak, waarbij de bronmethodiek tegelijkertijd bij een aantal organisaties in één wijk of samenwerkingsverband wordt uitgevoerd – we noemen dat een meervoudig traject – is in feite

de tweede fase in de ontwikkeling van de bronmethodiek.

De gemeente Arnhem vroeg in 2002 de Vrijwilligerscentrale Arnhem een methodiek te ontwikkelen die op vraaggerichte wijze de maatschappelijke participatie van burgers bevordert. Aan deze opdracht ligt de veronderstelling ten grondslag dat er niet zozeer een tekort is aan vrijwilligers, maar

t leefbaarheid in wijken

aan aansprekende vrijwilligersklussen. De methodiek 'ronsel't' geen vrijwilligers voor vacatures van organisaties, maar start bij de bron: ze inventariseert waar iemands interesse, betrokkenheid en beperkingen liggen, welke kwaliteiten en tijd hij of zij vrijwillig wil inzetten en op welke voorwaarden. De aldus verkregen informatie moet organisaties in staat stellen beter in te spelen op de betrokkenheid, bereidheid en

talenten van hun achterban. Daarvoor zullen soms veranderingen in de structuur, activiteiten of randvoorwaarden van de organisatie nodig zijn.

De Tijdelijke Stimuleringsregeling Vrijwilligerswerk (TSV) biedt van 2002 tot 2005 de financiële middelen om de bronmethodiek te ontwikkelen. Onder Arnhemse organisaties die voor de rekrutering van vrijwillig kader op hun natuurlijke achterban aangewezen zijn, werft projectleider Els Verbeek vanaf maart 2003 deelnemers voor de pilot. Twee wijkorganisaties, drie sportverenigingen en twee basisscholen hebben belangstelling. Met professionals uit deze drie sectoren formeert de Vrijwilligerscentrale een stuurgroep onder voorzitterschap van de gemeentelijke dienst Maatschappelijke Ontwikkeling. Dankzij het feit dat de gemeente Arnhem pilot is voor de Landelijke Commissie Vrijwilligersbeleid, gaat Carla Kolner van DSP-groep, een onafhankelijk bureau voor onderzoek, advies- en management uit Amsterdam, de ontwikkeling van de bronmethodiek monitoren.

De methodiek in een notendop

De bronmethodiek gaat ervan uit dat een organisatie die de methodiek toepast, participatie van haar achterban hoog in het vaandel voert. Ze maakt daarvoor bewust en gestructureerd contact met die achterban. Dit komt tot uiting in de centrale activiteit van de bronmethodiek: het afnemen van persoonlijke interviews. Om te achterhalen hoe je de betrokkenheid van de achterban kan vergroten en wat (potentiële) vrijwilligers zouden kunnen en willen doen, worden enquêteurs opgeleid. Dit zijn vrijwilligers en belangstellenden afkomstig uit de achterban. Zij benaderen zoveel mogelijk leden van de achterban persoonlijk om de enquête af te nemen. Tijdens die gesprekken gaan zij uitgebreid in op wensen, mogelijkheden en randvoorwaarden van de geënquêteerde om meer bij de organisatie of wijk te worden betrokken en zich vrijwillig in te zetten. Ook vragen ze wat iemand eventueel weerhoudt om zich vrijwillig in te

zetten. De databank, waarin al deze gegevens worden vastgelegd, krijgt een vaste plek in de organisatie, wordt actief gebruikt en regelmatig geactualiseerd. In feite bestaat de methodiek uit vijf stappen:

1. Oriëntatie op de mogelijkheden om de methodiek in de eigen organisatie uit te voeren. Is er voldoende bestuurlijk draagvlak en uitvoeringscapaciteit? Is men werkelijk geïnteresseerd in participatie van de achterban of wil men vooral enkele openstaande vacatures vervuld zien?
2. Stilstaan bij knelpunten, kansen en specifieke doelen voor de organisatie. Met behulp van een quickscan onderzoekt de organisatie welke knelpunten mogelijk vergroting van betrokkenheid van de achterban in de weg staan. Je kunt daarbij denken aan onopgeloste conflicten, een verziekte sfeer of onduidelijkheden in het beleid. Soms zijn er speciale doelen zoals het betrekken van jongeren, allochtonen of ouders.
3. Voorbereiding: enquêteurs werven en trainen, de algemene vragenlijst op maat maken voor de eigen organisatie.
4. Uitvoering: de enquêtes afnemen, data invoeren en vraag/aanbod matchen.
5. Evaluatie en borging van de methodiek binnen de organisatie

Een extern ondersteuner, bijvoorbeeld van de vrijwilligerscentrale, begeleidt het proces en zorgt ervoor dat de methodiek in de organisatie wordt verankerd.

Opbrengst

In 2004 onderzoekt DSP-groep de werkwijze en resultaten van de bronmethodiek. De methodiek blijkt de potentie te hebben om betrokkenheid om te zetten in vrijwillige inzet. Door het experimentele stadium en de 'onrijpheid' van de methodiek en bijbehorende producten - de methodiek beschrijving en een geschikte database moesten al werkende ontwikkeld worden - komen concrete resultaten echter nog onvoldoende uit de bus. De potentie van de methodiek blijkt vooral uit het toenemend enthousiasme van projectleiders en enquêteurs. Door de interviews raken de enquêteurs meer betrokken bij hun organisatie. Ze

vormen een drijvende kracht voor veranderingen of verbeteringen, die de organisatie aantrekkelijker maken voor de achterban. Het onderwerp 'vrijwilligers' komt (in ieder geval tijdelijk) hoger op de agenda van het bestuur. En niet onbelangrijk: de bronmethodiek draagt bij aan verbetering van de beeldvorming die organisatie en achterban van elkaar hebben. Men krijgt meer oog voor mogelijkheden om betrokkenheid te vergroten en vrijwilligers te werven. Organisaties lijken hun eigen achterban meer serieus te nemen.

Verskil met andere vraaggerichte methodes

In haar onderzoek vergelijkt DSP-groep de bronmethodiek met vier andere methodieken die door hun vraaggerichte en persoonlijke aanpak overeenkomsten vertonen:

- 1. De Bijspringer: een buurtgerichte aanpak, gericht op het vergroten van betrokkenheid van bewoners in Ooststellingwerf, Friesland.
- De ABCD-methode: een uit Amerika afkomstige aanpak, gericht op empowerment en vergroten van betrokkenheid en

eigen initiatief van bewoners van achterstandswijken.

- De methode Berkum: ontwikkeld door VV Berkum (voetbalclub) samen met Bureau Landstede in Zwolle. Deze methode werft vrijwilligers uit de achterban van de vereniging.
- 'Ouders graag gezien': een methode ontwikkeld door de Nederlandse Christelijke Sport Unie (NCSU) gericht op het vergroten van betrokkenheid en vrijwillige inzet van ouders van clubleden.

Een vluchtige vergelijking van deze methodieken leidt tot de conclusie dat er kennelijk behoefte bestaat aan een methode die het betrekken van de achterban, dan wel het werven van vrijwilligers ondersteunt. In tegenstelling tot de bronmethodiek zijn de vier genoemde methodieken specifiek gericht op één sector: de wijk of sport. Óf alleen gericht op werven van vrijwilligers (Berkum) óf op het bevorderen van betrokkenheid (ABCD). Een gecombineerde vorm die in meer sectoren toepasbaar is en aandacht besteedt aan zowel het betrekken als activeren van de achterban, zien we alleen bij de bronmethodiek. Kenmerkend voor de bronmethodiek is verder de specifieke aan-

dacht voor het creëren van draagvlak bij bestuurders en het borgen van de werkwijze binnen de organisatie. Geen eenmalige wervingsactie, maar een veranderingsproces om de organisatie duurzaam aantrekkelijker te maken voor vrijwilligers en achterban. Vanuit de gedachte dat het er vooral om gaat een breed inzetbare, vraaggerichte methodiek te ontwikkelen die betrokkenheid en vrijwillig inzet vergroot, lijkt het de stuurgroep van de bronmethodiek interessant om te onderzoeken in welke mate ervaringen met die andere methodieken kunnen bijdragen aan de verdere ontwikkeling van de bronmethodiek.

Waar de stuurgroep uiteindelijk op uit wil komen is een effectieve en vraaggerichte methode voor het vergroten van betrokkenheid en actieve inzet van achterbannen die:

- * enthousiasmeert en concrete handvatten biedt om het betrekken en activeren van de achterban voortvarend en duurzaam op te pakken;
- * in meer sectoren (sport, onderwijs, welzijn, zorg) en op wijkniveau wellicht in verschillende organisaties tegelijk (BOS-driehoek) kan worden toegepast;

- * op grotere schaal in Nederland kan worden uitgevoerd en verankerd;
- * opgenomen wordt in het reguliere ondersteuningsaanbod van vrijwilligerscentrales, sportservicecentra, brede welzijnsorganisaties, onderwijsbegeleidingsdiensten of provinciale steunfuncties.

Om deze vier vragen te kunnen beantwoorden dienden de gemeente Arnhem en Vrijwilligerscentrale Arnhem in 2005 bij het ministerie van VWS een projectplan in voor een tweede ontwikkelingsfase van de bronmethodiek. Dit plan wordt gehonoreerd en in het najaar van 2005 door de Vrijwilligerscentrale Arnhem en DSP-groep in uitvoering genomen.

Methodiekb beschrijving

De methodiekb beschrijving, gebaseerd op beperkte ervaringen die gedurende een vrij korte periode zijn opgedaan, vertoont nog een aantal zwakke plekken. Om die zwakke plekken weg te halen gaan we in de tweede fase antwoorden zoeken op de volgende vragen: hoe komen we aan een gebruiksvriendelijke database waarin organisaties de verzamelde enquêtegegevens op kunnen slaan en raadplegen? Hoe werf en train je enquêteurs, in het bijzonder uit speciale doelgroepen, zoals jongeren en allochtonen? Welke lessen kunnen we daarbij leren uit de vier eerder genoemde methodieken?

Meervoudig traject

De enquêteurs van de wijkvereniging die in de eerste fase van de bronmethodiek wijkbewoners interviewen, merken tot hun verrassing dat de betrokkenheid bij de wijk en de bereidheid om zich vrijwillig in te zetten groot zijn. Zo groot zelfs – 60 procent geeft aan zich vrijwillig in te willen zetten – dat ze onvoldoende in staat zijn om die bereidheid te verzilveren. Omdat de activiteiten van de wijkvereniging niet alle geïnterviewden aanspreken, ervaren de enquêteurs het als een gemis dat ze niet weten welke mogelijkheden voor vrijwillige inzet er bij andere organisaties in de wijk zijn. Eigenlijk hadden ze dat eerst moeten inventariseren. Dit inzicht is in de tweede fase benut in de wijk Geitenkamp. Een presentatie in het wijkplatform maakt de negen in het begin van dit artikel genoemde organisaties warm voor de bronmethodiek. Vertegenwoordigers van deze organisaties vormen een kerngroep. Zij spreken af dat elke organisatie met eigen enquêteurs de achterban interviewt. Aan de gezamenlijk opgestelde algemene vragen-

lijst kunnen desgewenst een aantal vragen worden toegevoegd, specifiek gericht op de eigen organisatie. Elke organisatie werft een aantal enquêteurs die gezamenlijk worden getraind. Tijdens die training raken de enquêteurs enthousiast voor het idee om elkaars organisatie te bezoeken. De gedachte is dat ze wijkbewoners tijdens de interviews beter kunnen informeren over organisaties en activiteiten die vrijwillige inzet kunnen gebruiken. Die bezoeken zijn een succes. De kerngroep besluit vervolgens om de enquêtegegevens op te slaan in één wijkdatabase die toegankelijk is voor de negen deelnemende organisaties. De eerste enquête-ronde vond plaats in april en mei 2006.

Voorlopige resultaten

De enquêteresultaten in de Geitenkamp zijn nog niet verwerkt en met de betrokken organisaties in de wijk moet de aanpak van de bronmethodiek nog geëvalueerd worden. Toch vindt opbouwwerker Erma Cobussen het traject dat tot nu toe gelopen is al geslaagd vanwege de 'zachte' resultaten: de concrete handvatten om een meer vraaggerichte werkwijze in welzijn en zorg in te voeren en samenwerking tussen organisaties in de wijk te versterken. Het is voor het eerst dat zij negen zeer verschillende organisaties in de wijk om de tafel heeft gekregen, die allen de meerwaarde van onderlinge samenwerking erkennen. De gezamenlijke aanpak inspireert de vrijwillige enquêteurs ook. Het wel en wee in de wijk blijkt jong en oud te raken en men vindt het boeiend om tijdens de interviews eens over de grenzen van de eigen organisatie heen te kijken. De betrokkenheid van de vrijwillige enquêteurs van het jongeren centrum is opvallend groot. In die zin sluit de bronmethodiek goed aan bij de uitgangspunten van de Wmo, waarin het bevorderen van leefbaarheid in wijken en buurten en bevorderen en stimuleren van de civil society hoog in het vaandel staan. Het motto 'iedereen doet mee' is een sterk argument voor de (gebiedsgerichte) toepassing van de bronmethodiek. Om meer dan één reden: een aantal enquêteurs stuit bijvoorbeeld op mensen die behoorlijk aan het vereenzamen zijn. Mensen die zelf niet snel aan de bel trekken, maar heel blij zijn met dit bezoek. Een aantal van hen is naar het Welzijnswerk Ouderen verwezen, anderen gaven aan dolgraag iets voor de buurt te willen doen. Ook komt een man in beeld, wiens vrouw een half jaar eerder is overle-

den. Hij is er psychisch slecht aan toe, zonder dat iemand dat weet. Goed voorbereide enquêteurs brengen niet alleen betrokkenheid en talenten, maar ook problemen van wijkbewoners boven tafel.

Implementatie

Het aanvankelijke plan om de methodiekb beschrijving eind 2004 'in een doos met een lintje erom' het land in te sturen, is losgelaten. Gezien de nadruk op een meer vraaggerichte werkwijze van professionals zullen training en coaching belangrijke componenten zijn van het implementatieproces. Het is vooral noodzakelijk om te investeren in de kwaliteit van de ondersteuning. Hoe je die ondersteuning dicht bij huis en betaalbaar kan aanbieden, is onderzocht binnen de landelijke ondersteuningsstructuur (CIVIQ, NIZW, NISB, EDventure, NCSU, Oranjefonds) en de lokale infrastructuur van Arnhem. De resultaten van dit haalbaarheidsonderzoek worden op 19 september aanstaande tijdens een expertmeeting in Arnhem gepresenteerd en besproken. Dat de bronmethodiek betekenis heeft voor verschillende Wmo-prestatievelden (inclusief de zorg!), is voor de Arnhemse betrokkenen een uitgemaakte zaak. Arnhem heeft daarmee de belangstelling gewekt van de zeven andere Grote Gelderse Steden (G8), die ook aan de expertmeeting zullen deelnemen. Als de stedelijke implementatie van de bronmethodiek slaagt, lijkt regionale implementatie een logische volgende stap. Voor implementatie op brede schaal wordt de (tijdelijke) inrichting van een landelijk expertisepunt, dat de kwaliteit van de ondersteuning bewaakt, noodzakelijk geacht. Dit expertisepunt kan een belangrijke schakel vormen in een langzame olie-vleksgewijze verspreiding van de methodiek.

Met dank aan Carla Kolner, DSP-Groep Amsterdam, bureau voor onderzoek, advies- en management

<

Succesvol vrijwilligersmanagement voor moskeorganisaties

Op weg naar versterking

De avondbijeenkomst wordt een keer onderbroken voor het gebed, maar verder lijkt de vergadering op een gewone werksessie waar jonge, betrokken vrijwilligers zich buigen over heden en toekomst van hun eigen vereniging. De locatie van de bijeenkomst, een vergaderkamer binnen een Haagse moskee, maakt de gebedspauze begrijpelijk. En hoewel het op het eerste gezicht niet zo lijkt, rechtvaardigt de omgeving ook het thema van de bijeenkomst: versterking van de eigen vrijwilligersorganisatie.

Tijdens deze en twee andere sessies kijkt een werkgroep van de Marokkaanse Jongeren Vereniging (MJV), verbonden aan de El Islam Moskee in Den Haag, samen met twee CIVIQ-adviseurs naar manieren waarop hun vereniging versterkt kan worden. Een soortgelijk traject doorloopt ook de Turkse Jongeren Vereniging Diyalog, geleerd aan de Orhan Gazi Moskee in Den Bosch. Beide trajecten waren in 2005 een onderdeel van het CIVIQ-project. Over de drempel: Maatschappelijk actief in sterk moskeeverband. Centraal stond de vraag: Hoe kan een moskeeoorganisatie een sterke vrijwilligersorganisatie zijn, zodat zij haar maatschappelijke rol daadwerkelijk kan (blijven) vervullen?

Moskee als vrijwilligersorganisatie

Er zijn meerdere redenen zo'n vraag juist binnen de muren van een moskeebouw

te bespreken. Driekwart van de moskeeen in Nederland beperkt zich niet tot religieuze activiteiten, maar ontplooit daarnaast ook maatschappelijk gerichte activiteiten. Dat bleek uit het onderzoek 'Maatschappelijk actief in moskeeverband' dat Ihsan en CIVIQ in 2003/2004 uitvoerden. Steeds vaker zijn deze maatschappelijk georiënteerde activiteiten bovendien niet louter op de eigen achterban gericht, maar op een bredere omgeving. Aangezien dit activiteitenaanbod grotendeels op basis van vrijwillige inzet tot stand komt, kunnen deze 'maatschappelijke' moskeeoorganisaties beschouwd worden als vrijwilligersorganisaties. Onder een moskeeoorganisatie wordt niet alleen de moskee zelf begrepen, maar ook andere, meestal jongeren- en vrouwenorganisaties, die onder de 'minaret' opereren. Zij hebben naast de typisch 'eigen' vraagstukken en knelpunten te maken met vraagstukken die ook niet-islamitische (religieuze) leden-, belangenorganisaties en verenigingen in deze tijd ervaren. Uit hetzelfde onderzoek bleek echter dat van bewust vrijwilligersbeleid en vrijwilligersmanagement in deze moskeeoorganisaties slechts in beperkte mate sprake is. Ook maken zij nauwelijks gebruik van ondersteuningsmogelijkheden in de directe omgeving.

Moskee en jongeren

Een andere reden om te werken aan het versterken van moskeeoorganisaties is de houding van moskeeen ten opzichte van de jongeren uit hun achterban. Jongeren zouden vaker en eerder bij de bestuurlijke taken van een moskee moeten worden betrokken, zo concludeerden overkoepelende islamitische organisaties (UMMAO en de FION) tijdens een conferentie in Zandvoort eind 2005. En ook uit het al eerder genoemde onderzoek blijkt dat moskeeen met een jong bestuur het meest maatschappelijk actief zijn.

Het is geen toeval dat de twee pilots in het CIVIQ-project, MJV en Diyalog, twee jonge

renverenigingen zijn. De jongeren zijn goed opgeleid, gemotiveerd en open voor nieuwe routes en dus uitermate geschikt om nieuwe kennis op te doen. Beide organisaties ontplooiën tal van maatschappelijke gerichte activiteiten en staan goed op de rails. Ze kunnen dan ook zeker als een goed voorbeeld dienen voor soortgelijke organisaties.

"In eerste instantie doen wij het vrijwilligerswerk vanuit een religieus perspectief. Het is voor iedere moslim een plicht om een bijdrage te leveren aan de maatschappij waarin hij (en zij) leeft. Daarnaast zijn de activiteiten gericht op de behoeften van de jongeren zelf. Via de website kunnen de jongeren altijd hun ei kwijt. Eén van de beweegredenen om de jongeren er bij te betrekken is de achterstand in onderwijs, integratie en participatie in de Nederlandse maatschappij," aldus Boukhar Akchar, voorzitter van MJV, over zijn vereniging.

Maar continuïteit en kwaliteit zijn goede redenen om te werken aan het verder versterken van de eigen organisatie. Het vinden en binden van vrijwilligers is onder andere een actueel vraagstuk. De 18-jarige Ufuk Kahya, secretaris van de Turkse Jongeren Vereniging Diyalog, zegt hierover: "Deelnemen aan activiteiten vindt iedereen leuk, maar de meeste leden zijn niet bereid om er zelf moeite voor te doen. Hopelijk zijn er over een paar jaar toch weer jongeren die het stokje over willen nemen."

Creëer-traject

Wat is een geschikte manier om een moskeeoorganisatie te versterken? In dit project is gekozen voor toepassing van elementen uit de methodiek Creatieregie ontwikkeld door Robert Coppenhagen. Centraal in deze methodiek staan visieontwikkeling en het menselijk creërend vermogen in een veranderingsproces. Creatieregie beperkt zich niet tot het ontwikkelen van een visie, maar omvat ook het daadwerkelijk verwezenlij-

erking

om zicht te krijgen op wat er nodig is om de visie te realiseren. Het resultaat was een beeld van goed en minder goed ontwikkelde aspecten van de organisatie.

De werkgroep DIALOG oordeelde bijvoorbeeld dat 'interne systemen (afspraken en procedures)' en 'elkaar motiveren (binnen het bestuur)' minder ontwikkelde aspecten van de organisatie zijn. Daarentegen worden de aspecten 'projecten (waaronder excursies)' en 'het coachen door oude bestuursleden' als 'kroonjuwelen' van de organisatie beschouwd.

De MIV werkgroep constateerde als sterke punten bijvoorbeeld 'capaciteiten en kennis in huis' en 'goede externe contacten'. Als minder sterke punten zijn 'overbelasting actieve leden' en 'nog onvoldoende differentiatie tussen vrijwilligers (qua regeling en afspraken)' genoemd.

Het resultaat en het vervolg

Na de grondige analyse hebben de werkgroepen verbeterthema's, inclusief een aantal concrete actiepunten, voor de komende periode geformuleerd en geprioriteerd. Bijvoorbeeld: actievere houding binnen het bestuur, verbeteren van interne procedures en afspraken, bestuurswerk en uitvoerend werk zoveel mogelijk splitsen en bij activiteiten leden betrekken en uitnodigen. Het noemen van verbeteracties tijdens de laatste bijeenkomst is natuurlijk niet het eind van de route maar wel een goed begin. Het is aan de twee jongerenorganisaties om deze acties uit te werken tot een concreet plan van aanpak en het plan in een vervolg daadwerkelijk te realiseren.

In beide organisaties bleek de aanpak goed aan te sluiten en bruikbare bouwstenen voor organisatieversterking op te leveren. De deelnemers keken daarom met tevredenheid terug op het doorlopen traject.

Om de bouwstenen over te dragen, ter ondersteuning van en inspiratie voor andere moskeën en moskeegelieerde organisaties, heeft CIVIQ de toegepaste methode en opgedane ervaringen beschreven in het rapport *Maatschappelijk actief in sterk moskeeverband*. De methode is gratis te downloaden op www.civiq.nl.

HOOT 1

Creatieregie. Visie & Verbinding bij verandering. Robert Copenhagen, Scriptum, 2002.

ken van wat men voor ogen heeft. De methodiek Creatieregie is door CIVIQ aangepast voor een creatie-traject voor organisatieontwikkeling dat met twee jongerenverenigingen die aan een moskee zijn verbonden, is doorlopen.

Het traject zoals CIVIQ dat heeft uitgezet, startte in beide verenigingen met de vorming van een kleine werkgroep. Elke werkgroep heeft in drie werksessies, verspreid over 2005, gewerkt aan verschillende onderwerpen. De eerste bijeenkomst stond in het teken van ambities voor de komende twee jaar. De ambities zijn vervolgens uitgewerkt in een visie die als een kader diende om tijdens de tweede bijeenkomst naar sterke en zwakke punten van de organisatie te kijken. In de laatste bijeenkomst zijn activiteiten benoemd waarmee de visie daadwerkelijk kan worden verwezenlijkt.

Toekomstvisie

Welke lokale maar ook mondiale ontwikkelingen zien jongeren als belangrijk voor de eigen organisaties? Deze vraag maakte deel uit van de visiesessie. Ter illustratie een selectie van de genoemde ontwikkelingen:

- Toenemende druk op- en een tekort aan vrijwilligers.
- Generatieontwikkelingen: de tweede generatie moet het stokje gaan overnemen.
- Moskeën als doelwit van aanslagen.
- Media: negatieve beeldvorming over allochtonen/moslims/Marokkanen.

- Religie: een scheef beeld over islam; meer belangstelling onder jongeren.

Wat vertelt onze achterban over twee jaar over onze vereniging? Wat vertelt onze omgeving (wijk, gemeente, media en dergelijke) over twee jaar over onze vereniging? Individuele antwoorden op deze en soortgelijke vragen leverden ingrediënten voor een gemeenschappelijke visie/ambitie. Zo kwam de werkgroep DIALOG uiteindelijk op de volgende tekst uit:

"Jongerenvereniging DIALOG wil de integratie en participatie van de 'nieuwe Turkse Nederlanders' in de Nederlandse samenleving bevorderen. De vereniging is ontstaan uit de Orhan Gazi Moskee in Den Bosch, waarmee zij nog een band onderhoudt. De vereniging behartigt de belangen van Turkse jongeren. Zij organiseert een breed scala van activiteiten die openstaan voor alle jongeren. Deze kunnen bij de vereniging terecht met maatschappelijke vragen en initiatieven.

De vereniging staat midden in de maatschappij en wordt door andere instellingen als belangrijke en betrouwbare gespreks- en samenwerkingspartner gezien. Het bestuur is een divers samengestelde actieve groep jongeren, dat intern goed functioneert en een nauwe relatie onderhoudt met de leden en jongeren."

Huidige organisatie onder de loep

Nadat de werkgroepen duidelijk voor ogen hadden wat ze willen creëren, was het zaak

Verzilver het talent!

Een oproep om het maatschappelijk potentieel van

'Senioren Maken School' is het motto waaronder senioren zich inzetten op de Almelose basisschool Reigershölte. Een team van 50-plussers uit de wijk heeft zich als seniorassistent verbonden aan de school en ondersteunt kinderen die extra zorg nodig hebben, bijvoorbeeld bij het niveau-lezen. Als het aan 'Zilveren Kracht' ligt, een stimuleringsprogramma van NIZW, CIVIQ en X-S2, wordt de civil society de komende jaren versterkt met nog veel meer van zulke seniorinitiatieven.

De groeiende publiciteitsgolf rondom de vergrijzing wordt nog altijd sterk gedomineerd door financiële doemscenario's en discussies over langer doorwerken. Toch zien we aan de andere kant steeds meer initiatieven waarin juist de vitaliteit en de ondernemingslust van de grote groep 'nieuwe ouderen' centraal staat. Senioren die hun kennis en ervaring al tijdens of na de laatste fase van hun betaalde loopbaan actief voortzetten in vrijwilligersorganisaties of in zelf opgezette projecten in hun wijk of buurt. In deze initiatieven, zoals het Almelose seniorenteam, laten ouderen zien hoe zij op een plezierige, zelf gekozen manier iets voor de samenleving willen en kunnen betekenen. Dit potentieel aan kennis, ervaring en talent van ouderen beter benutten is de inzet van Zilveren Kracht.

Babyboomers

We gaan toe naar een samenleving met meer ouderen dan jongeren. Maar de groep

aanstormende ouderen is anders dan de generaties vóór hen. De grote groep babyboomers – de ouderen van de toekomst – is beter opgeleid en mondigder dan de huidige generatie ouderen. Een belangrijke trend, want opleidingsniveau is een sterke voorspeller van behoefte aan maatschappelijk participatie. Bovendien is deze groep ouderen over het algemeen rijker en heeft een betere gezondheid, waardoor zij tot op hoge leeftijd een actieve leefstijl kunnen handhaven. Hun huishouden zal kleiner zijn, maar hun mobiliteit groter. Ze zullen minder binnen zitten, ze werken langer door, worden vaker zelfstandig ondernemer en verrichten meer vrijwilligerswerk. De manier waarop zij zich willen inzetten, zal veranderen. Oude waarden als volgzzaamheid en traditie maken steeds meer plaats voor zelfstandigheid, zelfontplooiing en emancipatie. Traditionele bindingen verzwakken; ouderen worden meer netwerkters en zoeken actief gelijkgestemden en interessegenoten op. Een trendstudie en toekomstgesprekken met ouderen (Penninx, 2004) laten zien dat de bekende stereotiepe beelden ouderen niet aanspreken. Dat geldt zowel voor de negatieve beelden – ziek, zwak en misselijk – als voor de positieve beelden – 'het Zwitserleven-gevoel'. Een snel groeiende groep ouderen toont andere beelden en uit een ander levensgevoel dat we ondernemend ouder worden' zijn gaan noemen.

De ondernemende oudere

Een typerend voorbeeld van de mogelijkheden die dat geeft voor de lokale samenleving zien we in het Noord-Hollandse dorp Westwoud. In dit dorp verdwenen steeds meer publieke voorzieningen, waardoor steeds meer oudere inwoners wegtrokken. Dit bracht enkele senioren op het plan de kwaliteiten en tijd van 50-plussers te mobiliseren om zo de leefbaarheid in het dorp te versterken. De leegstaande bibliotheek is opgebouwd tot een activiteitencentrum en vierhonderd mensen verlenen inmiddels op basis van eigen competenties allerlei dien-

sten aan elkaar zoals tuinonderhoud en huishoudelijke klussen. Senioreninitiatieven zoals het Westwoudse activiteitencentrum zijn belangrijke broedplaatsen van het nieuwe ouder worden. Het gaat deze senioren om zelf gekozen, zelf gewild en zelf vormgegeven maatschappelijke betrokkenheid. Het engagement van een doe-het-zelvende senior die zijn leven ziet als een persoonlijk project, een eigen onderneming waarin hij naar vermogen eigen ambities realiseert. Maar hij of zij doet dat bij voorkeur niet in zijn eentje, want de ondernemende senior is geen solist. Ondernemend ouder worden gebeurt samen met anderen, in verschillende netwerken rond familie, buurt, bedrijf en samenleving.

Ondanks diverse goede voorbeelden zijn er ook veel ouderen die zich onvoldoende uitgenodigd of gestimuleerd voelen om zich maatschappelijk in te zetten. Omdat traditioneel georganiseerde vrijwilligersorganisaties te weinig flexibel of aantrekkelijk zijn, omdat eigen initiatieven belemmerd worden door ondoorzichtige regelgeving of gewoon omdat ze niet gevraagd zijn hun talenten in te (blijven) zetten. Daarnaast is er ook een groep ouderen die onvoldoende weet welke mogelijkheden er zijn om maatschappelijk actief te zijn op een manier die aansluit bij hun competenties en hun leefstijl. Anderen zijn onzeker over wat ze kunnen en hebben een steuntje in de rug nodig. Informatie over de mogelijkheden van onbetaalde en betaalde inzet is vaak gefragmenteerd. Dit vraagt van gemeenten, ouderenorganisaties en andere maatschappelijke/welzijns-organisaties een nieuw 'verzilveringsbeleid'.

De vergrijzing verzilveren

De grote opgave van dat verzilveringsbeleid is om maatschappelijke instituties zodanig in te richten dat ze iedereen – dus ook ouderen – uitnodigen tot de inzet van de eigen competenties. Niet als nieuwe kolonie die de gaten in de informele zorg opvult, wat met de komst van de Wmo nog wel

ouderen beter te benutten

eens wordt gedacht. Ook niet als de jojo van het arbeidsmarktbeleid, die – afhankelijk van de economische situatie, nu eens verplicht tot langer doorwerken, dan weer tot vervroegd uitreden om plaats voor jongeren te maken. Ondernemende ouderen zijn individuen die het nieuwe ouder worden op een zelfgekozen manier vorm geven en daarvoor de ruimte en het vertrouwen zullen opeisen.

Als het gaat om verzilveringsbeleid op lokaal niveau van gemeenten, welzijnsorganisaties en het opbouwwerk, zijn drie aspecten speciaal van belang:

* *Ondersteunen zonder overnemen.* De kunst is senioren te ondersteunen en te faciliteren zonder het initiatief over te nemen of te institutionaliseren. Specifieke kennis, hulpmiddelen en financiën werken stimulerend, bureaucratische regelgeving en betutteling zijn uit den boze. Ga creatief om met publieke voorzieningen en ruimtes en geef ouderen de kans om zelf hun plannen en ideeën te realiseren.

* *Samenhang wonen-welzijn-zorg.* Daarnaast speelt ook het creëren van een stimulerende en levendige woonomgeving een belangrijke rol. Gemeenten, welzijnsinstel-

lingen en woningbouwcorporaties kunnen met elkaar werken aan de ontwikkeling van een woonomgeving waarin het niet alleen draait om de organisatie van wonen en zorg, maar die ouderen ook uitnodigt om actief deel uit te maken van de eigen buurt of wijk.

* *Informatievoorziening.* Tenslotte is ook een goede informatievoorziening over de mogelijkheden om actief te zijn onontbeerlijk. Een creatieve manier om daar als gemeente invulling aan te geven is bijvoorbeeld het project SeniorenVoorTilburg. Daarin werden alle inwoners van Tilburg die 62 jaar oud waren uitgenodigd op het gemeentehuis door de burgemeester en op een informatiemarkt voorgelicht over alle mogelijkheden om zich vrijwillig in te zetten.

Met zo'n lokaal verzilveringsbeleid ontstaat een omgeving die ouderen uitdaagt hun kennis, kunde en levenservaring in te zetten en daarbij zelf ook gezond en vitaal te blijven. Of het nu gaat om betaalde of onbetaalde inzet, het potentieel van senioren is te waardevol om verloren te laten gaan.

<

Zilveren Kracht

Het stimuleren van de maatschappelijke inzet van senioren is het doel van Zilveren Kracht, het nieuwe stimuleringsprogramma van NIZW, CIVIQ en X-S2. Dit programma richt zich op organisaties die senioren (willen) ondersteunen bij actieve maatschappelijke inzet. Zilveren Kracht biedt hen met informatie, advies en begeleiding inspiratie en ondersteuning zodat zij mensen met levenservaring weten te mobiliseren. Zilveren Kracht kent vier speerpunten gerelateerd aan de omgeving waar het potentieel aan ouderen te vinden en te benutten is.

- * *Senioren en werk:* faciliteren van oudere werknemers in de overgang van (betaald) werk naar een nieuwe levensfase;
 - * *Burgerinitiatieven:* stimuleren van eigen maatschappelijke initiatieven van senioren;
 - * *Vrijwilligersorganisaties:* werken aan vernieuwing in vergrijsde vrijwilligersorganisaties;
 - * *Wonen met zorg en welzijn:* samen werken aan een woonomgeving die uitnodigt om actief ouder te worden.
- Zilveren Kracht is een initiatief van NIZW, CIVIQ en X-S2. Andere organisaties worden nadrukkelijk uitgenodigd zich aan te sluiten om gezamenlijk het onschatbare potentieel van huidige en toekomstige ouderen te waarderen en benutten.

Zie ook: www.zilverenkracht.nl

Sociaal ondernemende allochtone vrijwilligers

Net als eerdere immigrantengroepen richtten ook de eerste gastarbeiders in Nederland hun eigen clubs en verenigingen op. De functie van deze organisaties was vooral gericht op ontmoeting en belangenbehartiging. In welzijnssector kregen ze al snel de naam 'zelforganisaties'. Deze zelforganisaties, die vandaag de dag ook wel 'allochtone vrijwilligersorganisaties' worden genoemd, zijn sindsdien niet meer verdwenen.

Sterker nog, hun rol is in de loop der jaren prominenter geworden. Sinds de minderhedennota uit 1981 vervullen ze ook een actieve rol in het integratieproces. De organisaties vormen enerzijds een brug tussen de veeleisende samenleving en de achterban. Anderzijds activeert men de achterban door hen allerhande cursussen, sportactiviteiten, voorlichtingsbijeenkomsten, discussies en ruimte voor ontmoeting aan te bieden.

Op deze manier dragen allochtonen, al dan niet via hun eigen organisatie, een steentje bij aan de Nederlandse civil society. Het is echter niet eenvoudig voor allochtone vrijwilligers om een goede, geoliede organisatie op poten te zetten en draaiende te houden en om de juiste wegen te vinden om (financiële) middelen te werven om de activiteiten te kunnen uitvoeren. Gelukkig kunnen zij voor advies en ondersteuning terecht bij een organisatie als ACB. ACB, Kenniscentrum voor emancipatie en participatie, is een regionale steunfunctie in Noord-Holland. Deze organisatie zet zich in om de gelijkwaardige deelname van allochtonen aan het maatschappelijk verkeer te bevorderen. Ze doet dat enerzijds door blokkades in dat maatschappelijk ver-

keer weg te nemen en anderzijds door het versterken van de kracht van de allochtonen zelf.

ACB ontwikkelt en implementeert methodieken op het gebied van onderwijs, educatie en arbeidsmarktparticipatie. Daarnaast kunnen gemeentes en zogenaamde eerstelijnsorganisaties bij ACB terecht voor advies, training en ondersteuning. Tot slot besteedt ACB veel tijd aan de training, ondersteuning en advisering van allochtone vrijwilligersorganisaties. Speciaal voor hen is in 2002 het trainingmateriaal EigenWijs Participeren ontwikkeld. Onlangs zijn er twee aanvullende delen bij verschenen. En, dit jaar werd voor het eerst de 'Masterclass sociaal ondernemen' aan allochtone vrijwilligersorganisaties aangeboden.

Sociaal ondernemen is een relatief jong verschijnsel in het vrijwilligerswerk. Het is een manier van werken waarbij gezocht wordt naar nieuwe en effectievere manieren om maatschappelijke doelen en sociale verbeteringen te realiseren.

Bij sociaal ondernemerschap staan sociale waarde en duurzaamheid centraal. Terwijl

commerciële ondernemers op korte termijn financiële winst nastreven, is een sociaal ondernemer gericht op sociale winst, die zich over langere tijd manifesteert. Een opstap naar de arbeidsmarkt of naar vrijwilligerswerk voor langdurig werklozen, deelname aan sociaal-culturele activiteiten door mensen die dreigen te vereenzamen, empowerment van allochtone vrouwen en mannen, voorkomen van voortijdig schoolverlaten door jongeren. Het zijn allemaal voorbeelden van sociale winst of maatschappelijke waarde.

Een sociaal ondernemer legt veel doorzettingsvermogen aan de dag en maakt optimaal gebruik van zijn of haar creativiteit om de gewenste verbeteringen te realiseren. Hiervoor worden verschillende hulpbronnen aangeboord: de bewuste en gerichte inzet van vrijwilligers, financiële middelen uit fondsen en subsidies en sponsorgelden. Ook wordt er gezocht naar manieren om eigen inkomsten te verwerven, bijvoorbeeld door de verkoop van kennis en ervaring, het vergoed krijgen van geleverde diensten, of de verkoop van al dan niet zelfgemaakte

producten. Tegelijkertijd laat een sociaal ondernemer zich niet belemmeren door een gebrek aan geld of een tekort aan middelen. Hij of zij blijft altijd zoeken naar oplossingen en middelen om de doelen te realiseren.

Uitdagingen

Waarom zouden allochtone vrijwilligersorganisaties zich nu op sociaal ondernemerschap richten? Zelforganisaties komen, net als andere non-profit organisaties, steeds meer onder druk te staan: de overheid wil minder financieren, de concurrentie groeit en er ligt een grotere nadruk op prestaties en prestatie meting. Ze moeten steeds meer verantwoording afleggen over de behaalde resultaten. Om te overleven moeten ze zorgen dat ze naast subsidies nieuwe hulpbronnen aanboren. Ook samenwerking wordt steeds belangrijker. De vrijwilligersorganisaties staan dus voor nieuwe uitdagingen. Ze moeten zoeken naar manieren om creatief met deze uitdagingen om te gaan en hiervoor is sociaal ondernemerschap een oplossing. Om de organisaties te helpen de eerste schreden te zetten naar sociaal ondernemerschap heeft ACB, samen met Scholten&Franssen, de 'Masterclass Sociaal Ondernemen' geïnitieerd. De provincie Noord-Holland stelde geld beschikbaar voor de ontwikkeling van de training en voor de uitvoering van een pilot. In december 2005 is de eerste masterclass (de pilot) van start

gegaan. Allochtone vrijwilligersorganisaties in Noord-Holland konden een plaats in de masterclass winnen door deel te nemen aan een prijsvraag. Vier deskundige juryleden hebben vervolgens een score toegekend aan alle ingediende plannen. De acht winnaars zijn daarna gestart met de zesdaagse training. De volgende thema's kwamen daarin aan bod: kenmerken van sociaal ondernemerschap, sociale waarde en effectiviteit (opstellen van een impactmap), marketing (vraag en aanbod, concurrentie, behoefte van de doelgroep), organisatie & strategie, communicatie & commitment, financieel beheer en personeelsmanagement.

Naast groepsbijeenkomsten waren er individuele huiswerkopdrachten en de deelnemers presenteerden de resultaten steeds kort aan elkaar. Gaandeweg werd zo toegevoerd naar een slotpresentatie waarin de vrijwilligersorganisaties zichzelf en hun winnende project voor een breed publiek van stakeholders konden promoten.

Tijdens en na de masterclass kregen en krijgen alle organisaties persoonlijke begeleiding.

En, er zijn inmiddels twee terugkomdagen geweest.

De pilot is nu bijna afgerond. Natuurlijk is niet alles vlekkeloos verlopen, maar de organisaties die de masterclass hebben afgerond zijn tevreden. In de eindevaluatie zullen alle ervaringen worden verzameld. En ACB en Scholten&Franssen hebben concre-

te plannen om het materiaal verrijkt met en verbeterd door de opgedane ervaringen uit te geven. Het is tenslotte zaak dat alle allochtone vrijwilligersorganisaties in Nederland toegang krijgen tot het sociaal ondernemerschap. Maar, daar zullen ze wel hulp bij nodig hebben.

Stichting DIR

Tot slot een prachtig voorbeeld van sociaal ondernemerschap. Buna Bet, een initiatief van de Ethiopische vrijwilligersorganisatie Stichting DIR in Amsterdam, is op het eerste gezicht gewoon een leuk koffiehuis waar je een kopje Ethiopische koffie kunt drinken. Maar er is meer aan de hand: de koffie wordt afgenomen van Ethiopische koffieboeren, die een eerlijke prijs voor de bonen ontvangen. Een, vrouwen die in Ethiopië werkzaam waren in de prostitutie, zijn na een korte opleiding in de koffiebrandery aan de slag gegaan. De koffie wordt vervolgens rechtstreeks door Buna Bet geïmporteerd. En terug in Nederland: het koffiehuis en de bijbehorende winkel bieden ook nog eens aan langdurig werklozen, gedurende een jaar, een leerwerktraject aan. Twee bestuursleden van Stichting DIR zijn te gast geweest in de masterclass. Buna Bet is een geweldig inspirerend en bewonderenswaardig voorbeeld. We moeten realistisch zijn en erkennen dat lang niet alle allochtone vrijwilligersorganisaties zo iets fantastisch op poten zullen krijgen. Maar elke stap richting sociaal ondernemerschap maakt de organisaties zelfbewuster en zelfstandiger. En met elke stap neemt de participatie van allochtonen aan de civil society toe.

De auteur is adviseur ACB Kenniscentrum voor emancipatie en participatie

Informatie/reactie:

ACB
Kenniscentrum voor emancipatie en participatie
Kabelweg 37
1014 BA Amsterdam.
Tel. 020-6279460 / 075-6120223 (regio-kantoor)
info@acb Kenniscentrum.nl
www.acb Kenniscentrum.nl

Verder:
www.masterclassnh.nl
www.scholten&franssen.nl
www.bunabet.com

<

stimio

De schakel in uw communicatieketen

Een ideaal communicatie-concept

De communicatie-keten telt vele schakels. U heeft ideeën nodig en teksten, vormgeving, drukwerk, een congres, een videofilm of een Internet-site om die ideeën werkelijkheid te laten worden. Daarbij schakelt u specialisten in, zoals vormgevers, tekstschrijvers, drukkers, communicatie-adviseurs enz.

Maak daarbij gebruik van een beproefd concept. Bij u om de hoek, bij wijze van spreken. Een adres, waar u met al uw wensen en vragen rond communicatie terecht kunt. Of het nu gaat om advisering of uitvoering, om kleine of grote projecten, om één dienst of product of een combinatie van meerdere diensten en producten. Aan u de keuze:

- 1 teksten/interviews voor folders, brochures, tijdschriften en videoproducties
- 1 advisering & uitvoering interne en externe communicatie
- 1 coaching van pr-medewerkers
- 1 beleidsadviesing & -implementatie, informatievoorziening & monitoring
- 1 organisatie van conferenties & congressen
- 1 samenstelling & productie van videofilms
- 1 vormgeving, dtp & drukwerk

Flexibiliteit, kwaliteit, snelheid en creativiteit

Stimio bewijst al 15 jaar een uitstekende partner te zijn als het gaat om flexibiliteit, kwaliteit, snelheid en creativiteit. Bovendien beschikken wij door onze duurzame relaties met opdrachtgevers in de non profit-sector over de nodige ervaring en deskundigheid op beleids-terreinen als welzijn, gezondheidszorg, arbeidsmarktbeleid, minderhedenbeleid en onderwijs.

Wij werk(t)en voor: o.a.: de ministeries van VWS, Binnenlandse Zaken en Onderwijs & Wetenschappen, Arbeidsvoorziening Nederland, het Landelijk Centrum Opbouwwerk, JMW, de Fiom, de NP/CF, de NOT, Nederlands Politiemuseum, Compaq Nederland, SAP enz.

Geïnteresseerd in een vrijblijvende kennismaking?
Bel ons voor toezending van onze bureau-brochure
of voor het maken van een afspraak.

stimio

CONSULTANTS DRUKWERK & DESIGNBV

communicatie- & beleidsadviesing
informatievoorziening & monitoring
tekstschrijven & journalistieke producties
management conferenties & symposia
audio-visuele producties
vormgeving & dtp
drukwerk

HSA001000194
209
Tijdschriften MO

Stephensonstraat 7
4004 JA Tiel
Tel 0344 - 673485
Fax 0344 - 673486
www.stimio.nl